IA 058434

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่า
ศึกษากรณีกำเนิดและพัฒนาการของหมู่บ้านป่าแดง
ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

0097
23 SEP 2006

ทรรศวรรณ เลี่ยมวิไล
ละมัย โคมทอง
ลัดดา เมฆสุวรรณ
สุขเกษม ขุนทอง
สุภาพร ศรีวิลัย

คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน 23 SEP 2006
เลขทะเบียน 0097
เลขเรียกหนังสือ ED 290097 03
DS589.Ph5
ก522
2545

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยนเรศวร
พฤษภาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษาและภาควิชา ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง "การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่า : ศึกษากรณีกำเนิดและพัฒนาการของหมู่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร" เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร ได้

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ สถาปนะวรรธนะ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(นายชาญชัย รัตนวิบูลย์)

หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คำนำ

โดยทั่วไปศึกษาเรื่องของชุมชน กระทำได้ในหลายแนวทาง การศึกษาชุมชนแนวประวัติศาสตร์ก็เป็นอีกทางหนึ่งของความพยายามที่จะเข้าใจชุมชนหมู่บ้านของสังคมไทย ดังปรากฏในการศึกษาฉบับนี้

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน : ศึกษากรณีกำเนิดและพัฒนาการของหมู่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยคณะนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต เอกสังคมศึกษา (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยนเรศวร รุ่นที่ 1 เป็นงานศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพทางกายภาพ ความสัมพันธ์ภายใน และความสัมพันธ์กับรัฐของชุมชน เพื่อเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านภายใต้มิติของเวลา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คงมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านป่าแดงในระดับลึกต่อไป รวมทั้งเป็นข้อพิจารณาสำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนผู้สนใจทำงานด้านพัฒนาชุมชนโดยคำนึงถึงศักยภาพที่มีรากเหง้ารองรับของชุมชน

งานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้อาจมีข้อบกพร่องบางประการ บางหัวข้อก็มิได้ศึกษาอย่างละเอียด ด้วยความจำกัดทางด้านเวลา คณะผู้วิจัยขออภัยต่อชุมชนบ้านป่าแดงมา ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ประสิทธิ์ ภู่สองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าแดง นายอนันต์ ปุระปัญญา นางนาตยา มะโนเครื่อง อาจารย์โรงเรียนวัดป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร นายเฉลิมชัย ศรีนันทกุล กำนันบ้านป่าแดง และชาวบ้านป่าแดงทุกคนที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูลของชุมชนบ้านป่าแดงตั้งแต่เริ่มต้นจนงานศึกษาค้นคว้าสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์เสน่ห์ สุภาผล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบึงบัวนายจันทร์ นันทวงศ์ และนายสุวรรณ หงษาวดี ผู้อาวุโสของบ้านป่าแดง กลุ่มสตรีและเยาวชนสหกรณ์ทอผ้าบ้านป่าแดง ที่คอยช่วยเหลือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ตลอดมา จนงานศึกษาค้นคว้าอิสระสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รศ.พรรณยุพา นพรัก หัวหน้าสาขาสังคมศึกษา ผศ.ดร.พัชรินทร์ สิรสุนทร หัวหน้าสาขาพัฒนาสังคมและอาจารย์ประจำวิชาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ คุณปรานอม อัตโตหิ ศึกษานิเทศก์จังหวัดพิจิตร ทั้งสามที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำจนงานศึกษาค้นคว้าสำเร็จได้อย่างราบรื่น

งานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์และให้คำปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดียิ่งจาก รศ.ดร.จิราภรณ์ สถาปนะวรรธนะ ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้แนวคิด และคำแนะนำมาโดยตลอด คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้คณะผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณของบิดา มารดา ผู้บังคับบัญชา บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

คณะผู้วิจัย

ทรรศวรรณ เลี่ยมวิไล

ละมัย โคมทอง

ลัดดา เมฆสุวรรณ

สุขเกษม ขุนทอง

สุภาพร ศรีวิลัย

เรื่อง : การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่า : ศึกษากรณีกำเนิดและพัฒนาการของหมู่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัด พิจิตร

ผู้เขียน : นางสาวทรรศวรรณ เลี่ยมวิไล นางสาวละมัย โคมทอง
นางลัดดา เมฆสุวรรณ จ.ส.อ.สุขเกษม ขุนทอง
นางสาวสุภาพร ศรีวิลัย
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.จิราภรณ์ สถาปนะวรรธนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการกำเนิดและการเปลี่ยนแปลง ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของหมู่บ้านป่าแดง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ในสภาพปัจจุบันตลอดจนถึงแนวโน้มในอนาคต

วิธีการศึกษาค้นคว้า โดยใช้วิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์(Historical Approach) นำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์(Analytic Description) ข้อมูลที่ใช้ศึกษาค้นคว้ามาจากหลักฐาน 3 ประเภท คือ

1. เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารที่ผลิตขึ้นร่วมสมัยกับเหตุการณ์
2. เอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสารที่ผลิตขึ้นต่างสมัยกับเหตุการณ์
3. คำสัมภาษณ์ โดยคัดเลือกบุคคลเฉพาะแกนนำของหมู่บ้าน ได้แก่ผู้สูงอายุ บุคคลในชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐานจะไม่ถามเหมือนกันทุกคน จะถามคำถามที่ต้องการเท่านั้น

สัมภาษณ์โดยไม่จำกัดคำตอบ จะสัมภาษณ์เพียง 2-3 ประโยค แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดไปเรื่อย ๆ จนหมดข้อมูล และครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการ แล้วผู้สัมภาษณ์ก็จดข้อมูลและแนวคิดไว้ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมาวิเคราะห์

สัมภาษณ์แบบลึก โดยการสัมภาษณ์ อย่างละเอียดถามจนกว่าจะได้คำตอบที่ต้องการ

สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์หลาย ๆ คน รวมกลุ่มเล็ก ๆ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิพากษ์หลักฐาน ได้แก่ การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก (External Criticism) มีการพิจารณาจากภาษาที่ใช้ พิจารณาจากข้อมูล

เรื่องราวในหลักฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ มีการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ชุมชนมีประวัติศาสตร์ของตัวเอง กล่าวคือ ชุมชนถือกำเนิดมาจากกลุ่มคนอพยพมาจากลพบุรีรุ่นแรก เมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2457 วิถีชีวิตในยุคบุกเบิกพึ่งพิงธรรมชาติ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร

2. ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ ภายใต้บริบทของการพัฒนาประเทศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางการศึกษา การรับเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านคมนาคม สิ่งเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตในชุมชนต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

3. ในการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดของชุมชน ปัจจุบันชุมชนสามารถกระทำได้บนฐานของวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญา ดังจะเห็นได้จากการฟื้นฟูการทอผ้า และการจัดงานประเพณีกำฟ้า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

สารบัญ

บทที่ หน้า

1 บทนำ..... 1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย..... 1
ความสำคัญของการวิจัย..... 1
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย..... 2
วิธีดำเนินการวิจัย ข้อมูล และแหล่งข้อมูล..... 2
2 กำเนิดชุมชน (พ.ศ. 2457 – 2470)..... 5
สภาพภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน..... 5
วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ..... 8
ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และการศึกษา..... 11
ความสัมพันธ์ภายในชุมชน..... 20
3 ชุมชนกับความเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2470 – 2500)..... 22
การขยายตัวของชุมชน..... 22
การติดต่อคมนาคม..... 22
เทคโนโลยีกับวิถีการผลิต..... 23
ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ..... 25
การขยายตัวทางการศึกษา..... 26
4 สภาพปัจจุบันของชุมชน (พ.ศ. 2500 – ปัจจุบัน)..... 27
สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน..... 27
การปกครองและประชากร..... 32
วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน..... 36
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน..... 40
ความสัมพันธ์ภายในชุมชน..... 44
5 สรุป : อนาคตของชุมชน..... 52
ข้อเสนอแนะ..... 54
บรรณานุกรม..... 56
ภาคผนวก
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์..... 58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ผนวก ข ภาพสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน ศูนย์ทอผ้า ประเพณีกำฟ้า.....	63
ผนวก ค นามานุกรม (รายนามผู้ให้สัมภาษณ์).....	82
ประวัติย่อคณะผู้ศึกษาค้นคว้า.....	85

มหาวิทยาลัยนเรศวร

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

1 แสดงผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 33

2 แสดงจำนวนประชากร จำนวนบ้านของบ้านป่าแดง หมู่ 1, 6, 7..... 34

3 แสดงจำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร รายได้เฉลี่ย / คน / ปี 34

4 แสดงค่าใช้จ่ายในการทำนา 1 ไร่ / ครั้ง 37

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่พอสังเขปตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	
2	อักษรไทยพวน	19
3	แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร	51
4	พ่อเฒ่านวน หงษาวดี บุคคลสำคัญในยุคดั้งเดิม	63
5	สัมภาษณ์นายสุวรรณ – นางบุญเลิศ หงษาวดี	64
6	สัมภาษณ์นายจันทร์ นันทวงษ์	64
7	สัมภาษณ์นายอนันต์ ปุระปัญญา	65
8	สัมภาษณ์นางนาตยา มะโนเครื่อง	65
9	สาเหตุลำคลองตื้นเขิน	66
10	ลำคลองห้วยเกตุในสภาพปัจจุบัน	66
11	สิ่งปลูกสร้างที่ปลูกรุกล้ำลำคลองห้วยเกตุ	67
12	น้ำที่พอเหลือใช้ในฤดูแล้ง	67
13	วัดห้วยเกตุเกษม	68
14	ศาลเจ้าพ่อแสงอรุณ	68
15	สภาพทุ่งนาหลังฤดูเก็บเกี่ยว	69
16	สภาพทุ่งนาหลังฤดูเก็บเกี่ยว	69
17	รถโดยสารประจำหมู่บ้านป่าแดง	70
18	ตลาดนัดทุกวันอาทิตย์	70
19	บ้านในยุคดั้งเดิม	71
20	บ้านในยุคดั้งเดิม	71
21	บ้านในยุคปัจจุบัน	72
22	บ้านในยุคปัจจุบัน	72
23	กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง	73
24	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม	73
25	สถานีอนามัยบ้านป่าแดง	74
26	โรงเรียนวัดป่าแดง	74
27	อุปกรณ์การทอผ้า และการจำหน่วยผ้าทอของโรงเรียนวัดป่าแดง	75

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ หน้า

28 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระดูการสาธิตจากอาจารยนาตยา มะโนเครื่อง..... 75
29 นักเรียนโรงเรียนวัดป่าแดงสาธิตการทอผ้า..... 76
30 ด้ายมัดหมี่..... 76
31 เกียรติบัตรการประกวดผลิตภัณฑ์การทอผ้าชนะเลิศรางวัลที่ 1..... 77
32 ศูนย์ฝึกอาชีพและจำหน่วยผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ต.หนองพยอม..... 77
33 ขบวนแห่พิธีกำฟ้า..... 78
34 กิจกรรมการแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพวน..... 78
35 รำชุดไทยพวน..... 79
36 การเล่นพื้นเมือง (นางกวัก)..... 79
37 การแสดงสืบสานประเพณีกำฟ้าไทยพวน..... 80
38 ประกวดเทพีกำฟ้า..... 80
39 พิธีเปิดประเพณีกำฟ้า..... 81
40 เลี้ยงพาข้าวแลง..... 81

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงขอบเขตตำบลหนองพยอม

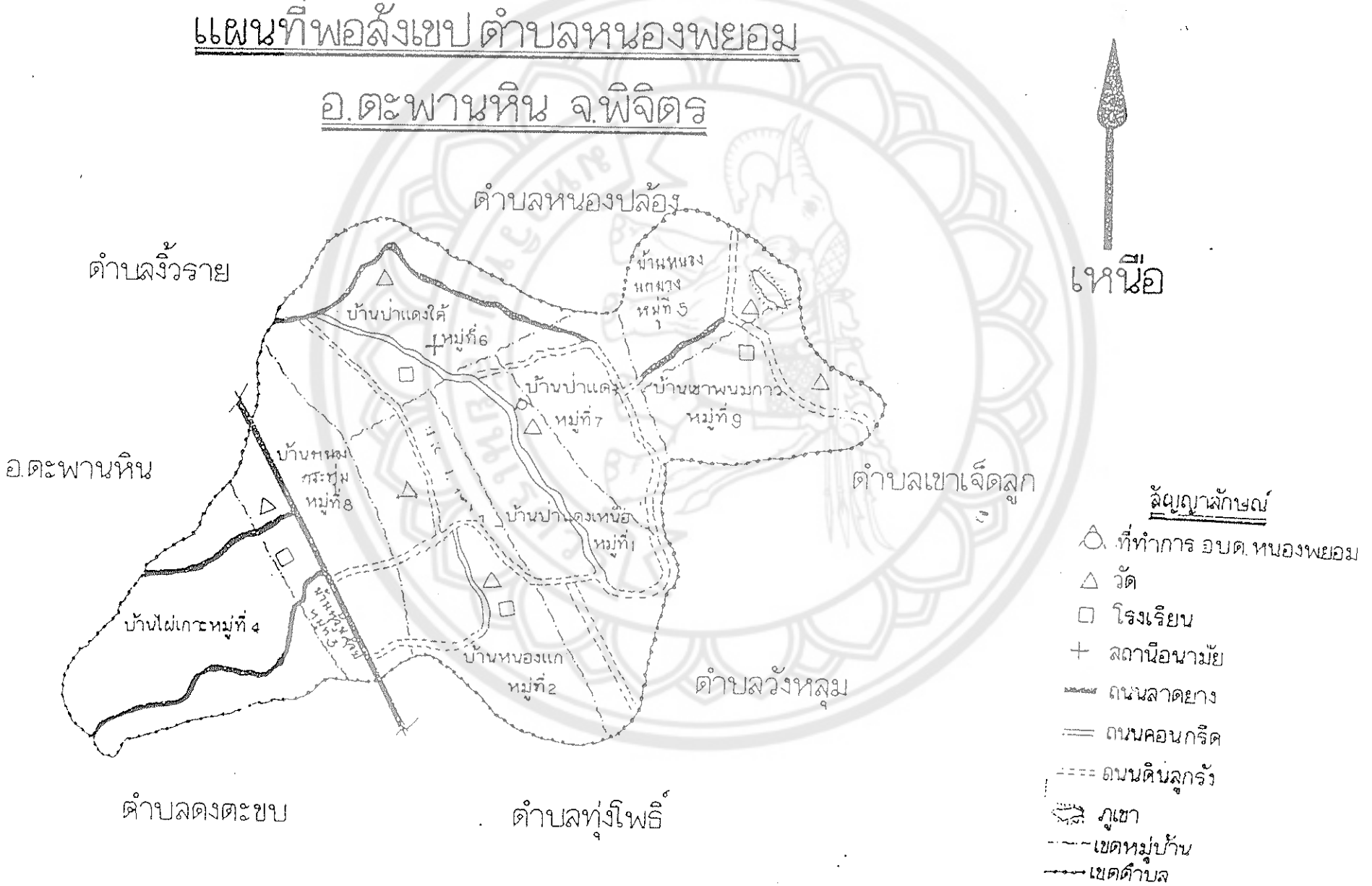

บทที่ 1
บทนำ

ชุมชนบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ก็คล้ายๆ กับชุมชนอพยพอื่นๆ ทางภาคเหนือตอนล่าง กล่าวคือ เป็นชุมชนบุกเบิกที่ต้องพึ่งพาตนเองเป็นอย่างมากในระยะแรกวิถีชีวิตของชาวบ้านดำเนินไป โดยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแต่เดิมบ้านป่าแดงเป็นป่าทึบแต่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีลำคลองห้วยเกตุไหลผ่าน ต่อมาชุมชนบ้านป่าแดงมีผู้คนอพยพเข้ามาจึงกลายเป็นชุมชนที่เติบโตอย่างช้าๆ ภายใต้ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า

ความโดดเด่นของชุมชนแห่งนี้ คือ ฐานทางสังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างจากกลุ่มคนทั่วๆ ไป พวกเขาดำรงรักษาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ เช่น พิธีกรรม การแต่งกาย รวมทั้งการทอผ้า ในขณะที่ชุมชนขยายตัวออกไปท่ามกลางกระแสการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ชุมชนต้องเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างรอบด้าน ชุมชนได้พยายามรักษาความเป็นตัวตนของชุมชนไว้ เช่น มีการฟื้นฟูประเพณีทอผ้าขึ้นมาใหม่ เพื่อรักษางานที่ถือว่าเป็นหน้าตาของชุมชน และได้ทำให้การทอผ้าเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชนในเวลาต่อมา

ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนเพื่อความดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของชุมชน เป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า สำหรับเรื่องของอดีต ในชุมชนมีผู้อาวุโสจำนวนมาก ที่ยังมีความทรงจำที่พร้อมจะถ่ายทอดความเป็นมาให้กับรุ่นลูก รุ่นหลาน ส่วนสิ่งที่เป็นปัจจุบันและอนาคต ภายในชุมชนเองก็มีลักษณะเปิดที่พร้อมให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นเป็นการสมควรเข้าไปศึกษาค้นคว้า เรื่องของชุมชนบ้านป่าแดงอย่างเป็นระบบ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่าเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของหมู่บ้าน ที่มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการโดยตลอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาประวัติการก่อตั้งชุมชน
2. ศึกษาพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านป่าแดงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. สร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ให้แก่ชุมชน

2. นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาของชุมชน
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยอย่างลึกต่อไป
4. เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชนในการตระหนักถึงรากเหง้าของตนที่ได้สร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ช่วงระยะเวลาศึกษา ศึกษาพัฒนาการของชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2457- 2544
2. เนื้อหาของการศึกษาวิจัยเน้นปัจจัยความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของชุมชนในปัจจุบัน
3. พื้นที่ทำการศึกษาวิจัยประกอบไปด้วยหมู่ที่ 1 ,6 ,7 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประวัติศาสตร์บอกเล่า หมายถึง วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาของสมาชิกในชุมชน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีเชื้อสายไทยพวนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสัมพันธ์ และมีบรรพบุรุษเกิดและตายที่นี่

พัฒนาการ หมายถึง จุดเริ่มต้นและเกิด การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย ข้อมูล และแหล่งข้อมูล

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่องนี้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยเน้นวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า นำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic description)

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ออกสำรวจพื้นที่ในเขตบ้านป่าแดงตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เพื่อสืบถามถึงบุคคลที่เป็นแกนนำทางสังคม ที่จะเป็นช่องทางนำไปสู่การสืบหาบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในช่วงของเหตุการณ์ การอพยพเข้ามาครั้งแรกของชาวบ้านป่าแดง เนื่องจากหมู่บ้านป่าแดง เป็นชุมชนที่มีอยู่ไม่เกิน 100 ปี คือประมาณ 87 ปี ดังนั้น การสืบหาบุคคลในยุคดั้งเดิมจึงกระทำได้ไม่ยากนัก โดยเริ่มจากการเข้าไป

ทำความรู้จักคุ้นเคยกับคนที่เป็นแกนนำของสังคม ของหมู่บ้านป่าแดง เช่น กำนัน ขณะครูโรงเรียนวัดป่าแดง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาสวัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) และประธานศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดงเป็นต้น เมื่อสำรวจพื้นที่เรียบร้อยแล้ว และได้ทราบกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำในการให้ข้อมูล ตั้งแต่อพยพเข้ามาครั้งแรก บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในเหตุการณ์ของยุคกำเนิดชุมชน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขณะผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้หาข้อมูลจากกลุ่มคนที่มีอายุแตกต่างกันและครอบคลุมหลายอาชีพเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีดังนี้

1. คำสัมภาษณ์ การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่านี้ให้ความสำคัญกับหลักฐานประเภทนี้มาก เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่ ได้จากความทรงจำ เป็นคำบอกเล่าเรื่องในอดีตที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ก่อตั้งชุมชน การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ตามแบบคำสัมภาษณ์ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการ การสัมภาษณ์เริ่มต้นด้วยการคัดเลือกบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการรวบรวมชื่อมาจากบุคคลที่เป็นแกนนำของหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญของชุมชนโดยตรงได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้อาวุโส บุคคลในชุมชนที่ให้ความเคารพนับถือ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอายุในช่วงระหว่างยุคกำเนิดชุมชน ดังนั้นจึงสามารถให้ข้อมูลในเรื่องต่างๆ ได้โดยละเอียด ในกรณีที่ถึงแก่กรรมไปแล้วก็ทำการสัมภาษณ์ทายาท หรือผู้ใกล้ชิด โดยคณะผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจะเข้าไปทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้นำในชุมชน เช่น พระ (เจ้าอาวาส) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูอาจารย์ ผู้นำกลุ่มอาสาพัฒนาหมู่บ้าน เจ้าน้าที่หน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นช่องทางที่ทำให้คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสืบค้นหาตัวบุคคลที่เป็นชนชั้นนำของชุมชน นอกจากนี้ยังติดต่อโดยการโทรศัพท์ไต่ถามเพื่อนัดหมายการสัมภาษณ์ นับเป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็ว ในการเก็บข้อมูลประเภทนี้

2. เอกสารชั้นต้น ได้แก่บันทึกส่วนบุคคล ของผู้ที่มีชีวิตในช่วงการอพยพครั้งแรกของหมู่บ้านป่าแดง ภาพถ่ายของบุคคลของยุคดั้งเดิม และบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในเหตุการณ์นานที่สุด เนื่องจากหมู่บ้านป่าแดงมีอายุยังไม่ถึง 100 ปี จึงสืบหาบุคคลเหล่านี้ได้ไม่ยากนัก บุคคลเหล่านี้ยังมีความทรงจำที่ดีพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้โดยละเอียดและชัดเจน

3. เอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือชีวประวัติที่พิมพ์แจกในงานศพ ผลงานการวิจัยทางวิชาการ หนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองต่างๆ เช่น งานของวัด โรงเรียน ศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดง และหน่วยงานอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีเอกสารโสตทัศน์ ได้แก่ แผนที่ แผนผัง ภาพ

ส่วนบุคคล และเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน สถานีอนามัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ฉบับนี้ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่า ดังนั้น ข้อมูลจึงได้มาจากความทรงจำของผู้สูงอายุที่อยู่ในเหตุการณ์ยาวนานที่สุด เริ่มจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหลาย ๆ คนแล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของแต่ละบุคคล มาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่มและมีการตรวจสอบเช่นเดียวกับรายบุคคลหลาย ๆ คน ดังที่กล่าวมาแล้วคณะผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้นำข้อมูลที่ตรวจสอบความถูกต้อง จากการสัมภาษณ์ แล้วมาเปรียบเทียบกับเอกสารที่มีอยู่ทั้งหมดผลปรากฏว่าข้อมูลที่ได้ จากการตรวจสอบความถูกต้องถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในงานศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ได้

การวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอผลการวิจัยเป็นบทๆ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

วัตถุประสงค์

ความสำคัญของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ข้อมูล และแหล่งข้อมูล

บทที่ 2 กำเนิดชุมชน (พ.ศ. 2457 – 2470)

บทที่ 3 ชุมชนกับความเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2470 – 2500)

บทที่ 4 สภาพปัจจุบันของชุมชน (พ.ศ. 2500 – ปัจจุบัน)

บทที่ 5 สรุป : อนาคตของชุมชน

บทที่ 2
กำเนิดชุมชน (พ.ศ.2457 – 2470)

คณะผู้วิจัยเดินทางไปบ้านป่าแดงครั้งแรกเพื่อสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนก็ได้พบว่า การสืบค้นกระทำได้ไม่ยาก เนื่องจากภายในชุมชนยังมีผู้อาวุโสที่มีความจำดีและพร้อมที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนมาสู่ผู้สนใจ

สภาพภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน

ชาวบ้านป่าแดงเดิมเป็นชาวบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีเป็นกลุ่มที่มีเชื้อสายไทยพวน ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องการพื้นที่ในการทำกินมาก และเมื่อมีคนเพิ่มขึ้นพื้นที่ในการทำการเกษตรกรรมมีน้อยลงไม่มีที่สำหรับให้จับจองใหม่ จึงต้องการหาที่ทำกินใหม่โดยเสาะแสวงหาป่าที่อุดมสมบูรณ์ และยังไม่มีคนจับจอง นายจันทร์ นันทวงศ์ เป็นผู้เล่าให้คณะผู้วิจัยฟังเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของยุคแรกของชาวบ้านว่าพ่อแม่ของตนได้รับคำแนะนำจากญาติสนิทเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นนาในเขตอำเภอตะพานหิน และเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2457 พ่อแม่ของตนได้เดินทางตามญาติมาเที่ยวยังอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เพื่อดูทำเลและหาสถานที่อยู่แห่งใหม่ ในการอพยพครั้งนั้นมีหลายครอบครัวที่ได้เดินทางมาด้วยกัน บุคคลเหล่านี้จะเป็นเครือญาติกันและมีญาติห่าง ๆ ที่มีความสนิทชิดเชื้อกันเป็นพิเศษอพยพมาด้วยโดยเดินทางมาเป็นกลุ่ม มีทั้งอพยพมาทั้งครอบครัวและเดินทางมาเพียงหัวหน้าครอบครัว เพื่อมาดูทำเลที่อยู่ไว้ก่อน และได้ไปขนย้ายครอบครัวที่อยู่บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี [1] มาในภายหลัง กลุ่มที่ได้อพยพมาอยู่ที่บ้านป่าแดงในครั้งแรกมีทั้งหมด 15 ครอบครัว และมีพระภิกษุ สามเณร ติดตามมาด้วยอีก 7 รูป ดังรายนามต่อไปนี้

1. ครอบครัวพ่อเฒ่าปิ้น แม่เฒ่าปิ้น
2. ครอบครัวพ่อเคี่ยม
3. ครอบครัวนายพัด นันทวงศ์ (พ่อแม่ของนายจันทร์ นันทวงศ์)
4. ครอบครัวนายยิ้ม บุระตะ (ผู้ใหญ่บ้านคนแรก ตาของกำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล)
5. ครอบครัวนายมา นางไข พันถัน
6. ครอบครัวนายคำ นางมน ทิปะตะ

---

[1] สัมภาษณ์นายจันทร์ นันทวงศ์ (ชาย) อายุ 87 ปี 109 หมู่ 7 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 11 พฤศจิกายน 2544

7. ครอบครัวนายชานน นางเต่า

8. ครอบครัวพ่อต้น แม่ต้น (นายแดง นางทุม)

9. ครอบครัวพ่อตั้น แม่ตั้น (นายแหลม นางทุม สิบพุด)

10. ครอบครัวพ่อเฒ่าวาด สิบพุด

11. ครอบครัวพ่อพี แม่พี (นายบุญ นางพวง ผะเดิม)

12. ครอบครัวแม่เฒ่านุ้ม

13. ครอบครัวแม่เฒ่าหล่ำ

14. ครอบครัวพ่อเฒ่าขวัญ แม่เฒ่าขวัญ นันทวงศ์

15. ครอบครัวพ่อเฒ่าสีทอง เรืองรุ่ง

พระภิกษุได้แก่ หลวงพ่อวัง, สามเณรทัน บุระตะ, สามเณรทัด, สามเณรเทียน, สามเณรขาว, สามเณรมี และสามเณรอ่ำ ณูศรี [2]

ในการอพยพในสมัยนั้นนายจันทร์ นันทวงศ์ ได้เล่าให้ฟังว่าการเดินทางโดยรถไฟจากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีมาถึงสถานีรถไฟ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร กลุ่มผู้อพยพได้แยกย้ายเข้าขอพักอาศัยตามบ้านญาติที่ได้มาอยู่ก่อนแล้วในอำเภอตะพานหิน ต่อมาได้เดินทางสำรวจพื้นที่หลาย ๆ เขตพื้นที่ เพื่อที่จะได้หาที่ยึดครองใหม่ โดยมี พ่อวาด สิบพุด เป็นผู้อาวุโสที่สุดในกลุ่มท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านโหราศาสตร์ ทำนายโชคชะตา และทางด้านยาสมุนไพรแผนโบราณ เป็นผู้นำในการสำรวจสถานที่ ว่าสถานที่ใดที่เหมาะสำหรับการตั้งบ้านเรือน การสำรวจพื้นที่ในครั้งนั้นใช้วิธีเดินสำรวจ คณะสำรวจได้เดินลัดป่าจากอำเภอตะพานหินมาตามทางเดินเล็ก ๆ ถึงบริเวณป่าอันอุดมสมบูรณ์ริมลำคลองห้วยเกตุ และเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่น่าอยู่อาศัย โดยสังเกตจาก ฟ่อนข้าวที่ชาวบ้านเกี่ยวแล้ววางเรียงรายถี่ยิบพวกเขาเห็นพ้องต้องกันว่าการทำนาที่นี่ได้ผลดีจริงๆ พื้นดินก็มีความอุดมสมบูรณ์น่าอาศัยอยู่มาก นับได้ว่าบริเวณลำคลองห้วยเกตุเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีต้นไม้น้อยใหญ่หลายหลากพันธุ์ เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่า ไม้ยาง ไม้พลวง ไม้ตะค้อ ผลไม้ป่าสารพัดชนิด เป็นป่าไม้เบญจพรรณที่มีความอุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีอาหารป่านานาชนิด นอกจากนี้ยังมีสัตว์หลากหลายพันธุ์ เช่น ช้าง เลือกวาง หมูป่า หมาจิ้งจอก นกนานาชนิด เก้ง กระต่าย ตลอดจนปลานานาชนิดที่มีอย่างสมบูรณ์ทั้งในพื้นนาและลำคลอง

---

[2] สัมภาษณ์นายอนันต์ ปุระปัญญา (ชาย) อายุ 50 ปี 7 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 10 กุมภาพันธ์ 2545

นายจันทร์ นันทวงศ์ เล่าว่า พ่อวาด สิบพุด ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่สุดในคณะได้ให้คำแนะนำว่า "บริเวณป่าลำคลองห้วยเกตุเป็นทำเลที่เหมาะสมดีมาก ถ้าตั้งหมู่บ้านตรงนี้อนาคตจะอยู่ดีกินดี จะไม่มีใครย้ายออก จะมีแต่คนเข้ามาอาศัย มีความร่มเย็นและจะเจริญในภายภาคหน้าเป็นแน่" คณะสำรวจ จึงกลับไปบอกกลุ่มคนที่อพยพมาพร้อมกันให้เข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว

หลังจากกลุ่มผู้อพยพรุ่นแรกได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของผืนนาในเขตอำเภอตะพานหิน จึงได้กลับไปยังบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อชักชวนญาติสนิทที่สนใจอยากอพยพไปอยู่ที่ใหม่ ปรากฏว่ามีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก แต่บางครัวเรือนก็เดินทางมาเฉพาะหัวหน้าครอบครัวก่อน เพื่อมาดูสถานที่อยู่ไว้ก่อน เมื่อเห็นว่าเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์จริงตามที่ได้เล่าลือกัน และพอมีที่ว่างสำหรับให้จับจองเป็นที่ทำกิน จึงได้กลับไปบ้านหมี่เพื่ออพยพครอบครัวมาอยู่เป็นการถาวรในภายหลัง

ในครั้งแรกที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่กลุ่มที่อพยพได้มาปลูกกระท่อมอยู่ริมลำคลองห้วยเกตุ โดยร่วมมือกันปลูกกระท่อมเป็นหลังใหญ่ ๆ จะได้อยู่ด้วยกันทั้งหมด เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่า การนอนในเวลากลางคืนต้องระมัดระวังมาก แม้แต่สุนัขที่เลี้ยงไว้ต้องให้ขึ้นมานอนอยู่บนบ้าน ไม่อย่างนั้นจะต้องโดนเสือคาบไปเป็นอาหาร ต่อมาได้ขยับขยายออกไปปลูกกระท่อมของแต่ละครอบครัว แต่ต้องให้ปลูกกระท่อมในบริเวณที่ใกล้ ๆ กันเพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่า ในการตั้งบ้านเรือนของยุคดั้งเดิมมักจะตั้งบ้านเรือนให้อยู่ใกล้ ๆ กับแหล่งน้ำ โดยเรียงรายอยู่บริเวณข้างลำคลองห้วยเกตุ ลำคลองนี้จะเชื่อมต่อกับแม่น้ำน่าน และเรียกชื่อชุมชนดั้งเดิมว่า "บ้านคลองห้วยเกตุ" ตามชื่อลำคลองห้วยเกตุ ภายหลังได้เรียกชื่อชุมชนว่า "บ้านป่าแดง" เมื่อทางราชการกำหนดให้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกประมาณปี พ.ศ.2459 [3]

สำหรับการติดต่อกับบุคคลภายนอกของชุมชนบ้านป่าแดงในระยะแรกนั้นได้ใช้เส้นทางหลายทาง คือ

1. ติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ โดยการเดินเท้า เดินลัดเลาะไปตามชายป่าเพื่อพบปะกับชุมชนอื่น ๆ

2. ติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ โดยใช้ยานพาหนะทางบก เช่น ขี่ควาย และเกวียนหรือล้อ เกวียนหรือล้อมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนอย่างมาก นับว่าเป็นยานพาหนะเอนกประสงค์ ขนสิ่งของได้ทุกอย่างตั้งแต่ ขนของไปทำไร่ทำนา ขนลากฟืนและขนลากไม้ท่อนใหญ่ ๆ เพื่อมาทำการก่อสร้าง เช่น สร้างบ้านเรือน สร้างวัด ขนย้ายผู้ป่วยไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลในตัวอำเภอ นอกจากนี้ยังใช้

---

[3] สัมภาษณ์นายเฉลิมชัย ศรีนันทกุล (ชาย) อายุ 48 ปี 274 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 11 พฤศจิกายน 2544

เกวียนรับจ้างขนข้าวให้นายทุนที่มารับซื้อข้าวชาวบ้าน เพื่อไปขายยังอำเภอตะพานหิน นับว่าเกวียนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านป่าแดงในยุคดั้งเดิมอย่างมาก

3. การติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ โดยทางคมนาคมทางน้ำ คือการใช้เรือเดินทางติดต่อกับบุคคลภายนอก โดยอาศัยลำคลองห้วยเกตุเป็นเส้นทางในการเดินทาง และเชื่อมต่อถึงแม่น้ำน่านที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เดิมลำคลองห้วยเกตุเป็นลำคลองที่มีความกว้าง และลึกมาก และเป็นศูนย์กลางท่าเรือใหญ่ที่สุดของชุมชนในสมัยนั้น การคมนาคมทางน้ำนับว่ามีความสำคัญมาก [4]

จากข้อมูลที่ได้ศึกษามาทำให้เราได้ข้อสรุปว่าการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานขยายชุมชนได้ประสบการณ์ที่สะสมมาจากวิถีชีวิตผสมกับคติความเชื่อ ดังสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการที่ดินเพิ่ม เนื่องจาก อำเภอบ้านหมี่มีคนอาศัยอยู่มากขึ้นเรื่อย ๆ พื้นที่ทำกินก็มีจำนวนน้อยลง มีคนไปจับจองจนไม่มีที่ดินว่างเปล่าให้จับจองต่อไป ชาวบ้านจึงต้องการหาที่ทำกินใหม่และต้องเป็นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์พอสำหรับทำการเกษตร

2. ความอุดมสมบูรณ์ของที่ทำกินแห่งใหม่ จากการเดินทางมาที่อำเภอตะพานหินได้เห็นผลผลิตข้าวของชาวบ้าน ผลิตข้าวได้เป็นจำนวนมาก ปลูกข้าวงาม ผลผลิตก็สูงจึงถูกใจและได้มาจับจองพื้นที่ทำกินบริเวณลำคลองห้วยเกตุหรือบ้านป่าแดงในปัจจุบันซึ่งอยู่ไม่ไกลจากอำเภอตะพานหินนักประมาณห้ากิโลเมตร ได้เดินทางสำรวจแล้วว่าบริเวณลำคลองห้วยเกตุเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ถ้าปลูกข้าวก็ต้องได้ผลผลิตสูงแน่จึงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่และขยายเป็นหมู่บ้านใหญ่ในเวลาต่อมา

3. คติความเชื่อผู้อาวุโส ชาวบ้านที่อพยพมารุ่นแรกมีความเชื่อตามพ่อวาด สิบพุด ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่อพยพมาพร้อมกับคณะ ว่าถ้าตั้งชุมชน ตั้งหมู่บ้านในบริเวณนี้ได้จะมีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต จะมีแต่คนเข้า ไม่มีคนออก จะอยู่เย็นเป็นสุข

วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ

การทำมาหากินในสมัยกำเนิดชุมชนของชาวบ้านป่าแดง เมื่ออพยพมาอยู่ที่บ้านป่าแดงก็ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิมเป็นอาชีพหลัก คือ การทำนา ไม่มีพืชเศรษฐกิจอื่น

การขยายพื้นที่ทำนาโดยเริ่มแรกจะทำการถางพง ครอบครัวละประมาณ 5 ไร่ก่อน แล้วค่อย ๆ ถางป่าถางพงขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นเรื่อย การจับจองพื้นที่นาได้จัดแบ่งเป็นสัดเป็นส่วน ใครถาง

---

[4] สัมภาษณ์นายสุวรรณ หงษาวดี (ชาย) อายุ 75 ปี 3 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 11 พฤศจิกายน 2544

ป่าได้มาก คนนั้นก็จะมีที่นามาก ใครถางป่าได้น้อยก็จะได้พื้นที่นาเป็นจำนวนน้อย ในสมัยนี้ที่ดินไม่มีการซื้อขาย ใช้วิธีการจับจองโดยแบ่งกันอยู่ แบ่งกันทำกิน และในการทำนาสมัยยุคดั้งเดิมทำโดยไม่มีเครื่องมือ ไม่มีไถ ไม่มีวัว ไม่มีควาย ได้ทำนาโดยใช้อุปกรณ์เท่าที่มี เช่น จอบ เสียม มีดการปลูกข้าวและพืชไร่ต่าง ๆ สำหรับ พันธุ์ข้าวก็ใช้ข้าวนาปีเป็นหลัก เช่น ข้าวเหลืองอ่อน ข้าวเหลืองปะทิว ข้าวขาวประทาน ทั้งหมดนี้จะเป็นข้าวจ้าว ต่อมาได้พัฒนามาเป็นใช้ควายไถ เพื่อเพาะปลูก การทำนาจะทำแบบนาดำ มีการไถดะ ตกกล้า เมื่อต้นกล้าโตอายุประมาณเดือนกว่า ๆ ก็จะถอนต้นกล้าเพื่อนำไปดำในที่นา ที่ได้ทำการไถ – คราดไว้แล้ว การทำนาใช้แบบธรรมชาติไม่มีการหว่านปุ๋ย ไม่ฉีดสารเคมี น้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงต้นข้าวก็อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ทำนาตามฤดูกาล คือหนึ่งปีทำครั้งเดียว ก่อนลงมือทำนาจะมีพิธีแรกนาขวัญก่อนเพื่อเป็นสิริมงคล และเมื่อข้าวตั้งท้องจะมีพิธีบูชาแม่โพสพเพื่อให้ข้าวออกรวงสม่ำเสมอไม่มีโรคมารบกวนและเพื่อขอให้ได้ผลผลิตเต็มที่

เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวชาวบ้านป่าแดงบางส่วนจะนิยมการเอาแรงหรือลงแขก เหตุที่ชาวบ้านนิยมเอาแรงหรือลงแขกในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวมากกว่าฤดูปักดำเพราะว่าในฤดูการเก็บเกี่ยวต้องกระทำในระยะเวลาอันสั้น ถ้าเก็บเกี่ยวไม่ทันข้าวจะแก่เกินไปและทำให้ข้าวกรอบเกี่ยวลำบาก เนื่องจากคอรวงจะหักเพราะการเก็บเกี่ยวในสมัยนั้นใช้เคียวเกี่ยวข้าว การเอาแรงจะไม่มีการจ้างเป็นตัวเงินหรือสิ่งของ แต่จะใช้วิธีแทนแรงงานคนต่อคน เจ้าภาพจะเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่มตามสมควร นับว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความสามัคคีของชุมชน การเอาแรงหรือการลงแขกถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ทรงคุณค่าสมควรอนุรักษ์ไว้อย่างยิ่ง เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จจะรวมข้าวเป็นกองใหญ่ ๆ ไว้ที่ลานเพื่อเตรียมนวด การนวดข้าวนวดโดยใช้ควายหรือวัวเดินย่ำวนบนฟ่อนข้าวไปมาหลาย ๆ รอบจนกว่าเมล็ดข้าวจะหล่นจากต้นข้าวจนหมดสิ้น ต่อจากนั้นเขี่ยฟางออกให้หมดและรวมกองเมล็ดข้าวเพื่อเตรียมฝัดข้าว การฝัดข้าวใช้สีแบบมือปั่นหมุน เพื่อให้เกิดลมแยกข้าวดีและเมล็ดที่ลีบออกจากกันให้สะอาด เมื่อฝัดข้าวเสร็จจะนำเมล็ดข้าวดีเก็บขึ้นยุ้งฉางเพื่อไว้บริโภคตลอดทั้งปีโดยไม่ขัดสน

ผลผลิตจากการทำนาในสมัยนี้ยังไม่มีการซื้อขาย ทำเพียงแค่พอรับประทานภายในครอบครัว สมัยก่อนเครื่องสีข้าวไม่มีต้องนำข้าวเปลือกมาตำครก แล้วฝัดเอาเมล็ดข้าวสารเพื่อการหุงต้ม การปลูกพืชผักอื่น ๆ ก็ปลูกแต่พอเลี้ยงครอบครัวเท่านั้น นอกจากนี้อาหารยังหาได้จากป่า เช่น เผือก มัน กลอย ผักหวาน ตลอดจนสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ [5]

จะเห็นได้ว่าในยุคแรกชาวนาผลิตเพื่อบริโภคเท่านั้นต่อมาชาวบ้านได้บุกเบิกที่นาได้

---

[5] สัมภาษณ์นางนวลจันทร์ ศรีนันทกุล (หญิง) อายุ 77 ปี 274 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 11 พฤศจิกายน 2544

จำนวนมาก ๆ จึงเริ่มมีการผลิตข้าวเพื่อขาย เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว ชาวบ้านบางส่วนก็จะอาศัยลำคลองห้วยเกตุนี้ โดยใช้เรือบรรทุกข้าวเปลือกไปขายยังตัวอำเภอตะพานหิน บางครั้งก็จะมีพ่อค้าข้าวจากอำเภอตะพานหินนำเรือเข้ามารับซื้อข้าวเองที่หมู่บ้านป่าแดง

เมื่อคราวที่อพยพมาอยู่ใหม่ ๆ หมู่บ้านนี้ไม่มีตลาด ดังนั้นเมื่อจะซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น อาหารแห้ง ของใช้จำเป็นในครัวเรือน เช่น พริก เกลือ หอม กระเทียม ฯลฯ จะมี พ่อค้าขายของเร่ชาวเรือมาบริการลูกค้าถึงที่ โดยจอดที่ท่าเรือลำคลองห้วยเกตุ การค้าขายของพ่อค้าชาวเรือจะมาเป็นประจำ โดยเว้น 2 – 3 วัน มาแวะขายของ 1 ครั้ง เมื่อชาวบ้านรู้ก็จะไปซื้อของไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปที่อำเภอตะพานหิน แต่ถ้าใครต้องการไปเที่ยวตลาดไปซื้อของที่ตัวอำเภอตะพานหินก็มีเรือโดยสารบริการเป็นเรือพาย ค่าโดยสารเที่ยวละ 3 บาท ต่อคน

อีกอาชีพหนึ่งที่เป็นอาชีพเสริมสำหรับชาวบ้าน คือ การรับจ้างพายเรือขนข้าวไปขาย คิดค่าโดยสารตามจำนวนที่ขนได้ หรือคิดตามจำนวนถัง หรือบางครั้งก็เหมาเป็นเที่ยว การขายข้าวในสมัยนั้นเกวียนละ 40 – 50 บาท เมื่อขายข้าวเสร็จก็จะซื้อของใช้ที่จำเป็นใส่เรือกลับบ้าน 1 วัน จะขนได้ 2 เที่ยว คือ พายเรือรับจ้างไปในช่วงเวลาเช้า และช่วงบ่าย นับว่าเป็นรายได้เสริมของครอบครัวนอกเหนือจากการทำนา [6]

ต่อมาผู้โดยสารหันมานิยมนั่งเรือโดยสารแบบเรือหางยาวมากขึ้นเพราะใช้เวลาในการเดินทางน้อยลง รวดเร็วกว่าเรือพายมาก เพราะฉะนั้นเรือพายจึงหันไปรับจ้างขนข้าวไปขายแทน และมีเรือพายไว้ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น

เรื่องการทอผ้าในบ้านป่าแดงในสมัยแรกนั้น ทุกคนที่อาศัยอยู่ในบ้านป่าแดงไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง คนแก่หรือเด็กจะต้องมีการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าทุกคน การทอผ้าในสมัยนี้จะใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด เช่น ฝ้ายก็ใช้ฝ้ายที่เก็บจากต้นฝ้ายแล้วมาผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น การนำเมล็ดออก การตีฝ้ายให้ฟูเพื่อง่ายต่อการปั่น การปั่นด้ายให้เป็นเส้นใย การย้อมสีโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ การกรอกเส้นด้ายใส่กระสวยพร้อมที่จะนำไปทอเป็นผืนผ้า แรงงานใช้แรงงานภายในครัวเรือนทั้งหมด เส้นด้ายที่นำมาทอชาวบ้านจะไปซื้อที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากที่บ้านป่าแดงปลูกฝ้ายไม่ค่อยได้ผลเพราะเป็นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง พื้นที่ไม่เหมาะกับการปลูกฝ้าย การย้อมสีใช้สีจากธรรมชาติ เช่น ต้องการสีน้ำเงิน จะใช้ต้นครามย้อม ต้องการสีแดงเข้มจะใช้เปลือกต้นประดู่ย้อม ต้องการสีดำใช้ลูกตะโกย้อม เมื่อต้องการสีน้ำตาลเข้มใช้เปลือกสมอย้อม เคล็ดลับของการย้อมให้ได้ผลและติดทนนานนั้น หลังจากย้อมสีธรรมชาตินำมาตากแดดให้แห้งแล้วให้นำผ้าไปคลุกในขี้โคลน เพื่อให้สีมีความเรียบและติดทนนานยิ่งขึ้นส่วนมากจะใช้กับการย้อมผ้าสีดำ เครื่อง

---

[6] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 5

ทอผ้าที่ใช้ในสมัยดั้งเดิม ใช้เครื่องทอผ้าแบบกี่โบราณ คือเครื่องทอผ้าที่ไม่มีเครื่องกลช่วย ใช้มือชัดกระสวยและทอด้วยมือทั้งสิ้น ไม่มีกี่กระตุกแบบปัจจุบัน [7]

เมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484-2488) ชาวบ้านป่าแดงมีความลำบากมาก เศรษฐกิจฝืดเคือง เครื่องอุปโภค บริโภคขัดสน โชคดีที่ชาวบ้านป่าแดงมีฝีมือในการทอผ้า ฉะนั้นในด้านเครื่องนุ่งห่มจึงไม่ขัดสนเท่าใดนัก การทอผ้าในยุคนี้ทอเพื่อเก็บไว้ใช้ในครัวเรือนเป็นหลักไม่มีการซื้อขายผ้า ผ้าที่ทอได้จะนำมาตัดเป็นผ้าถุง กางเกง เสื้อ ผ้าขาวม้า ทำผ้าห่ม ทำที่นอน ทำหมอน และทำย่าม สิ่งเหล่านี้จะเป็นของใช้ในครัวเรือนทั้งสิ้น เวลาที่ใช้ในการทอผ้าจะกระทำหลังฤดูการเก็บเกี่ยว [8]

ความเชื่อ ประเพณี ภาษา และการศึกษา

ความเชื่อ

ชาวบ้านมีความเชื่อที่ปะปนกันไปทั้งแบบผีและพุทธ ชาวบ้านเชื่อว่าการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นสิ่งสำคัญมากทุกคนจะต้องแสดงออกให้เห็นชัดเจน เช่น ในวันสงกรานต์ทุกครอบครัวจะนำอัฐิของพ่อแม่ และบรรพบุรุษไปบังสกุลที่วัดพร้อมกันเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้จะได้เป็นศิริมงคลแก่ชีวิต เพราะวันสงกรานต์เปรียบเสมือนวันปีใหม่ของไทย ผีของบรรพบุรุษจะได้คุ้มครองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป ชาวบ้านป่าแดงนับถือผีบ้านผีเรือน นับถือเจ้าที่มีการสร้างศาลพระภูมิ ศาลเพียงตาให้เจ้าที่สิงสถิตย์ เมื่อถึงวันสำคัญหรือมีการทำบุญก็จะนำเครื่องเซ่นไหว้ไปบอกกล่าว ทำพิธีอันเชิญให้รับทราบและดูแลคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนี้ชาวบ้านเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ดังคำทำนายของพ่อวาด สิบพุด ในยุคก่อตั้งชุมชน

ความเชื่อเรื่องศาลเจ้าพ่อแสงอรุณเป็นความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับผีที่พิทักษ์คุ้มครองหมู่บ้าน ถ้าหากเป็นผีระดับบ้าน ได้แก่ ผีบ้านผีเรือน แต่เมื่อทำหน้าที่ปกป้องผู้คน ดูแลหมู่บ้านจะเป็นผีระดับเจ้าพ่อ คณะชาวบ้านที่อพยพมาชุดแรกร่วมกันสร้างศาลเจ้าพ่อแสงอรุณขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน จะได้มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้คอยคุ้มครองหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านจะได้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญ รุ่งเรืองต่อไป การทำพิธีเลี้ยงศาลเจ้าพ่อแสงอรุณจะกระทำทุกปี กำหนดเลี้ยงในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี เครื่องเซ่นไหว้ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารหวาน การเลี้ยงศาลเจ้าพ่อแสงอรุณในเดือน 6 จะเป็นการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้ผลผลิตข้าวได้จำนวนมาก ๆ ให้ชาวบ้านปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ส่วนเครื่องเซ่นที่เป็นอาหาร

---

[7] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 4

[8] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

คาวจะเลี้ยงในโอกาสแก้บนในเรื่องต่าง ๆ ที่บนเจ้าพ่อแสงอรุณแล้วประสบผลสำเร็จจะมี หัวหมู ไก่ เหล้าขาว ฯลฯ ศาลเจ้าพ่อแสงอรุณเปรียบเสมือนศาลหลักเมืองของบ้านป่าแดง มีการประกอบพิธีกรรมต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน [9]

ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญกลางบ้าน ในการทำบุญกลางบ้านจะปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ยุคกำเนิดชุมชน การกำหนดวันในการทำบุญกลางบ้าน กำหนดในช่วงเดือน 6 การกำหนดสถานที่ต้องให้เป็นบริเวณใจกลางหมู่บ้านการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ผู้สูงอายุจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์เย็นให้ครบ 3 คืน ก่อนนั้นชาวบ้านจะต้องเตรียมตะกร้าครอบครัวละ 1 ใบ ภายในตะกร้าจะมีทราย น้ำ 1 ขวด หญ้าคาหนึ่งกำ ธูป เทียน ขันธ์ห้า (ดอกไม้ห้าคู่ เทียนเล็กห้าแท่ง) ด้ายสายสิญจ์ ชาวบ้านจะพร้อมใจกันนำตะกร้านี้ไปวางเป็นกลุ่มเพื่อเข้าพิธีให้พระสวดพระพุทธมนต์เย็นให้ครบ 3 คืน เวลาเช้าทำบุญตักบาตรแล้วจึงจะนำตะกร้ากลับบ้านได้ เมื่อกลับถึงบ้านจะนำทรายมงคลในตะกร้าหว่านรอบบ้าน เพื่อป้องกันผีและสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ น้ำในขวดจะเป็นน้ำมนต์ประพรมบ้านและสมาชิกในครอบครัวและให้สมาชิกในครอบครัวดื่มเพื่อเป็นสิริมงคล หญ้าคาเป็นอุปกรณ์ในการประพรมนำมนต์ถือว่าเป็นพืชมงคลจะเสียบไว้ที่หลังคาหน้าบ้าน การทำบุญกลางบ้านเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจของชาวบ้านทางหนึ่ง เพื่อให้สู้ชีวิตต่อไปอย่างไม่ย่อท้อกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้เจอและเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะด้วย [10]

การสร้างวัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ)

ได้กล่าวมาแล้วว่าการอพยพของชาวบ้านป่าแดงมีสามเณรเดินทางมาในขบวนอพยพด้วย ฉะนั้นการตั้งหมู่บ้านและการสร้างวัดย่อมกระทำขึ้นพร้อมกันชาวบ้านได้สร้างกุฏิชั่วคราวให้สามเณรได้อาศัยอยู่ที่บริเวณริมคลองห้วยเกตุใกล้ ๆ กับกระท่อมของกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาในครั้งแรก โดยมีสามเณรอ่ำ ณุศรี และสามเณรทัน บุระตะ เป็นผู้สืบทอดศาสนาในหมู่บ้านชุดแรก และจากกุฏิชั่วคราวมาเป็นกุฏิถาวร คณะของชาวบ้านโดยมี พ่อวาด สิบพุด, นายโพธิ์, นางเพ็ง ศรีเหนี่ยง (พ่อแม่ของครูสถาพร ศรีนันทกุล และเป็นทวดของกำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) และพ่อเฒ่านวน หงษาวดี (เสียชีวิตแล้ว) ร่วมกับชาวบ้านช่วยกันสร้างวัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ)

ในการสร้างวัดนั้น ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันตัดต้นไม้ที่ลำต้นสวย ๆ และมีขนาดใหญ่มาเลื่อยโดยใช้แรงงานคนทั้งหมด การขนย้ายต้นไม้ใช้เกวียนในการขนย้ายเมื่อได้ไม้มากพอก็ทำการ

---

[9] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 4

[10] สัมภาษณ์นางนาตยา มะโนเครื่อง (หญิง) อายุ 44 ปี 444 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ. พิจิตร 2 มีนาคม 2545

สร้างกุฏิพระก่อนสิ่งอื่นใด ในการเลื่อยไม้และขนไม้เพื่อจะนำมาสร้างวัดเป็นงานที่ลำบากมาก เพราะชาวบ้านไม่มีเครื่องมือ ที่ทันสมัยใช้เลื่อยมือ เลื่อยตัดธรรมดา การเลื่อยไม้และการขนย้ายต้นไม้ขนาดใหญ่จึงเป็นงานที่หนักมาก การขนย้ายต้นไม้ขนาดใหญ่ ต้องใช้กำลังคนมากพอสมควร เพื่อช่วยกันตัดและขึ้นไม้ (การขึ้นไม้ หมายถึง การนำไม้ใส่บนเกวียนเพื่อให้ควายลากเกวียนกลับมายังหมู่บ้าน) ในการก่อสร้างทั้งหมดใช้แรงงานชาวบ้านทั้งสิ้นโดยการขอแรง ต่อมาได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างศาลาการเปรียญเมื่อ พ.ศ.2468 และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตามลำดับ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2476 ชาวบ้านป่าแดงได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างพระอุโบสถเพิ่มอีกหนึ่งหลังรวมทั้งช่วยกันแกะสลักไม้เป็นพระพุทธรูปองค์แรกของวัด โดยมีพ่อเฒ่านวน หงษาวดี เป็นผู้ทำพิธีเปิดพระเนตรพระพุทธรูปไม้องค์นั้น

นับตั้งแต่มีวัดเกิดขึ้นเจ้าอาวาสรูปแรก คือ หลวงตาวัง พ.ศ.2457 - 2484 เจ้าอาวาสรูปต่อมา คือ พระอธิการศรี พ.ศ.2484 – 2539 และเจ้าอาวาสที่อยู่ปัจจุบัน สมญานามว่า พระอาจารย์สำราญ สิริจันโท พ.ศ.2539 – ปัจจุบัน [12]

อาจสรุปได้ว่าวัดได้ทำหน้าที่ให้แก่ชุมชนในระยะเริ่มแรกดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธาของศาสนาพุทธที่ชาวบ้านจะได้แสดงออกในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

2. เป็นแหล่งที่นำมาซึ่งความเป็นหนึ่ง นำมาซึ่งการรวมพลัง การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะของบุคคลที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. เป็นตัวกำหนด บทบาท ควบคุมการกระทำ การดำรงชีวิตของชาวบ้านให้อยู่ในกรอบของประเพณี วัฒนธรรมแบบไทยและทำให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข

4. เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน เช่น การร่วมมือกันสร้างกุฏิ สร้างศาลา โบสถ์วิหารต่าง ๆ และเป็นแหล่งการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางศาสนา

ประเพณีของชาวบ้านป่าแดง แบ่งออกได้ เป็น 3 ประเภท

ประเภทแรก ประเพณีที่เป็นของชาวไทยพวน

ประเภทที่สอง เป็นประเพณีโดยทั่วไป

ประเภทที่สาม เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา

---

[12] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

ประเพณีที่เป็นของชาวไทยพวน

ประเพณีกำฟ้า ประเพณีนี้ถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยพวนตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี เป็นวันประกอบพิธีเพื่อเป็นสิริมงคล โดยมีพิธีสวดทั้งศาสนาพุทธและผสมความเชื่อเรื่องเทวดา ความเชื่อเรื่องผีด้วย ประเพณีกำฟ้าเป็นประเพณี สำคัญของชาวไทยพวนที่นับถือสืบทอดกันมาช้านาน แม้กาลเวลาจะผ่านไปนับร้อย ๆ ปี ก็ยังคงนับถือและปฏิบัติกันอยู่ ประเพณีกำฟ้าถือกำหนดเป็นงานนักขัตฤกษ์ประจำปีของชาวไทยพวน ที่ทุกหมู่บ้านที่เป็นชาวไทยพวนต้องยึดถือปฏิบัติ แต่ในบางครั้งบางท้องถิ่นจะกำหนดวันกำฟ้าแตกต่างกันไปบ้างเท่าที่ค้นพบจะจัดงานภายใน 3 เดือน คือ เดือนอ้าย เดือนยี่ และเดือนสาม เช่น กำหนดเป็นเดือนอ้ายขึ้น 14 ค่ำ เดือนยี่ขึ้น 13 ค่ำ และเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ เป็นต้น

สำหรับชาวบ้านป่าแดง กำหนดการจัดงานกำฟ้า ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 โดยจัดเป็นประเพณีทุกปี ได้รับการส่งเสริมจากทางราชการและภาคเอกชนมาโดยตลอด งานประเพณีกำฟ้าได้รับการฟื้นฟูมาตั้งแต่ พ.ศ. 2523 โดยนายถนอม เกตุงาม นายอำเภอตะพานหินสมัยนั้น ความหมายของคำว่า "กำฟ้า" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า <u>กำ</u> หมายถึง การถือ การเคารพ <u>ฟ้า</u> หมายถึง เทวดาผู้ศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ ตามประวัติสมัยโบราณการกำฟ้าทำเป็นสองระยะคือกำฟ้าเมื่อได้ยินฟ้าร้องครั้งแรกระยะหนึ่งแต่ไม่สามารถกำหนดเวลาได้แน่นอนเพราะไม่ทราบว่าฟ้าจะร้องเมื่อใด ระยะที่สอง คือ การกำหนด วัน เดือน นับว่าแน่นอนกว่า เช่น กำหนดวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นต้น

ตามประวัติดั้งเดิมชาวไทยพวนมีหัวหน้าหมู่บ้านเรียกว่า "กวานบ้าน" หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากมีหน้าที่ปกครองลูกบ้านแล้ว ยังมีหน้าที่คอยฟังเสียงฟ้าร้อง ถ้าได้ยิน กวานบ้านจะตีฆ้องร้องป่าวให้คนในหมู่บ้านทราบแล้วเริ่มจัดงาน "กำฟ้า" เมื่อถึงวันกำฟ้าชาวไทยพวนที่ออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่นจะกลับมายังบ้านเกิดของตนเอง เพื่อร่วมกับญาติพี่น้องจัดงานพิธีกำฟ้า มีการทำบุญ ตักบาตร พบปะสังสรรค์ เล่นกีฬาพื้นบ้าน เช่น ถ่อเส้า เตะหมากเบี้ย ม้าหลังโป่ง ต่อไก่ นางด้ง มอญซ่อนผ้า ลำพวน นางกวัก ลูกช่วง ลิงลม เป็นต้น ประเพณีกำฟ้าจัดขึ้นปีละครั้งหลังฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลเสร็จแล้ว เพื่อขอพรจากเทวดาฟ้าดินได้ช่วยให้ชาวไทยพวนมีสุขทั่วหน้า เป็นวันประกอบพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ทุกคน ขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้ได้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ในปีต่อไป วันกำฟ้ามี 2 วัน คือ **วันกำต้อน** คนหนุ่มคนสาว คนเฒ่าคนแก่จะมาร่วมกันทำ " ข้าวปุ้น" (ขนมจีน) และทำ "ข้าวจี่" เลี้ยงดูญาติพี่น้องและเพื่อต้อนรับแขกที่มาเยือนให้ได้รับประทานอย่างอิ่มหนำสำราญ มีการตักบาตรทำบุญเช้า นอกจากนั้นยังมีการเผาข้าวหลาม ชาวบ้านจะเตรียมข้าวเหนียว น้ำตาล ไข่ กรอกใส่กระบอกไม้ไผ่ นำไปรวมกัน

ที่วัดและเผาข้าวหลามพร้อมกัน ซึ่งเป็นศูนย์รวมเพื่อเข้าพิธีมงคลทางสงฆ์ พระสงฆ์จะให้ศีลเจริญพระพุทธมนต์เรียกว่า "งันข้าวจี่" ตอนดึกจะพากันนึ่งข้าวเหนียว หนุ่มสาวจะมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน เมื่อข้าวเหนียวสุกแล้วนำไปคลุกกับเกลือป่นแล้วทำไส้ใส่ข้าวเหนียว ขูดมะพร้าวกวนกับน้ำตาล เหลาไม้ไผ่นำข้าวเหนียวไปพอกกับไม้ไผ่ปิ้งไฟอ่อน ๆ ให้เหลืองกรอบ ทาด้วยไข่แดงปิ้งให้สุก และนำไปแลกเปลี่ยนกันรับประทานเพื่อความเป็นศิริมงคล เมื่อถึงวันกำฟ้า ท้องฟ้าจะมืดครึ้ม อากาศเย็นสบาย ทุกคนจะหยุดทำงานเพื่อไปทำบุญร่วมกัน บางแห่งถือเคร่งครัดมาก เชื่อว่าถ้าใครขัดขืนจะถูกฟ้าดินลงโทษ สาปแช่ง จึงต้องหยุดงานเพื่อไปประกอบพิธีกันทุกคน ในวันนั้นทุกคนต้องชำระร่างกายให้สะอาดหมดจด ตัดผมแต่งกายให้เรียบร้อย ออกไปเยี่ยมเยียนกันตามคุ้มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หมุนเวียนกันไปทุกคนจะมีความปิติยินดี และที่เคยมีเรื่องขุ่นข้องหมองใจกันก็ให้อภัยกันในวันนี้ [14]

ประเพณีโดยทั่วไป

ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านป่าแดงมีการจัดงานประเพณีสงกรานต์ในหมู่บ้านระหว่างวันที่ 13 – 21 เมษายน ของทุกปี มีการสรงน้ำพระสงฆ์ อาบน้ำผู้สูงอายุในท้องถิ่น และมีการแห่บั้งไฟ คล้ายกับงานบุญบั้งไฟของชาวไทยอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมานับร้อย ๆ ปีมาแล้ว มูลเหตุแห่งการทำบุญบั้งไฟนั้นมาจากความเชื่อถือของชาวบ้านที่ว่าเทพเจ้าสามารถจะดลบันดาลให้พืชผลตลอดจนข้าวปลาอาหารในท้องนาตนให้อุดมสมบูรณ์ได้ เทพเจ้าองค์นั้นคือ พระยาแถน ซึ่งเป็นเทพยดาที่มีหน้าที่ควบคุมให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลหากทำการ เช่น สรวงบูชาให้พระยาแถนพอใจ ท่านก็จะอนุเคราะห์ให้การทำนาในปีนั้นอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนบันดาลให้ข้าวปลาอาหารในหมู่บ้านนั้นอุดมสมบูรณ์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากหมู่บ้านใดทำบุญบั้งไฟติดต่อกันถึง 3 ปี ข้าวปลาอาหารในหมู่บ้านนั้นจะบริบูรณ์ไม่ได้ขาด แต่ถ้าจะพิจารณาดูให้ถ่องแท้จะเห็นได้ว่า การทำบุญบั้งไฟเป็นการรื่นเริงครั้งใหญ่ก่อนที่จะลงมือทำนาและยังเป็นการสร้างพลังใจในการทำนาเพื่อให้ชาวบ้านมั่นใจว่าการทำนาปีนี้จะได้ผลอุดมสมบูรณ์ดี [15]

ประเพณีวันสารท ชาวบ้านป่าแดงจะมีในช่วงเดือนสิบหลังฤดูการปักดำข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะมีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าชาวบ้านจะมารวมกันที่วัดและนำอาหารคาวหวานมาทำบุญที่วัดห้วยเกตุเกษม(ป่าแดงเหนือ) อาหารหวานที่ขาดไม่ได้ก็คือ ขนมขยาสารท ชาวบ้านป่าแดงจะตั้งอกตั้งใจทำขนมขยาสารทไว้ก่อนล่วงหน้าสัก 2-5 วัน หรือแล้วแต่สะดวก แต่ต้องให้เสร็จก่อนที่จะมีการทำบุญตักบาตร นอกจากนี้ยังมีผลไม้ เช่น กล้วยสุกอาจจะเป็นกล้วยไข่หรือกล้วย

---

[14] ปรานอม อัตโตหิ 2541 : หน้า 40 - 41

[15] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 1

น้ำหว้าก็ได้ ส้ม ผลไม้ชนิดต่าง ๆ ขนมหวานอื่น ๆ กับข้าวที่จัดไว้อย่างประณีต ข้าวสุกสำหรับใส่บาตร

เมื่อทำบุญตักบาตรเช้าที่วัดเสร็จเรียบร้อยแล้วชาวบ้านป่าแดงจะกลับบ้านเพื่อเตรียมสานซลอมเล็ก ๆ "สานตาแหลวหรือสานตามะกอก" สำหรับใส่ขยาสารท กล้วย ขนมหวาน ส้ม ซลอมจะถูกมัดติดกับไม้ไผ่ในระดับหน้าอก แล้วนำไปปักไว้ที่นา เพื่อเป็นเครื่องเซ่น เจ้าไร่เจ้านาและเป็นการบูชาพระแม่โพสพด้วยเพราะช่วงนี้ข้าวกำลังตั้งท้อง ชาวบ้านจะขอพรให้ข้าวสมบูรณ์ออกรวงอย่างสม่ำเสมอได้ผลผลิตมาก ๆ ไม่เป็นโรค ข้าวก็เหมือนมนุษย์ คือ ในช่วงที่กำลังตั้งท้องก็จะต้องดูแลเป็นพิเศษหน่อยเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับอาชีพหลักของชาวบ้าน ความเป็นอยู่ของชาวบ้านป่าแดง ประเพณีนี้เป็นเสมือนการเตือนให้ชาวบ้านหมั่นไปดูแลไร่นาเพื่อให้ผลผลิตมีปริมาณที่มาก ๆ [16]

ประเพณีสูขวัญข้าว พิธีนี้จะกระทำเมื่อนำข้าวเปลือกขึ้นยุ้งฉางเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะทำพิธีในวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 การเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ บายศรีปากชาม มีดอกไม้ ธูป เทียน มันต้ม เผือกต้ม ขนมหวาน น้ำเปล่าใส่ขวด กิ่งต้นคูณ และกิ่งต้นยอ ทั้งหมดนี้จะเป็นเครื่องเซ่นบูชาพระแม่โพสพ ทำเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่พระแม่โพสพที่ได้ขึ้นยังยุ้งฉางเป็นที่เรียบร้อย หากจะมีการนำข้าวในยุ้งฉางที่ได้รับการสูขวัญแล้วไปขายหรือไปสีต้องรอให้ครบ 3 คืนก่อน นับจากวันประกอบพิธีจึงจะสามารถนำไปขายหรือนำไปสีเพื่อไว้รับประทานได้ [17]

ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ประเพณีงานทอดกฐิน พิธีทอดกฐินของชาวบ้านป่าแดงจะมีการประกอบพิธี คล้าย ๆ กับชาวไทยในภาคอื่นๆ การทำพิธีทอดกฐินจะกระทำในเดือน 11-12 หลังวันออกพรรษา และจะหมดเขตทอดกฐินในวันกลางเดือน 12 ถ้ามีการทอดหลังกลางเดือน 12 จะไม่ถือว่าเป็นการทำบุญกฐินจะถือว่าเป็นการทอดผ้าป่า งานทำบุญกฐินถือว่าเป็นมหากุศลเป็นบุญใหญ่ ผู้ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพทอดกฐินจะได้รับอานิสงฆ์มาก หลังจากที่พระภิกษุสงฆ์ออกพรรษาแล้วหากจะสึกเป็นฆราวาสต้องร่วมรับบุญกฐินก่อนจึงจะสึกได้หากสึกก่อน ถือว่าไม่เป็นมงคลต่อตนเอง ถือว่าไม่ได้รับอานิสงฆ์พรรษา พระสงฆ์ก่อนสึกต้องรับกฐินก่อนจึงถือว่าการบวชจำพรรษานั้นครบถ้วนสมบูรณ์ ชาวบ้านจะมีความสุขมากกับการได้ร่วมทำบุญใหญ่อันถือว่าเป็นมหากุศลเมื่อมีงานทอดกฐินของทุก ๆ ปี ญาติพี่น้องที่ไปทำงานในที่อื่น ๆ จะกลับมาเพื่อทำบุญร่วมกัน การรับผ้ากฐินจะมีการกล่าวให้พระที่ต้องการจำพรรษาต่อ หากพระภิกษุที่รับกฐินไม่จำพรรษาต่อจะต้องครอง

---

[16] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

[17] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

ตนเป็นพระภิกษุต่อไปเป็นเวลา 3 เดือน นับจากวันรับกฐินจึงจะสึกออกมาเป็นฆราวาสได้ ถ้ามีเหตุการณ์ต้องสึกก่อนจะถือว่าไม่ดี ครองผ้ากฐินไม่ครบองค์อาจเกิดเหตุร้ายต่อคนนั้นได้ นับว่าเป็นประเพณี ความเชื่อที่แฝงไว้ซึ่งกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามและชาวบ้านป่าแดงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน [18]

ประเพณีการทอดผ้าป่า จะทำได้ตลอดทั้งปี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศบุญกุศลให้ ปู่ย่า ตายาย และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง การประกอบพิธีกรรมจะกระทำง่ายกว่าการทำบุญทอดกฐิน จะไม่มีพิธีรีตองมากเท่าใดนัก ชาวบ้านป่าแดงนิยมตั้งเป็นกองผ้าป่าสามัคคี คือ เป็นเจ้าภาพร่วมกันทั้งหมู่บ้านและนัดกันมาทอดผ้าป่าที่วัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) เพื่อเก็บรวบรวมเงินมาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาต่อไป

ประเพณีงานบวชหรือพิธีอุปสมบท เป็นพิธีบวชของชาวบ้านป่าแดงว่า ชายที่อายุครบ 20 ปี จะเข้าพิธีบวชพ่อแม่จะเตรียมงาน เตรียมเครื่องอัฐบริขารตามข้อกำหนดของพระวินัยสำหรับการอุปสมบทดังนี้

1. ผ้าสี่ คือ สบง จีวร สังฆาฏิ ประคดเอว
2. เหล็กสาม คือ บาตร มีดโกน เข็มและด้ายเย็บผ้า
3. น้ำหนึ่ง คือ กระบอกกรองน้ำ

พ่อแม่ ตลอดจนญาติโยมจะทำพิธีให้กับนาคที่บวชตามพระวินัยของสงฆ์อย่างเคร่งครัด พระภิกษุจะจำพรรษาที่วัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) เพื่อช่วยพัฒนาวัดและบำรุงพระศาสนาต่อไป [19]

ภาษา

ภาษาที่ใช้ของชาวบ้านป่าแดงจะพูด ภาษาไทยพวน เนื่องจากภาษาไทยพวนเป็นภาษาถิ่นซึ่งแปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น ยากแก่การศึกษามากเพราะลีลาหรือสำเนียงของเสียงที่เปล่งออกแต่ละประโยคนั้นเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง สำหรับการหัดพูดจะต้องได้ฟังจากคนที่เป็นต้นเสียง (เจ้าของภาษา) พอจับใจความการขึ้นลงของเสียงได้แล้วก็จะมีความง่ายต่อการเรียนรู้มากขึ้น

สำหรับภาษาไทยพวนนั้นมีเสียงต่าง ๆ สมควรที่จะนำมาเขียนประกอบไว้ในคำชี้แจงทำความเข้าใจในเบื้องต้นดังนี้

เสียงพยัญชนะ

---

[18] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

[19] สัมภาษณ์พระอาจารย์สำราญ สิริจันโท (ชาย) อายุ 48 ปี เจ้าอาวาสวัดเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) 6 มกราคม 2545

ภาษาไทยพวนจะมีหน่วยเสียงทั้งหมด 20 หน่วยเสียง คือมีพยัญชนะที่แตกต่างไปจากเสียงพยัญชนะของภาษาไทย 3 หน่วยเสียงเท่านั้น ในภาษาพวนจะไม่มีเสียง ช, ฉ จะออกเสียงเป็น ซ, ส แทน ไม่มีเสียง ร จะออกเสียงเป็น ฮ, ล แทน และมีเสียง ญ นาสิก เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็ยังคงใช้เสียงพยัญชนะ ย อยู่

เสียงสระ

สระของภาษาพวนจะมีเสียงสระเดี่ยว 18 เสียง สระประสม 6 เสียง แต่ภาษาไทยจะมีสระประสมเพียง 5 เสียง (ไม่มีสระเออะ) และที่น่าสนใจมากของภาษาพวนก็คือ จะออกเสียงสระใอต่างไปจากสระ ไอ คำที่ภาษาไทยใช้สระใอ พวนจะออกเสียงสระเออ

เสียงสะกดและพยัญชนะควบกล้ำ

เสียงสะกดที่ใช้แตกต่างจากเสียงสะกดภาษาไทยคือ เสียง ก (แม่กก) ในคำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวของภาษาไทย เช่น ปาก ออก ตาก เบียก เผือก ภาษาพวนจะออกเป็นสระเสียงสั้นและมีเสียงหยุดที่เส้นเสียง คือ ออกเป็น ปะ เอาะ ตะ เปียะ เผือะ

สำหรับเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ผู้สูงอายุจะไม่พบเสียงควบกล้ำเลย แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาพวนส่วนใหญ่จะมีเสียงควบกล้ำ 2 เสียง คือ คว, กว, เช่น ความ กวาง

เสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์จะมี 6 เสียง มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

1. คำเป็นที่มีพยัญชนะ ก จ ด ต บ ป อ เป็นพยัญชนะต้นและใช้ไม้โท ภาษาไทยจะเป็นเสียงโท คนพวนจะออกเป็นสูงขึ้น (คล้ายกับเสียงตรี)

2. เสียงวรรณยุกต์จัตวาของภาษาไทย เมื่อปรากฏอยู่ในพยางค์หน้าของวลีหรือคำประสมของภาษาพวน จะออกเสียงเป็นต่ำคล้ายเสียงเอก

3. คำตาย สระเสียงสั้น ภาษาพวนจะออกเป็นเสียงสูง-ขึ้น, สูง-ตก ต่างจากภาษาไทย

อักษรไทยพวน

1. อักษรที่ใช้ในการบันทึกเรื่องราวในศาสนา หรือคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า อักษรธรรม หรือตัวธรรม

2. อักษรไทยน้อย ใช้เขียนเรื่องราวทางโลก เช่น การะเกด สุริวงศ์ และชาวพวนจะนิยมนำเรื่องราวเหล่านี้ที่เขียนด้วยอักษรไทยน้อยมาอ่านในการอยู่เป็นเพื่อนศพ เรียกว่า งันเฮือนดี โดยใส่ทำนองและลีลาที่ไพเราะ น่าฟังเป็นอย่างยิ่ง [20]

ภาพที่ 1 ภาษาไทยพวน อักษรตัวธรรม

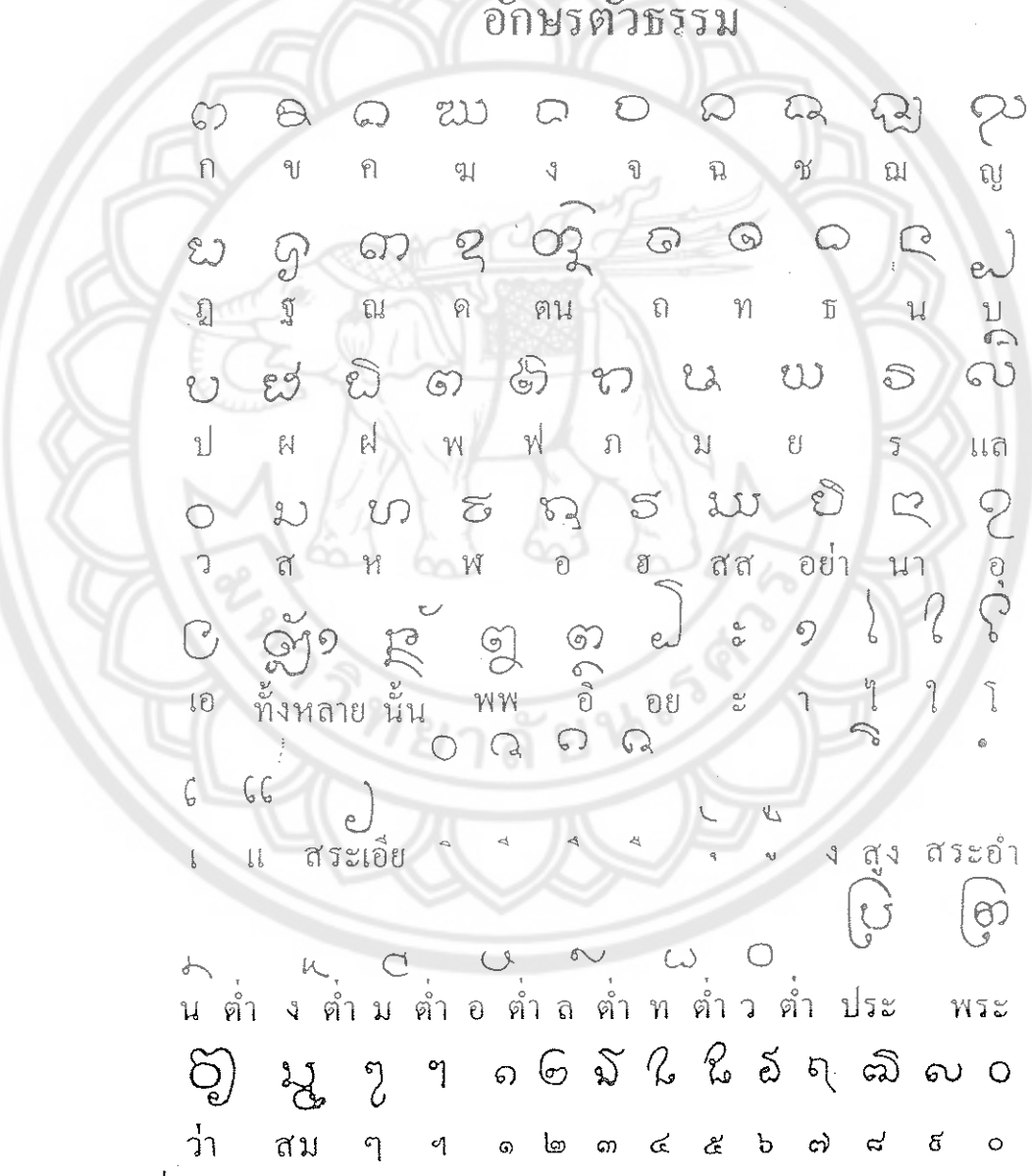

ที่มา : พระธรรมมหาวีรานุวัฒน์ 2532 : หน้า 15

---

[20]พรธรรมมหาวีรานุวัตร 2532 : หน้า 13 - 14

การศึกษา

สำหรับการศึกษานั้น ในระยะแรก ๆ เด็กในหมู่บ้านจะเรียนหนังสือที่วัดห้วยเกตุเกษมโดยมีหลวงตาวังจะทำหน้าที่สอนหนังสือ สำหรับการเรียนก็เพียงเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ มีการคำนวณหน้าไม้ สำหรับเด็กผู้หญิงนั้น พ่อแม่จะไม่นิยมให้เรียนหนังสือ เพียงเรียนรู้เฉพาะงานฝีมือในบ้าน เช่น การทอผ้า และงานบ้านงานเรือนเท่านั้น [21]

เมื่อมีคนอพยพเข้ามามากก็มีเด็กเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ พระก็ไม่สามารถทำการสอนได้ทั่วถึงจึงได้ตั้งโรงเรียนขึ้นโดยอาศัย ศาลาวัดห้วยเกตุเกษม เป็นที่สอนหนังสือเรื่อยมาจนกระทั่งชาวบ้านเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างโรงเรียนแยกออกจากศาลาวัดห้วยเกตุเกษม โดยขออนุญาติตั้งโรงเรียนขึ้นโดยให้ชื่อว่า "โรงเรียนประชาบาล ตำบลห้วยเกตุ 2" อยู่หมู่ที่ 1 บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต่อมาจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น อาคารสถานที่ ไม่เพียงพอจึงย้ายมาอยู่ที่หมู่ที่ 6 บ้านป่าแดง โดยมีนางยัง มังศรี วัดเทศสว่างเจริญ และนายไฉน ทองทวี บริจาคที่ดินเป็นจำนวน 16 ไร่ [22]

ความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ในยุคแรกชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เพราะมีครอบครัวมาอยู่ไม่มากโดยเฉพาะครอบครัวในยุคแรกจะมีการอพยพมาเพียง 15 ครอบครัว ซึ่งจะทำให้รู้จักกันหมด ทุกคนจะมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีความสนิทชิดเชื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะเห็นได้จากการจัดที่พักไว้เพียงแห่งเดียวอยู่รวมด้วยกันทั้งหมด เวลาจะย้ายหาที่อยู่แห่งใหม่ก็จะพร้อมใจไปด้วยกัน เรียกได้ว่าไม่ทอดทิ้งกัน ทุกครอบครัวจะช่วยกันบุกป่า ถางพง แบ่งที่กันทำมาหากิน ไม่มีการแก่งแย่งให้เกิดปัญหา ทุกครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข ส่วนต้นตระกูลที่อพยพมาใน 15 ครอบครัวซึ่งยังอยู่ในปัจจุบันก็คือตระกูล "นันทวงษ์" และตระกูล"บุระตะ" เป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายการเป็นผู้นำที่มาจากอดีต ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะเห็นได้จากเรื่องเจ็บป่วย ผู้มีความรู้เรื่องสมุนไพรจะช่วยรักษาเพื่อนบ้าน หมอยาสมุนไพรที่มีคนเคารพนับถือมากก็คือ พ่อวาด สิบพุด การคลอดบุตรก็จะช่วยเหลือกันเองโดยมีหมอตำแยประจำหมู่บ้านค่อยช่วยเหลือ แต่ถ้าหากมีอาการป่วยมากก็จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลประจำอำเภอตะพานหิน ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก ประมาณ 5 กิโลเมตร

ในเขตภาคเหนือตอนล่างมีหลายหมู่บ้านที่อพยพมาจากถิ่นอื่น เช่น อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมู่บ้านป่าแดงก็คล้ายกับหมู่บ้านอื่น ๆ ชาวบ้านป่าแดงอพยพมาจากอำเภอ

---

[21] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

[22] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในการอพยพครั้งแรกชาวบ้านค่อย ๆ ทยอยมามีทั้งหมด 15 ครอบครัว ในยุคดั้งเดิมมีอาชีพหลักคือการทำนา อยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง ช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติ และบ้านใกล้เรือนเคียง อยู่แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำนาก็อาศัยธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ด้วยรอแต่ว่าปีไหนเทวดาจะเมตตาให้ฝนตกมาก ๆ ฝนตกต้องตามฤดูกาล ได้ผลผลิตข้าวมาก ๆ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านป่าแดงมีความเป็นปึกแผ่น ภาษาพูดที่ใช้เป็นส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยพวน จึงเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ก็คล้ายกันจึงทำให้ชุมชนบ้านป่าแดงมีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและกลมกลืนกันยึดมั่นในสิ่งเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลดีต่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้านป่าแดงอย่างยิ่ง

บทที่ 3
ชุมชนกับความเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2470 – 2500)

นับตั้งแต่ก่อตั้งชุมชนมาเมื่อ พ.ศ. 2457 ชุมชนก็ค่อย ๆ ขยายตัว ภายในช่วงเวลาประมาณ 30 ปี ชุมชนได้ขยายตัวไปอย่างมากทั้งทางด้านกายภาพและวิถีชีวิต

การขยายตัวของชุมชน

จากยุคเริ่มแรกที่มีครอบครัวอยู่ประมาณ 15 ครอบครัว ชุมชนมีการอพยพตามมาอีกมากมาย เพราะชุมชนนี้อุดมสมบูรณ์ทำมาหากินได้สะดวกและส่วนใหญ่ครอบครัวที่อพยพมาก็มาจาก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ติดตามญาติๆ มาเพื่อหาที่ประกอบอาชีพ เมื่อมีคนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้นทรัพยากรในชุมชนซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ มีทั้งสัตว์ป่า ต้นไม้พืชผัก สิ่งเหล่านี้ก็ค่อยๆ หมดสิ้นไปโดยเฉพาะป่าไม้ที่มีมากมาย เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง เริ่มหมดไปเพราะต้องตัดไม้เพื่อไปปลูกสร้างบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย ไร่นาที่เคยรกร้างก็มีคนเข้ามาถากถางจับจองทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว มีการบุกเบิกจับจองกันมากขึ้น สภาพป่าที่เคยสมบูรณ์ก็ค่อยๆลดจำนวนไป แม้แต่สัตว์ป่าที่ชุกชุมก็ลดจำนวนลงตามสภาพของป่าที่ลดความสมบูรณ์ลง จะเหลือต้นไม้บนคันไร่คันนาเท่านั้น

การติดต่อคมนาคม

เนื่องจากการเข้าออกหมู่บ้านของชุมชนบ้านป่าแดงลำบากมาก การติดต่อกับบุคคลภายนอกจึงเป็นไปได้ยากเพราะการคมนาคมไม่สะดวก การค้าขายสินค้าทางเกษตรกรรมก็ต้องอาศัยการเดินทางเรือไปตามลำคลองห้วยเกตุ แต่พอน้ำในลำคลองแห้งก็จะใช้เดินลัดทุ่งชุมชนบ้านป่าแดงลำบากในการเดินทางเพราะการเดินทางเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องไปซื้อด้ายที่จังหวัดลพบุรีมาทอผ้า จึงทำให้มีรถโดยสารเกิดขึ้นในยุคนี้ การติดต่อกับบุคคลภายนอกในยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งเริ่มมีการสร้างถนนแต่เป็นถนนที่ไม่ดีนักเป็นทางเกวียน รถสามารถวิ่งได้เฉพาะในฤดูแล้ง ดังนั้นการติดต่อกับบุคคลภายนอกจึงมีความรวดเร็วกว่าเดิม รถยนต์หกล้อซึ่งเป็นรถโดยสารคันแรกที่วิ่งรับจ้างในหมู่บ้านป่าแดงคือ รถยนต์ของ นายเจริญ ทองเนียม [23] ซึ่งเป็นปู่ของ นางนาตยา มะโนเครื่อง มีใช้วิ่งในหมู่บ้านเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2485 โดยเก็บค่าบริการเที่ยวละ 1 บาท ถ้าไปและกลับจะคิดค่าบริการ 2 บาท โดยวิ่งบริการจากบ้านป่าแดง ถึง ตัวอำเภอตะพานหิน ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ใช้เวลาวิ่ง

---

[23] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

ถึงหนึ่งชั่วโมง โดยวิ่งไปตามทุ่งนา เป็นบริการที่ใช้เฉพาะในช่วงที่เว้นจากการทำนาเท่านั้น แต่พอถึงหน้าฝนรถก็หยุดวิ่งกลับไปใช้บริการทางเรือแทน ต่อมาพอปี พ.ศ.2500 ในสมัยผู้ใหญ่ต้น แจ้งจันทร์[24] ได้เห็นถึงความสำคัญของการขนส่งทางบก จึงรวมตัวกันเพื่อสร้างถนน ชาวบ้านทุกครัวเรือนก็พร้อมใจกันขุดทำถนน มีเส้นทางใช้สองทางควบคู่กัน ในเวลาต่อมา

เทคโนโลยีกับวิถีการผลิต

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าชาวบ้านป่าแดงมีอาชีพหลัก คือ การทำนา ฉะนั้นเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น พื้นที่การทำนาจึงต้องมีการขยายตัวมากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของชาวบ้านป่าแดงจึงต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต

การทำนา

ในสมัยดั้งเดิมการทำนาไม่มีเครื่องมือทันสมัยทุกครัวเรือนยังใช้ควายไถนาอยู่ แต่เมื่อถึงยุคนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงการทำนาโดยชาวนาจะทำนาโดยใช้คันไถเหล็กแทนคันไถที่เป็นไม้ ประมาณ พ.ศ. 2490 แต่ก็ยังใช้ควายอยู่เหมือนเดิม และใช้แรงงานคนเกี่ยวข้าว หรืออาจโดยการลงแขกเอาแรงกัน ทำนาโดยใช้ปุ๋ยสารเคมี สำหรับการทำนาส่วนใหญ่จะใช้วิธีทำนาหว่านข้าว ผลผลิตที่ได้ก็เพียงปลูกไว้กินเท่านั้น สำหรับการสูบน้ำจากใต้ดินมาไว้ใช้ในครัวเรือนแทนการรอน้ำฝนจากธรรมชาติ สำหรับบ่อน้ำที่ใช้จะมีความลึกประมาณ 10 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร ซึ่งน้ำจะซึมมาจากใต้ดิน เอาไว้ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น เช่น ใช้ซักผ้า อาบน้ำ ล้างจาน และรดผักสวนครัวที่อยู่หลังบ้าน[25]

การก่อตั้งโรงสี (พ.ศ. 2490)

เนื่องจากชาวบ้านป่าแดงมีอาชีพหลักคือการทำนาเพื่อเอาไว้กินเองเป็นส่วนใหญ่จึงใช้วิธีตำข้าวทำให้เสียเวลาจึงมีการขนข้าวไปสียังอำเภอตะพานหินซึ่งใช้เวลานานในการเดินทางไปกลับ ชาวบ้านป่าแดงจึงมีความคิดที่จะสร้างโรงสีในหมู่บ้าน จึงทำเครื่องสีข้าวด้วยมือและใช้ครกตำต่อซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าตำข้าวอย่างเดียว เรียกว่าข้าวซ้อมมือ ชาวบ้านได้นำข้าวไปสีโดยให้ค่าจ้างบางครั้งก็ให้เป็นเงิน บางครั้งก็ให้เป็นของตอบแทน ต่อมาการสีข้าวด้วยมือแล้วนำมาตำนั้นเป็นการล่าช้าเสียเวลาจึงคิดที่จะตั้งโรงสีติดเครื่องยนต์โดยใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าซึ่งคนที่เป็นเจ้าของโรงสีคนแรกของหมู่บ้านป่าแดงก็คือ "แป๊ะศรี แซ่เตีย"[26]

---

[24] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

[25] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

[26] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 1

แป๊ะศรี แซ่เตีย ซึ่งเป็นคนจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ครั้งแรกเข้ามาอยู่ที่บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จากนั้นแป๊ะศรี ก็ได้อพยพตามชาวบ้านป่าแดงเข้ามาค้าข้าวอยู่ที่อำเภอตะพานหิน ในขณะที่แป๊ะศรี ทำการค้าอยู่ที่อำเภอตะพานหินก็ได้ทำการค้าข้าวกับชาวบ้านป่าแดงมาระยะหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีผู้คนมาอยู่ที่บ้านป่าแดงมากขึ้น แป๊ะศรีจึงมีความสนใจที่จะเข้ามาทำการค้าขายในบ้านป่าแดงแห่งนี้หลังจากนั้น แป๊ะศรีจึงได้มาตั้งร้านขายของชำร้านแรกในหมู่บ้านป่าแดง จะหาซื้อสินค้าจาก อำเภอตะพานหิน เช่น ผักกาดดอง ปลาทู มาขายในหมู่บ้านป่าแดงโดยวิธีการเดินด้วยเท้า เมื่อค้าขายเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งจึงได้ตั้งโรงสีเป็นแห่งแรกของบ้านป่าแดงโดยใช้ระบบเครื่องปั่นไฟฟ้าในการสีข้าว

การทอผ้า

ครั้งแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ๆ ทุกครอบครัวจะรู้จักการทอผ้าซึ่งเป็นอาชีพที่มีติดตัวมาจากลพบุรีและทอไว้ใช้เองในครอบครัว ในเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นที่ดินที่เคยมีจำนวนเพียงพอกับประชากรในชุมชน และเคยอุดมสมบูรณ์ก็เปลี่ยนสภาพไป เพราะขาดการดูแลรักษาน้ำในลำคลองห้วยเกตุก็แห้งในหน้าแล้ง การทำนาก็ได้ผลน้อยลง ในเมื่อการทำนาปีละครั้งก็ไม่ได้ผล ประชากรในชุมชนบ้านป่าแดงก็เริ่มทยอยกันเข้าไปหางานทำในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนคนแก่กับเด็กอยู่บ้านก็เริ่มนำภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เคยสั่งสมมาตั้งแต่อยู่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี นั่นคือการทอผ้าพื้นเมืองโดยใช้เครื่องมือพื้นบ้านคือ "กี่กระตุก" แต่เดิมชาวบ้านป่าแดงเคยปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ทอผ้าไหม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่อมาทนการรบกวนของศัตรูพืชไม่ไหวจึงเลิกปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ใหม่ๆ ก็ทอผ้าเพื่อเอาไว้ใช้ แต่เมื่อทำนาไม่ได้ผลผลิตชาวป่าแดงจึงมีการทอผ้าเพิ่มมากขึ้น เหลือจากการใช้ในครอบครัวก็มีการนำไปฝากญาติที่ต่างจังหวัด และมีการนำออกขายบ้างเพื่อเป็นรายได้ช่วยเหลือครอบครัวเมื่อเสร็จจากการทำนามีเวลาว่างก็มีการทอผ้าเพิ่มมากขึ้น และเมื่อเหลือจากการใช้ในครัวเรือนแล้วจึงมีการจัดเป็นของฝากให้กับญาติต่างจังหวัดซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีการซื้อขาย ต่อมาเมื่อญาติได้นำผ้าป่าแดงไปใช้จึงมีคนสนใจลวดลายซึ่งเป็นลายแปลกจึงมีคนเข้ามาซื้อหาผ้าป่าแดงจนทำให้ผ้าป่าแดงเป็นที่รู้จักของชุมชนทั่วไป ทั้งต่างจังหวัด และต่างประเทศ เมื่อใช้ผ้าป่าแดงแล้วถูกใจในคุณภาพจึงมีพ่อค้ามานำผ้าป่าแดงออกไปจำหน่ายกันอย่างแพร่หลายเพราะผ้าป่าแดงมีคุณภาพดี ลายถูกใจ จึงเป็นที่นิยม เพราะผ้าทอพื้นเมืองของป่าแดงความกว้างของผ้าจะกว้างมากกว่าผ้าของที่อื่น ๆ [27]

[27] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

0097
23 SEP 2005

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา

ด้านความเชื่อในยุคเปลี่ยนแปลงนี้ยังคงมีความเชื่ออยู่เหมือนกับยุคดั้งเดิมที่ชาวไทยพวนบ้านป่าแดงยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของตนไว้อย่างเหนียวแน่น วัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงยึดถืออยู่เช่น ประเพณีกำฟ้า เพราะชาวไทยพวนจะยึดมั่นในความเชื่อ ประเพณี ดั้งเดิมซึ่งสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจะมีเปลี่ยนแปลงไปบ้าง จะมีก็แต่ประเพณีกำฟ้าที่จัดขึ้นวัตถุประสงค์เดิมจัดเพื่อให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่น และที่ออกไปทำมาหากินต่างถิ่นหรือที่ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้กลับมาบ้านเพื่อร่วมในพิธีไหว้บรรพบุรุษ เทพยดาให้ดลบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ประเพณีกำฟ้าจะจัดขึ้นในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี เป็นวันประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นศิริมงคล โดยมีพิธีสวดทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ มีการเผาข้าวหลามในพิธีแล้วแจกจ่ายกันรับประทานเพื่อเป็นศิริมงคล นอกจากนี้ ยังคงมีการทำขนมจีนน้ำยาในแต่ละครอบครัว เพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือน มีการละเล่น ตามประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ การเล่นนางด้ง นางกวัก ลิงลม เตะหมากเบี้ย จับไก่ เป็นต้น การเล่นนี้ชาวบ้านจะพากันเล่นจนถึง 15 ค่ำ เดือน 3 นับเป็นวันสุดท้ายของประเพณีกำฟ้า ถือเป็นวันสำคัญของชาวพวน เกี่ยวพันกับวิถีการดำเนินชีวิต เป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยพวนโดยเฉพาะจะได้ร่วมสนุกในประเพณีนี้[28]

การจัดงานประเพณีกำฟ้าในเวลาต่อมาก็มีวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นเพื่อให้ชาวไทยพวนจากหมู่บ้านอื่นจะได้มาร่วมพิธีกำฟ้ากับชาวบ้านป่าแดง โดยเฉพาะในงานชาวบ้านจะทอผ้าพื้นเมืองที่ชาวบ้านตั้งใจทอด้วยสีสันอันสวยสด ลวดลายแปลกๆ เพื่อใส่ในงานกำฟ้าและเพื่ออวดสายตาชาวไทยพวนและชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น[29]

ภาษา

จากการที่ชาวบ้านป่าแดงได้ส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในตัวเมือง และจากการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ซึ่งปกติชาวบ้านป่าแดงจะใช้ภาษาไทยพวนกันเป็นประจำ แต่พอได้รับวัฒนธรรมจากภายนอก ภาษาไทยก็ได้เข้ามามีบทบาทในชุมชนบ้านป่าแดงและใช้แพร่หลายในหมู่วัยรุ่น สำหรับผู้ใหญ่จะใช้ภาษาไทยสำหรับการติดต่อภายนอกชุมชน ส่วนภาษาที่ใช้ภายในครอบครัวและภายในชุมชน ชาวบ้านป่าแดงยังใช้ภาษาไทยพวนเหมือนเดิม[31] แต่สำหรับเยาวชนการศึกษาในระบบต้องใช้ภาษาไทย จึงทำให้พวกเขานิยมพูดภาษาไทยมากกว่าภาษาไทยพวน

---

[28] สัมภาษณ์นางบุญเลิศ หงษาวดี (หญิง) 71 ปี 3 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 20 มกราคม 2545

[29] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

[31] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

การขยายตัวทางการศึกษา

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่าการศึกษาของชุมชนในระยะแรกอาศัยพระและศาลาวัด ต่อมาชุมชนได้ร่วมกันก่อตั้งโรงเรียนขึ้นเมื่อ พ.ศ.2470 เมื่อชุมชนขยายตัวมีประชากรมากขึ้น จำนวนนักเรียนก็เพิ่มมากขึ้นระยะเวลาของการขยายตัวทางการศึกษาจะอยู่ระหว่าง พ.ศ.2480 – 2500 ระยะนี้มีคนภายนอกชุมชนมาสอนหนังสือและดำรงตำแหน่งครูใหญ่ กล่าวคือ นายบุญธรรม สินมา ปฏิบัติหน้าที่ อยู่ระหว่าง พ.ศ.2478 – 2486 นายชอุ่ม อุไรพันธ์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ระหว่าง พ.ศ.2486 – 2500 ในยุคนั้นจะมีครูปฏิบัติหน้าที่เพียงคนเดียว นักเรียนจะมีประมาณ 18 – 20 คน ปัจจุบันโรงเรียนมีนักเรียน 392 คน ครู 22 คน โดยมีนายประสิทธิ์ ภู่สอง เป็นผู้อำนวยการ [32]

จากความสัมพันธ์ที่ยาวนานของชาวบ้านป่าแดง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตามกาลเวลา เช่นการเข้ามาของเทคโนโลยี การสื่อสาร การสาธารณูปโภค แต่ทั้งหมดก็ไม่สามารถทำให้ชุมชนบ้านป่าแดงเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตแต่อย่างใด จะเห็นได้จากการดำรงไว้ซึ่ง วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ หรือแม้แต่ ภาษา อาชีพ ก็ยังคงไว้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านป่าแดงสืบต่อไปยังลูกหลานในอนาคต

---

[32] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

บทที่ 4
สภาพปัจจุบันของชุมชน (พ.ศ. 2500– ปัจจุบัน)

นับตั้งแต่ก่อตั้งชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2457 ชุมชนได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดังได้เสนอมาในบทที่ 3 นับจากช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 40 ปี คณะผู้วิจัยใคร่ขอเสนอภาพของชุมชนในปัจจุบันดังปรากฏในหัวข้อต่อไปนี้

สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน

หมู่บ้านป่าแดงในปัจจุบันเป็นหมู่บ้านที่มีชุมชนหนาแน่น อยู่ในเขตการปกครองของตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าแดงเหนือหมู่ที่ 1 บ้านป่าแดงใต้หมู่ที่ 6 บ้านป่าแดงหมู่ที่ 7 [33] สำหรับบ้านป่าแดงเหนือ หมู่ที่ 1 ก็คือชุมชนดั้งเดิมที่ขยาย ส่วนหมู่ 6 และหมู่ 7 คือหมู่บ้านที่ขยายตัวออกมา

อาณาเขตติดต่อกับชุมชนใกล้เคียง

บ้านป่าแดงเหนือ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดพิจิตร 33 กิโลเมตรและห่างจากที่ว่าการอำเภอตะพานหินประมาณ 5 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 บ้านหนองนกยาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2 บ้านหนองแก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลวังหลุม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 7 บ้านป่าแดง

บ้านป่าแดงใต้ หมู่ที่ 6 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอตะพานหิน ประมาณ 4 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 1 บ้านป่าแดงเหนือ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลงิ้วราย อำเภอตะพานหิน

---

[33] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

บ้านป่าแดง หมู่ที่ 7 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอตะพานหิน ประมาณ 5 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 บ้านหนองนกยาง ตำบลหนองพยอม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 1 บ้านป่าแดงเหนือ ตำบลหนองพยอม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 ตำบลเขาเจ็ดลูก อำเภอทับคล้อ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6 บ้านป่าแดงใต้

แหล่งที่มา : หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม 2541 หน้า 26 – 27

การอพยพมาอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุให้บ้านป่าแดงมีการขยายตัวทางกายภาพ จำนวนของประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ เกิดครอบครัวใหม่เป็นจำนวนมาก ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งประชากรที่อพยพเข้ามาใหม่ และประชากรที่ขยายตัวออกจากครอบครัวเดิม เนื่องจากแต่งงานและแยกครอบครัวทำให้ชุมชนบ้านป่าแดงมีขนาดของหมู่บ้านใหญ่กว่าเดิมมาก จะสังเกตได้จากการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ๆ มีบ้านเรือนตั้งอยู่อย่างแออัดพอสมควร ประชากรชาวบ้านป่าแดงนิยมปลูกบ้านเรือนอยู่ในระแวกใกล้ ๆ กันในหมู่ญาติพี่น้อง เมื่อมีการขยายตัวของประชากรจึงค่อย ๆ ขยายครอบครัวออกไปเรื่อย ๆ แต่อยู่ไม่ห่างไกลกันนัก สามารถไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกสบาย ความหนาแน่นของชุมชนบ้านป่าแดงทำให้มีการแบ่งเป็นหมู่บ้านป่าแดงเหนือ และหมู่บ้านป่าแดงใต้

ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านป่าแดงเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ในเขตอำเภอตะพานหิน และอยู่ไม่ไกลจากอำเภอตะพานหินเท่าใดนัก จึงเปรียบเสมือนเป็นเขตพื้นที่ ที่ราบลุ่มของแม่น้ำน่าน ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของบ้านป่าแดงจึงเป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองห้วยเกตุไหลผ่าน นับว่าเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนนี้ แต่ลักษณะภูมิประเทศบางส่วนก็จะเป็นที่ดอนไม่มีแหล่งน้ำไหลผ่าน แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคการทำนาของชาวบ้านป่าแดง เพราะชาวบ้านป่าแดงทำนาปี คือ ทำนาปีละ 1 ครั้ง โดยอาศัยน้ำตามธรรมชาติ คือ น้ำฝน

ชาวบ้านป่าแดงจะตั้งบ้านเรือนตามความยาวของลำคลองบ้านเรือนของชาวบ้านจะอยู่ริมฝั่งลำคลองห้วยเกตุเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นตามริมฝั่งลำคลองห้วยเกตุจะมีบ้านเรือนหนาแน่นเป็นพิเศษ จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมขังในบริเวณเขตบ้านเรือนในฤดูน้ำหลาก ประชากรมีการขยายตัวมากขึ้นเป็นเหตุให้มีการบุกรุกพื้นที่ริมฝั่งคลองเพื่อปลูกสร้างบ้านเรือน มีการถมดินสูงขึ้นเป็นระยะๆ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลำคลองห้วยเกตุมีลักษณะตื้นเขิน การไหลของน้ำในฤดูน้ำหลากไม่สะดวก ในฤดูแล้งน้ำจะขาดแคลน ลำคลองจะเก็บกักน้ำได้น้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

ชาวบ้านป่าแดงซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในอดีตสัตว์น้ำจำพวกปลาพันธุ์ต่าง ๆ กุ้ง หอย ปู ในลำคลองห้วยเกตุจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก สามารถจับมาบริโภคได้ตลอดทั้งปีทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง จะมีอาหารให้รับประทานอย่างเพียงพอ แต่ปัจจุบันปริมาณของน้ำในลำคลองห้วยเกตุมีลักษณะตื้นเขิน มีการจับสัตว์น้ำมากเกินความจำเป็น มีการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี เช่น การจับปลาในฤดูวางไข่ การจับปลาที่มีขนาดเล็กเกินไป ตลอดจนการสะสมของยาฆ่าแมลงที่ชาวนาได้ใช้ฆ่าหอยเชอรี่และปู ไม่มีนโยบายของการอนุรักษ์พันธุ์ปลาในแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่เหมาะสม จึงทำให้จำนวนปลาในแหล่งน้ำตามธรรมชาติมีน้อยลงไม่เพียงพอกับความต้องการบริโภคของชาวบ้านป่าแดง แต่ถึงอย่างไรก็ตามในฤดูฝนก็ยังพอมีสัตว์น้ำหลงเหลือในแหล่งน้ำธรรมชาติให้ได้จับมาบริโภคอยู่บ้างแต่ไม่มาก และไม่อุดมสมบูรณ์ดังเดิม ในปัจจุบันชาวบ้านป่าแดงส่วนใหญ่อาศัยอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนจากตลาดร้านค้าในหมู่บ้าน ร้านค้าเหล่านี้ได้ไปซื้ออาหารสดจากตลาดอำเภอตะพานหินมาขายอีกทอดหนึ่ง ก่อให้เกิดอาชีพค้าขายขึ้นในชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง [34]

ลักษณะภูมิอากาศ

จากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านป่าแดง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีลักษณะคล้ายคลึงกับภูมิภาคอื่นๆ คือ มีสภาพภูมิอากาศส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ในฤดูฝนได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ฤดูร้อนได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิสูงเกือบทั้งปี บางปีฝนตกชุกมาก ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมขัง ถนน เหมือง ฝาย ได้รับความกระทบกระเทือนมาก อิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าวทำให้เกิดสภาพอากาศผันแปรไปตามฤดูกาล ในจังหวัดพิจิตรมีลักษณะภูมิอากาศคล้ายคลึงกันทั้งจังหวัด โดยแบ่งฤดูกาลเป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ไปสิ้นสุดประมาณปลายเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มประมาณปลายเดือนตุลาคม โดยอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาความหนาวเย็นเข้ามาพร้อมกับความแห้งแล้ง อุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูหนาวประมาณ 17 – 20 องศาเซลเซียส ความหนาวเย็นจะปรากฏไม่นานวัน จะมีอากาศที่นับว่าหนาวเย็นจริง ๆ ไม่เกิน 10 วัน ในรอบ 1 ปี ฤดูหนาวจะสิ้นสุดประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ไปสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นระยะที่ไม่มีอิทธิพลของลมมรสุมประกอบกับเป็นระยะที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนใกล้แนวเส้นศูนย์-

---

[34] สัมภาษณ์นายประวิทย์ ผิวเพชร (ชาย) 49 ปี 123 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 20 มกราคม 2545.

สูตรอุณหภูมิในระยะนี้จึงสูงมากในระยะเดือนเมษายนซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 38 – 40 องศาเซลเซียส [35]

ป่าไม้

หมู่บ้านป่าแดงเป็นหมู่บ้านที่มีการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการเดินทางเข้าออกหมู่บ้านมีความสะดวกสบายมากขึ้น มีถนนที่ได้มาตรฐาน ฉะนั้นการอพยพย้ายเข้าจึงเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการบุกรุกป่าธรรมชาติเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น พื้นที่ป่าตามธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ในอดีต ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ทำนาเป็นส่วนใหญ่ บริเวณป่าไม้ธรรมชาติก็ได้ถูกทำลายไปด้วย

ในปัจจุบันป่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้ที่เกิดจากการปลูกป่า ซึ่งไม่ใช่พันธุ์ไม้พื้นเมือง ได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้สะเดา ไม้ยูคา ไม้สัก ฯลฯ ทางราชการมีการส่งเสริมให้ปลูกป่าเพื่อใช้สอยหรือพันธุ์ไม้ที่ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจตามบริเวณวัด โรงเรียน ที่สาธารณะและตามหัวไร่ปลายนา เพื่อราษฎรจะได้มีไม้ใช้สอยในอนาคตและยังเป็นการสร้างความสมดุลย์ทางธรรมชาติให้เกิดขึ้นอีกด้วย พื้นที่ป่าส่วนใหญ่กลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางแห่งมีการขุดสระเพื่อเก็บกักน้ำฝนไว้ใช้ในฤดูแล้งแทนลำคลองที่ตื้นเขินไปและยังสามารถเลี้ยงปลาไว้รับประทานในครอบครัวได้ ที่เหลือจากการบริโภคก็จะนำไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวเพราะปลาตามธรรรมชาติในยุคปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากจะเห็นได้ว่าการทำลายป่าไม้ตามธรรมชาติเป็นเหตุให้ห่วงโซ่อาหารที่อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้หมดสิ้นไปด้วย นับว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายและสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้มีการฟื้นฟูป่าธรรมชาติของชุมชนขึ้น

เส้นทางการคมนาคม

สำหรับการติดต่อกับบุคคลภายนอกของชุมชนบ้านป่าแดงในยุคปัจจุบันอาศัยเส้นทางการคมนาคมทางบกอย่างเดียวโดยมียานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถโดยสาร สำหรับรถโดยสารเป็นรถของนายพ่าย วงศ์ทองดี ซึ่งจะออกรับ – ส่งนักเรียนและผู้โดยสาร ช่วงเช้าเวลาประมาณ 07.00 น. และกลับเวลาประมาณ 09.00 น. ในช่วงบ่ายจะออกจากหมู่บ้านป่าแดงเวลาประมาณ 14.00 น. และกลับเวลาประมาณ 16.30 น. ใน 1 วันจะรับผู้โดยสารเพียง 2 เที่ยวเท่านั้น อัตราค่าโดยสารไป – กลับ เที่ยวละ 20 บาทต่อคน สำหรับนักเรียนจะเก็บเป็น

รายเทอมคือ 1,200 บาทต่อเทอมต่อคน สิ่งเหล่านี้อาจสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของชุมชนบ้านป่าแดงมีความเจริญและมั่นคงขึ้น ทำให้ชาวบ้านป่าแดงมีเงินเพียงพอที่จะไปซื้อยานพาหนะ

---

[35] หน่วยอนุรักษณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร 2541 : หน้า 28

ดังกล่าวใช้เป็นการส่วนตัว ทำการติดต่อกับบุคคลภายนอกมีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่ายุคที่ผ่านมา [36]

ในปัจจุบันการติดต่อกับบุคคลภายนอกมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างถนนลาดยาง มี 2 สาย คือ สายที่ 1 จากบ้านป่าแดงมาอำเภอตะพานหิน รวมระยะทาง 5 กิโลเมตร สายที่ 2 ผ่านหมู่บ้านหนองแกถึงอำเภอตะพานหิน นอกจากนี้ยังมีถนนลูกรังเชื่อมติดต่อกับหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลใกล้เคียง ซึ่งสามารถติดต่อกับชุมชนภายนอกได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การติดต่อโดยใช้เส้นทางการคมนาคมทางน้ำไม่มีความสำคัญและเลิกใช้ เนื่องจากลำคลองห้วยเกตุมีลักษณะตื้นเขิน มีสิ่งกีดขวาง จึงไม่สามารถใช้เส้นทางการคมนาคมทางน้ำได้ต่อไป

ไฟฟ้า

ในยุคดั้งเดิมชาวบ้านป่าแดงใช้ตะเกียงกันทุกบ้าน เตารีดก็ใช้เตารีดถ่านแต่ส่วนใหญ่จะใช้รีดก็เฉพาะเด็กที่เข้าไปเรียนหนังสือในตัวอำเภอเท่านั้น ก่อนรีดจะใช้น้ำข้าวมาพรมผ้าพอหมาดๆ ก่อนรีด เวลารีดผ้าแล้วจะทำให้ผ้าที่รีดเรียบแข็งเป็นกลีบ แต่ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2515 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้นำไฟฟ้าเข้าสู่บ้านป่าแดง จะให้บริการเปิด-ปิดเป็นเวลาในช่วงตั้งแต่ 18.00 – 22.00 น. 5hk ถ้าบ้านไหนมีงานก็บอกให้ช่างไฟฟ้าเพิ่มเวลา ในการให้บริการออกไปแต่ต้องไม่เกิน 2 ชั่วโมง ต่อมาชาวบ้านที่พอจะมีเงินบ้างก็จะมีเครื่องอำนวยความสะดวกใช้ในบ้าน เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า พัดลม เตารีด ฯลฯ [37]

ประปา

ชุมชนบ้านป่าแดงเดิมใช้น้ำในลำคลองห้วยเกตุแต่เมื่อลำคลองตื้นเขินชุมชนก็ไม่สามารถใช้นำในลำคลองอุปโภคบริโภคได้ต่อไป น้ำใต้ดินก็ไม่สามารถเจาะขึ้นมาใช้ได้เพราะน้ำอยู่ลึกมาก ชุมชนขาดน้ำใช้ทำให้พร้อมใจร่วมกับผู้นำหมู่บ้านเข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของกรมทรัพย์ธรณี เพื่อทำการขอน้ำประปา ประมาณปี พ.ศ. 2541 ทางกรมทรัพย์ธรณีก็อนุมัติเงินมาให้เพื่อสร้างประปาหมู่บ้าน ประมาณปี พ.ศ. 2543 ชุมชนบ้านป่าแดงก็ได้ประปาส่วนภูมิภาคมาไว้ใช้อุปโภคบริโภค [38]

สถานีอนามัย

เริ่มแรกนั้น นายบัวลา ไชยศิลา ได้บริจาคที่ดินจำนวน 200 ตารางวา เพื่อให้เป็นสถานที่ก่อสร้างสถานีอนามัยของตำบลหนองพยอม สร้างเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง สาเหตุที่บริจาค

---

[36] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

[37] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

[38] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

ที่ดินเนื่องจากลูกสาวเรียนจบผดุงครรภ์มา นายบัวลากลัวว่าลูกของตนจะไปอยู่ไกลบ้านจึงสร้างสถานีอนามัยขึ้นในปี พ.ศ. 2515 โดยมีนางพนิดา บุญหนุน (ไชยศิลา) ประจำอยู่ที่สถานีอนามัยเป็นคนแรก [39]

ปัจจุบันทางราชการได้จัดสรรงบประมาณมาให้โดยสร้างสถานีอนามัยเป็นอาคารถาวรเป็นคอนกรีต 2 ชั้น ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย จำนวน 3 คน มีพื้นที่เขตบริการที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งตำบลหนองพยอม ส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ซึ่งคัดเลือกจากประชากรในหมู่บ้านเข้ารับการฝึกอบรมทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อนำไปแนะนำเผยแพร่ต่อประชากรในหมู่บ้านของตนต่อไป [40]

สำหรับด้านการวางแผนครอบครัว มีการให้บริการสตรีวัยเจริญพันธุ์ ได้แก่ กินยาเม็ดคุมกำเนิดและการฉีดยาคุมกำเนิด

การปกครองและประชากร

หมู่บ้านป่าแดงมีลักษณะการปกครองเหมือนกับหมู่บ้านอื่นของไทย คือปกครองในระบอบประชาธิปไตย เมื่ออพยพมาครั้งแรกทางราชการได้มีการแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้าน ต่อมามีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันมีการปกครองโดยมีกำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล และมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอมคือ นางรุ่งทิพย์ แก้วประเสริฐกุล

---

[39] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

[40] นายไพรัช ชัยพิพัฒน์ และศิริญญา กระเป๋าทอง 2543 : หน้า 36.

ตาราง 1 แสดงผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีรายนามดังต่อไปนี้

หมู่ที่	ผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบล
1	ผู้ใหญ่ยิ้ม บุระตะ (ผู้ใหญ่บ้านคนแรก)	-
1	ผู้ใหญ่เฉย กลิ่นจำปา	-
1	ผู้ใหญ่ตัน แจ้งจันทร์	-
1	ผู้ใหญ่สำเภา สมการ	-
1	ผู้ใหญ่เพี้ยน ผิวเพชร	-
1	กำนันเพี้ยน ผิวเพชร (กำนันคนแรก)	-
1	กำนันบวร ไชยศิลา	-
1	กำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล (คนปัจจุบัน)	นายยงยุทธ กลิ่นจำปา
		นายศิวกร อินทร์บุหรั่น
6	ผู้ใหญ่มานิตย์ สุ่นไมตรี (คนปัจจุบัน)	นางบงกช ต่ายทอง
		นายวันทอง สนามทอง
7	ผู้ใหญ่ประสงค์ เผ่าสา (คนปัจจุบัน)	นายคมสัน ประสาทสิทธิ์
		นายสมนึก บุระตะ

ที่มา : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ข้อมูล เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2545

เขตพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา คือ หมู่ที่ 1 ของบ้านป่าแดงซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า บ้านป่าแดงเหนืออยู่ในเขตการปกครองของตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากอำเภอตะพานหินประมาณ 5 กิโลเมตร ออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนครอบครัวได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงต้องมีการขยายเขตเพื่อง่ายต่อการปกครอง ในปัจจุบันบ้านป่าแดงได้แบ่งเป็น 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 นับว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรประมาณ 1,859 คน จำนวนครัวเรือน 428 ครัวเรือน

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากร จำนวนบ้านของบ้านป่าแดง มีหมู่ที่ 1 , 6 , 7
เดือนธันวาคม 2544

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร		รวม	จำนวนบ้าน
		ชาย	หญิง	ประชากร	(หลังคาเรือน)
1	บ้านป่าแดงเหนือ	326	327	653	150
6	บ้านป่าแดงใต้	285	307	592	135
7	บ้านป่าแดง	310	304	614	143
รวม		921	938	1,859	428

ที่มา : ข้อมูลจากพัฒนากรอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (18 มีนาคม 2545)

คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระได้ขอข้อมูลจากพัฒนากรอำเภอตะพานหิน เกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยของประชากรหมู่บ้านป่าแดง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงจำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร รายได้เฉลี่ย/คน/ปี

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร			รายได้เฉลี่ยของ	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	ประชากร/คน/ปี	
1	150 ครัวเรือน	326	327	653	16,103.44	ข้อมูลเมื่อ 9 มี.ค. 44
6	135 ครัวเรือน	285	307	592	11,615.87	ข้อมูลเมื่อ 17 มี.ค. 44
7	143 ครัวเรือน	310	304	614	14,108.01	ข้อมูลเมื่อ 17 มี.ค. 44

จำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 428 ครัวเรือน จำนวนประชากรชาย 921 คน หญิง 938 คน รวมทั้งสิ้น 1,859 คน

สรุป

หมู่ที่ 1 มีครัวเรือนที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์จำนวน 51 ครัวเรือน ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 99 ครัวเรือน

หมู่ที่ 6 มีครัวเรือนที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์จำนวน 25 ครัวเรือน ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 110 ครัวเรือน

หมู่ที่ 7 มีครัวเรือนที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์จำนวน 39 ครัวเรือน ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 65 ครัวเรือน

หมายเหตุ รายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ หมายถึง ประชากรมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท/คน/ปี

แหล่งที่มา : เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5 อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ถึงแม้บ้านป่าแดงจะมีขนาดใหญ่กว่าเดิมมากแต่ชาวบ้านป่าแดงก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่ไม่แตกต่างกว่าเดิมเท่าใดนัก มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย การปลูกสร้างบ้านเรือนยังคงรักษาลักษณะรูปทรงของบ้านไทยในสมัยโบราณ คือ ใต้ถุนสูง มีประตู หน้าต่าง มีนอกชานเพื่อรับลมในฤดูร้อนความเป็นอยู่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของไทยไว้ได้อย่างน่าชื่นชม ประโยชน์ของบ้านใต้ถุนสูง คือ จะใช้เป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่ วัว ควาย สำหรับบ้านที่สร้างใหม่ไม่นานจะมีรูปทรงทันสมัยมากขึ้น มักเป็นบ้านสองชั้น ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย ชั้นล่างทำเป็นพื้นคอนกรีตเพื่อทำกิจกรรมบางอย่าง เช่น ห้องครัว ห้องรับแขก ทำการค้าขาย หรือเป็นที่พักผ่อนตอนกลางวัน บางบ้านมีรั้วต้นไม้รอบบ้านและมีช่องทางติดต่อกับเพื่อนบ้านได้สะดวก ชาวบ้านใช้รั้วต้นไม้แทนไม้ไผ่ ซึ่งสามารถนำมาทำเป็นอาหารได้อีกทางหนึ่ง ชุมชนบ้านป่าแดงจะอยู่แบบเครือญาติจึงยึดมั่นในความสามัคคีกลมเกลียวกันอย่างเหนียวแน่น มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมของส่วนรวมอยู่เสมอ การรวมกลุ่มกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเหตุให้เกิดกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองของบ้านป่าแดงขึ้น ความสามัคคีนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการทำงานให้สำเร็จ ประชาชนส่วนใหญ่โดยปกติดั้งเดิมจะมีอาชีพเกษตรกรรมและทอผ้าพื้นเมืองหลังจากฤดูทำนา ในอดีตจะทอไว้ใช้เองจวบจนถึงปัจจุบันการทอผ้าของชาวบ้านได้พัฒนาไปตามยุคสมัยมีลวดลายที่สวยงาม เป็นที่นิยมของตลาด ชาวบ้านจึงหันมาทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ในปัจจุบันได้ผลิตเพื่อการค้าส่งผลให้ชาวบ้านป่าแดงมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำนา ครอบครัวของชาวบ้านป่าแดงมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านป่าแดงมีความเข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน

วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

การทำนา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าชาวบ้านป่าแดงมีอาชีพหลัก คือ การทำนา การที่ระบบเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านจะมั่นคงหรือไม่อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับผลผลิตของการทำนาในแต่ละปี ชาวบ้านมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อจึงเลี้ยงครอบครัวอยู่ได้โดยอาศัยการทำนาเพียงอย่างเดียว พื้นที่บางส่วนก็จะเป็นที่ดอนไม่มีแหล่งน้ำไหลผ่าน แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคการทำนาของชาวบ้านป่าแดง เพราะชาวบ้านป่าแดงทำนาปี คือ ทำนาปีละ 1 ครั้ง โดยอาศัยน้ำตามธรรมชาติ คือ น้ำฝนตลอดจนในสมัยแรก ๆ ที่ตั้งหมู่บ้านอาหารตามธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงให้ชาวบ้านป่าแดงอยู่ได้โดยไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินมากนัก การทำนาในสมัยแรก ๆ ก็ไม่ต้องลงทุนมากเพราะดินยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ รูปแบบวิธีการทำนาของชาวบ้านป่าแดงได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามาเป็นลำดับ ประมาณปี พ.ศ. 2518 ชาวนาได้เริ่มใช้เครื่องจักรกลเข้ามาช่วยในการทำนา ในระยะแรกเริ่มใช้เครื่องสูบน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติเพื่อใช้ทำนาในระยะฝนทิ้งช่วง ต่อมาได้มีการนำรถไถนาแบบเดินตามมาไถนาแทนการใช้ควายไถ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำนาในช่วงที่สำคัญยิ่งของชาวนาบ้านป่าแดง การใช้เครื่องจักรกลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดควายซึ่งเป็นสัตว์คู่ทุกข์คู่ยากของชาวนาไทยก็หมดความหมาย ประมาณปี พ.ศ. 2522 ชาวบ้านป่าแดงได้มีการใช้เครื่องจักรกล เพื่อช่วยในการทำนาอย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยใช้รถไถนาที่มีขนาดใหญ่ไถนา เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านแรงงาน การใช้ควายไถนาได้สิ้นสุดในยุคนี้ [41]

ครอบครัวของชาวบ้านป่าแดงก็เหมือนกัน ครอบครัวของคนไทยโดยทั่วไปที่มีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น บุตรหลานแต่งงานแยกครอบครัว การอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น และสาเหตุจากการวางแผนครอบครัวในด้านการคุมกำเนิดได้ผล คนไทยจึงมีลูก 1 – 2 คน เหล่านี้นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งของการขาดแรงงานในระดับครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่ออาชีพการทำนาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ประกอบกับค่าครองชีพสูงขึ้นทำให้ค่าแรงสูงตามไปด้วย ดังนั้นชาวนาจึงต้องหันมาใช้เครื่องจักรเพื่อช่วยทำให้การทำนาใช้ระยะเวลาสั้นลง และจากนาดำก็เปลี่ยนเป็นนาหว่านเพื่อรวดเร็วยิ่งขึ้น จะได้ใช้ช่วงระยะเวลาที่เหลือมาประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวโดยการทอผ้าลายพื้นเมืองขาย นับว่าเป็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของชาวบ้านป่าแดง ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้เดิมมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

---

[41] สัมภาษณ์นางบัวทอง ทองทวี (หญิง) 68 ปี 4 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 27 มกราคม 2545

สภาพพื้นดินในการทำนาค่อย ๆ เสื่อมคุณภาพลงทีละน้อย ทำให้ผลผลิตของการทำนาน้อยลงส่งผลให้ชาวนาต้องหาวิธีเพิ่มผลผลิตโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ฉีดยาฆ่าแมลง ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูข้าว เช่น การใช้ยาฆ่าหอยเชอรี่ ยาฆ่าปู และหนู เพื่อเพิ่มผลผลิต แต่การกระทำเช่นนี้มีทั้งผลดีและผลเสีย จะได้ผลดีในระยะแรกต่อมาดินจะเสื่อมคุณภาพเร็วยิ่งขึ้น ห่วงโซ่อาหารตามธรรมชาติจะหมดไปเพราะการใช้สารเคมีเกินขนาด ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านป่าแดง การที่อาหารตามธรรมชาติขาดแคลนไม่พอกับความต้องการของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านต้องอาศัยอาหารสดและอาหารแห้งจากตลาดเพิ่มมากขึ้น การทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านป่าแดงต้องมีการลงทุนสูง และได้กำไรน้อยหรืออาจจะขาดทุน เพราะฉะนั้นชาวบ้านป่าแดงจึงต้องมีการรวมตัวกันเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพของผ้าทอลายพื้นเมืองของชาวบ้านป่าแดงให้เป็นที่นิยมของตลาด เพื่อนำรายได้มาชดเชยกับรายได้ของการทำนาที่นับวันยิ่งได้ผลผลิตต่ำราคาข้าวก็ไม่แน่นอน

การทำนาในสมัยนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระบุว่าต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เพราะชาวนามิได้ใช้แรงงานของตนเอง หรือลงแขกแบบสมัยก่อนแต่ได้ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเก็บเกี่ยว ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง[42] ยกตัวอย่างเช่น ชาวนาทำนา 1 ไร่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายดังนี้

ตาราง 4 แสดงค่าใช้จ่ายในการทำนา 1 ไร่ / ครั้ง

ค่าเช่าที่นา	ค่าไถ	ค่ารถเกี่ยวข้าว	ค่าปุ๋ย	ค่ายาฆ่าแมลง
400	230	430	350	100

แหล่งที่มา : สัมภาษณ์นายประวิทย์ ผิวเพชร (ชาย) อายุ 49 ปี 123 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ. พิจิตร 20 มกราคม 2545

จะเห็นได้ว่าต้นทุนการผลิตในการทำนา 1 ไร่ จะต้องใช้เงิน 1,510 บาท แต่ผลผลิตที่ได้ 1 ไร่ เฉลี่ยแล้วได้ข้าว 35 ถัง ถ้าราคาข้าวถังละ 45 บาท ใน 1 ไร่ ชาวนาจะได้เงินประมาณ 1,575 บาท คิดแล้ว 1 ไร่ ชาวนาจะได้กำไรเพียง 65 บาท ซึ่งเป็นผลกำไรที่ต่ำมาก ไม่เหมือนกับยุคดั้งเดิมที่การทำนาจะลงทุนน้อย ถึงแม้ว่าราคาข้าวไม่สูงนัก แต่ก็สามารถพึ่งตนเองได้

[42] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 34

ถึงอย่างไรเศรษฐกิจของชาวบ้านป่าแดงยังคงดำเนินไปในทิศทางที่ดี เพราะชาวบ้านรู้จักการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในยุคเศรษฐกิจฝืดเคืองเช่นนี้ ครูอนันต์ ปุระปัญญา ได้เล่าให้ฟังว่าประชาชนของชาวบ้านป่าแดงส่วนใหญ่ยังมีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยเฉลี่ยแล้ว ประมาณ 10 – 20 ไร่ต่อครัวเรือน นับว่าเพียงพอสำหรับการทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน การหารายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง คือ การที่ชาวบ้านป่าแดงไปรับจ้างขายแรงงานในกรุงเทพมหานคร หลังฤดูการเก็บเกี่ยวแต่ก็มีส่วนน้อยคือ ประมาณ 20 – 30% เหลืออีก 70% ประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มเพื่อให้การผลิตเกิดความมั่นคงและสามารถต่อรองราคาได้ ขายได้ปริมาณมากขึ้นด้วย จะมีประชาชนชาวบ้านป่าแดงบางส่วนประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่การทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มนี้จะมีจำนวนน้อยที่ไม่ถนัดด้านการทอผ้าจึงหันไปประกอบอาชีพเสริมอื่น เช่น เลี้ยงไก่เนื้อ ไก่พันธุ์พื้นเมือง (ไก่บ้าน) เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เป็นต้น ในการทำอาชีพเสริมทำให้ชาวบ้านป่าแดงมีรายได้เพิ่มเฉลี่ยประมาณเดือนละ 3,000 บาท

จะเห็นได้ว่าชาวบ้านป่าแดงมีการปรับตัวและสร้างอาชีพเสริมขึ้นหลากหลายอาชีพ เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด ดังนั้นเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของชาวบ้านป่าแดงนับว่าดีพอสมควร การอพยพย้ายถิ่นก็มีน้อย ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันด้านความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีอาชีพมีรายได้ที่ดีพอเลี้ยงครอบครัวได้ ย่อมไม่มีใครอยากละทิ้งบ้านเกิดไม่มีใครต้องการละทิ้งครอบครัวของตนเองเป็นแน่

งานหัตถกรรมทอผ้าบ้านป่าแดง

ผ้าทอพื้นเมืองบ้านป่าแดงจัดว่าเป็นศิลปะพื้นบ้านที่งดงามยิ่ง มีศิลปะเฉพาะตัวเองเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน การทอผ้าของชาวบ้านป่าแดงเป็นการทอสำหรับใช้เอง ทอสำหรับใช้ในพิธีกรรมต่างๆ และทอสำหรับการพาณิชย์ การทอผ้าสำหรับใช้เองจะเป็นการทอที่ไม่ประณีตนักทอแบบหยาบๆ สำหรับใช้ในครัวเรือน ให้คนในครอบครัวใช้นุ่งห่มไปทำนาทำไร่ ส่วนการทอผ้าเพื่อใช้พิธีกรรมนั้นต้องทออย่างประณีต โดยใช้วัสดุอย่างดีมีลวดลายสวยงามออกแบบอย่างวิจิตรบรรจง สำหรับการทอในเชิงพาณิชย์นั้นจะทำตามลูกค้าสั่งการทอผ้าของบ้านป่าแดงมีลักษณะคล้ายกับชาวไทยพวนบ้านอื่น หรือการทอผ้าของชาวพื้นเมืองที่ไม่ใช่ไทยพวน แต่มีการทอผ้าพื้นเมืองเหมือนกันใช้เครื่องมือคล้ายๆ กัน อาจเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามภาษาถิ่น ผ้าที่ทอได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า และผ้าที่ใช้ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้อย่างอื่น เป็นการทอด้วยมือทั้งสิ้น ส่วนผ้าที่นำชื่อเสียงมาสู่บ้านป่าแดงและเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ผ้าทอ

มัดหมี่ผสมกับดิ้นเงินดิ้นทองทำให้เกิดเงาประกายในเนื้อผ้า เหมาะที่จะนำมาตัดเย็บเพื่อสวมใส่ในงานกลางคืนและทำให้ผ้าทอบ้านป่าแดงดูมีราคามากยิ่งขึ้น [43]

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนเริ่มเปลี่ยนไป วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนเริ่มเปลี่ยนไป วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลง ชุมชนกำลังจะเปลี่ยนเป็นชุมชนชานเมือง เพราะอยู่ใกล้ชุมชนใหญ่เพียง 5 กิโลเมตรเท่านั้น หนุ่มสาวนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาสวมใส่ที่ยังสวมใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองก็เพียงผู้สูงอายุหรือเด็ก ดังนั้นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนจึงมีน้อยลง การทอผ้าพื้นเมืองในหมู่บ้านป่าแดงจึงกลับมาทำในเชิงพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านป่าแดงบางครอบครัวทำเป็นอาชีพเสริมในช่วงเวลาว่างจากการเกษตรมาทอผ้า การทอผ้าได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องต่อมาทาง ราชการได้เข้ามาเยี่ยมชมอาชีพการทอผ้าของชาวบ้านป่าแดง เห็นว่าเป็นอาชีพเสริมที่ดีโดยเฉพาะกองอุตสาหกรรมในครัวเรือน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ส่งวิทยากรเข้ามาฝึกอบรมกลุ่มสตรีบ้านป่าแดง จนทำให้ผลิตภัณฑ์ของผ้าทอบ้านป่าแดงมีคุณภาพสูง ลวดลายก็เป็นที่นิยมของตลาดในปัจจุบันผ้าทอบ้านป่าแดงผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด [44]

ผ้าทอพื้นเมืองของบ้านป่าแดง ให้ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองคล้าย ๆ กับผ้าพื้นเมืองในท้องที่อื่น ๆ ในประเทศไทย เป็นลวดลายที่ทำกันมาแต่บรรพบุรุษ เช่น ลายเครือเถา ลายเรขาคณิต ลายดอกไม้ ลายสัตว์ และประเภทพิเศษที่มีตัวอักษรตามที่ลูกค้าสั่ง อาจดัดแปลงเองบ้าง เอาตัวอย่างมาจากที่อื่นบ้าง ประยุกต์แต่งเติมให้เป็นแบบของตน แต่ละครอบครัวจะมีความชำนาญแตกต่างกัน ผ้าพื้นเมืองสีเดียวกันทอได้ทุกครอบครัว และมีการพัฒนาลวดลายจากหนังสือนิตยสารต่าง ๆ ชาวบ้านป่าแดงตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพทอผ้าพื้นเมือง เห็นควรให้มีการอนุรักษ์ทรัพย์สมบัติซึ่งเป็นองค์ความรู้ของบรรพบุรุษได้ดำเนินสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน จะต้องมีการสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานหากหยุดการทอผ้า ความรู้เทคนิคศิลปะการทอผ้าจะสูญไป จึงปลูกฝังการทอผ้าให้แก่ลูกหลานตั้งแต่เด็ก ในครอบครัวจะเก็บรักษาผ้าทอที่ตนเองทอไว้ บางผืนทอยากมาก ลวดลายสวยงาม จะเก็บไว้ให้บุตรหลานดูเป็นที่ระลึก [45]

---

[43] สัมภาษณ์นางราตรี ศรีนันทกุล (หญิง) 46 ปี 274 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 3 กุมภาพันธ์ 2545.

[44] สัมภาษณ์นางสังวรณ์ เหลืองสนิท (หญิง)45 ปี 577 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 3 กุมภาพันธ์ 2545

[45] สัมภาษณ์นางเบญมาศ ผิวเพชร (หญิง) 45 ปี 123 ม.1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 3 กุมภาพันธ์ 2545

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านป่าแดงได้จัดหลักสูตรการทอผ้าซึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป. 5 – 6) เรียนวิชาการทอผ้า ซึ่งนับว่าส่งเสริมการอนุรักษ์การทอผ้าป่าแดงวิธีหนึ่ง ศิลปหัตถกรรมการทอผ้าหมู่บ้านป่าแดงจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้เป็นเขตอนุรักษ์ศิลปกรรมได้ท้องถิ่นหนึ่ง สำหรับรายได้จากการทอผ้าในปัจจุบันโดยเฉลี่ยวันละ 130 บาทต่อคน ส่วนนักเรียนรายได้เฉลี่ยวันละ 90 บาทต่อคน นับว่าเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้แก่คนในชุมชนบ้านป่าแดงจนสามารถทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีความมั่นคงยิ่งขึ้น [46]

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหมู่บ้านป่าแดงในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์กับรัฐจะมีลักษณะเหมือนกับหมู่บ้านอื่น ๆ คือ มีการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านกำนัน ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐที่เข้ามาแทรกตัวเข้าไปในหมู่บ้าน แต่ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่นของความสัมพันธ์กับรัฐในหมู่บ้านป่าแดง ก็คือ ความเป็นตัวของตัวเองของผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านป่าแดง ซึ่งมีการรวมตัวกันโดยที่มิได้ขึ้นตรงกับรัฐ รัฐมิได้มาเกี่ยวข้องในการจัดการหรือกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม คณะผู้นำและชาวบ้านจะดำเนินการบริหารกันเองโดยใช้หลักประชาธิปไตย เมื่อเกิดการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง เช่น การจัดพิธีกำฟ้าของทุกปี การรวมกลุ่มการทอผ้าลายพื้นเมือง เป็นต้น ทำให้ภาครัฐมองเห็นความสำคัญของกลุ่มเหล่านี้จึงได้เข้ามาสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การจัดอบรมกลุ่มทอผ้า เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นกองอุตสาหกรรมในครัวเรือน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ส่งวิทยากรเข้ามาฝึกอบรมกลุ่มสตรีบ้านป่าแดง ดังนี้

ปี พ.ศ. 2525 ฝึกอบรมการสร้างกี่กระตุกจำนวน 15 หลัง อบรมกลุ่มสตรีอาสา จำนวน 30 คน ทอผ้าแบบกี่กระตุกด้วยมือ แทนการทอผ้าด้วย กี่โบราณ ทำให้การทอผ้าเป็นไปด้วยความรวดเร็วขึ้น

ปี พ.ศ. 2526 อบรมเพิ่มพูนทักษะการทอผ้าให้แพร่หลายยิ่งขึ้น อบรมการย้อมเส้นด้ายเป็นสีต่าง ๆ ด้วยกรรมวิธีใหม่ ทำให้ได้ผ้าทอหลายสีเพิ่มมากขึ้น อบรมการทอผ้าถุง ผ้าลายรอบ ผ้าลายธรรมดา และมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านทอผ้าเป็นการถาวรจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2527 ฝึกอบรมการทอผ้าเป็นตัวหนังสือ และการทอผ้าแบบ 4 ตะกอ

ปี พ.ศ. 2528 ฝึกอบรมการมัดด้ายหมี่ ฝึกอบรมการทอผ้าเป็นตัวหนังสือแบบตะกอยาว

---

[46] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 10

ปี พ.ศ. 2533 ฝึกอบรมการทอผ้าแบบ 6 ตะกอและแบบ 8 ตะกอ ทำให้ได้เนื้อผ้าละเอียดสวยงามมากยิ่งขึ้น

ปี พ.ศ. 2544 ฝึกอบรมกลุ่มสตรีและเยาวชนสหกรณ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปีงบประมาณ 2544 หลักสูตร "เทคนิคการทอผ้ายกดอก และแปรรูปผลิตภัณฑ์" ในวันที่ 26 กันยายน 2544 ซึ่งมีผู้รับการฝึกอบรมครั้งนี้จำนวน 40 คน

สำหรับรายละเอียดของโครงการมีดังนี้

โครงการฝึกอบรมกลุ่มสตรีและเยาวชนกลุ่มสหกรณ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปีงบประมาณ 2544

หลักสูตร "เทคนิคการทอผ้ายกดอก และแปรรูปผลิตภัณฑ์"

วันที่ 26 กันยายน 2544

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล		ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	
1	น.ส.อารีย์เอื้อ	ทาบุญ	21	สมพิศ	ชินจักร์
2	น.ส.แคทลียา	ผิวเพชร	22	สุภาภรณ์	ปุระปัญญา
3	น.ส.สายพิน	อินทร์ปุหรั่น	23	เพ็ญศรี	แสงเรือง
4	นางกำไล	สอนแก้ว	24	ทะนงค์	ทองทวี
5	นายวีระ	หมื่นภักดี	25	บุญเหลือ	สนามทอง
6	นางสลัด	อ้วนสวาท	26	คำลอน	เรืองรุ่ง
7	ไพงาม	เข็มทอง	27	สุรินทร์	พันธ์ยัก
8	อำพร	บัวบาน	28	วันเพ็ญ	ศรีชัยรัตน์
9	นางคำพันธ์	หมื่นภักดี	29	แก้ว	จันทรวงษ์
10	นางกองแก้ว	ประสมทรัพย์	30	สุทิตย์	วงษ์ศิลา
11	ดวงใจ	แสงตะวัน	31	ถุงเงิน	แก้วเจริญ
12	ประเสริฐ	แนบบุญ	32	สุนันต์	แสนรัก
13	แตงอ่อน	เกตุสุนทร	33	สุมลมาลย์	พุกเฉย
14	อุบล	เสมานารถ	34	ขวัญใจ	ลานทอง
15	สายฝน	ประทุมอ่อน	35	สาวิตรี	จุฬา
16	สมพร	กวางทอง	36	บุญที	ทองทวี
17	บุญมี	คำสุภาพ	37	ศรีไพ	ไชยศิลา
18	สังวาด	นันทวงษ์	38	วิลาวัลย์	แก้วศรี
19	ผ่องศรี	บัวทองคำ	39	นางน้อย	หงษาวดี
20	ตุ้น	ยี่สุ่นแก้ว	40	นางแซว	วงษ์ศิลา

ที่มา : เอกสารจากกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

อาชีพการทอผ้าของชาวบ้านป่าแดง ได้ปรับปรุงพัฒนาให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ แต่ยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแต่เดิมไว้ อาชีพการทอผ้าของชาวบ้านป่าแดงได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ แล้วนำไปขยายผลจึงทำให้ผ้าทอบ้านป่าแดงได้รับความนิยมจากท้องตลาด ปัจจุบันผ้าทอบ้านป่าแดงไม่เพียงพอกับการจำหน่ายต้องสร้างกี่ทอผ้าเพิ่มขึ้นอีกมาก เพื่อให้พอกับความต้องการ ปัจจุบันบ้านป่าแดงมีกี่ทอผ้าประมาณ 400 กว่าหลัง บ้านป่าแดงได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านดีเด่นด้านการประกอบอาชีพเสริมการทอผ้า และเคยได้รับรางวัลระดับจังหวัด ระดับชาติ มาแล้ว [47]

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์กับรัฐของหมู่บ้านป่าแดงเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางที่ดี และสร้างสรร การที่ชาวบ้านป่าแดงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งทางด้านความรู้เทคนิคในการทอผ้า ตลอดจนในด้านเงินทุนทำให้กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง มีความเข้มแข็งและเลี้ยงตัวเองได้จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ภาครัฐยังให้ความรู้ในด้านการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เช่น การนำผ้าทอป่าแดงลวดลายต่าง ๆ มาประดิษฐ์เป็นของชำร่วย โดยมีการผลิตตามสั่ง การประดิษฐ์หมอน ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองเก้าอี้ และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ อีกมากมาย นับว่าเป็นการประยุกต์ความรู้เดิม มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอบ้านป่าแดงอย่างหลากหลาย เป็นการเพิ่มราคาสินค้าเดิมได้อย่างน่าชื่นชม ถือได้ว่าชาวบ้านป่าแดงมีแนวคิดในการพัฒนาอาชีพเสริมที่หลากหลาย จัดว่าเป็นความรอบรู้ในเรื่องการจัดการด้านการตลาดเป็นอย่างดี เข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคอย่างลึกซึ้ง เป็นกลยุทธที่สำคัญของการค้าขาย ทำให้กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ปัจจุบันกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านป่าแดง มีดังนี้ [48]

นอกจากรัฐจะให้ความช่วยเหลือเรื่องทอผ้า รัฐยังสนับสนุนกลุ่มอื่นอีก เช่นกลุ่มเจียรไนพลอยและกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มเจียรไนพลอย

รัฐบาลได้เข้ามาส่งเสริมกลุ่มอาชีพเจียรไนพลอย โดยมีการจัดตั้งกลุ่มประมาณปี พ.ศ. 2515 ในครั้งแรกมีสมาชิกกลุ่ม 30 คน ราชการได้จัดวิทยากรมาให้ความรู้กับชาวบ้านป่าแดงโดยการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมให้เป็นอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่ง [49] แต่กลุ่มเจียรไนพลอยไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นองค์ความรู้เดิมของชาวบ้านป่าแดง ชาวบ้านขาดทักษะความรู้ความชำนาญไม่สามารถจะพัฒนาให้เป็นอาชีพเสริมได้ นอกจากนี้ทางราชการยังขาดความต่อเนื่องด้านการส่งเสริมอาชีพเจียรไนพลอย และเป็นช่วงระยะเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วประเทศ

---

[47] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 43

[48] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

[49] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 34

ทำให้เกิดผลกระทบกับกลุ่มเจียรไนพลอยราคาตกต่ำและการตลาดไม่ได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกลุ่มเจียรไนพลอยจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้และไม่มีการพัฒนา

กลุ่มออมทรัพย์

ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการออมทรัพย์จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น ในระยะแรกมีสมาชิกจำนวนประมาณ 30 คน โดยกำหนดให้มีการซื้อหุ้นในการเป็นสมาชิกครั้งแรกแบบไม่จำกัดจำนวนหุ้น หุ้นละ 20 บาท สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ยังไม่สามารถกู้เงินกองทุนนี้ได้ ในปัจจุบันคณะกรรมการของกลุ่มออมทรัพย์ไม่มีนโยบายให้กู้เงิน มีการปันผลให้กับสมาชิกตามหลักเกณฑ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกปี จากการสะสมทำให้กลุ่มออมทรัพย์มีความเจริญรุ่งเรือง ทำให้มีเงินออมทรัพย์เพิ่มขึ้นทุกปี ผลกำไรมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์ของการออมทรัพย์ จึงได้สมัครเป็นสมาชิกเป็นจำนวนมากขึ้น คณะกรรมการบริหารอย่างมีระบบ มีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใสจนทำให้กลุ่มออมทรัพย์เจริญรุ่งเรืองสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน [50]

ความสัมพันธ์ภายในชุมชน

วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ

จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยชาวบ้านป่าแดงเป็นคนมีผิวพรรณ หน้าตาดีเป็นส่วนใหญ่ พวกเขาส่วนใหญ่แต่งกายสะอาดสะอ้าน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง รักเชื้อสายคนพวนด้วยกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โอบอ้อมอารีรักสงบ ไม่มีความเป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร ผู้หญิงจะรักนวลสงวนตัว เชื่อฟังพ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่ ไม่ประพฤตินอกรีตนอกรอย ยึดมั่นในประเพณีของชุมชน อาจกล่าวได้ว่าครอบครัวและประเพณีเป็นฐานที่ยึดเหนี่ยวคนในชุมชนไว้ด้วยกัน

ชาวบ้านป่าแดงปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าจะนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด แต่ชาวบ้านยังนับถือเทวดาอยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่งเรียกว่า "ประเพณีกำฟ้า" เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพวนนับถือสืบต่อกันมาช้านาน แม้กาลเวลาจะผ่านไปนับร้อยปีก็ยังคงนับถือกันอยู่ ประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีสำคัญ กำหนดเป็นงานนักขัตฤกษ์ประจำปีของชาวไทยพวน ทุกหมู่บ้าน แต่บางท้องถิ่นกำหนดวันกำฟ้าแตกต่างกันไปบ้างเท่าที่ค้นพบ จะจัดงานกำฟ้าภายใน 3 เดือน คือ เดือนอ้าย เดือนยี่ เดือนสาม เช่น เดือนอ้ายขึ้น 14 ค่ำ เดือนยี่ขึ้น 13 ค่ำ เดือนสามขึ้น 3 ค่ำ เป็นต้น สำหรับชาวบ้านป่าแดงกำหนดการจัดงานกำฟ้า ในเดือนสามวันขึ้น 3 ค่ำ โดยจัดเป็นประเพณีทุกปี ได้รับการส่งเสริมจากทางราชการและภาคเอกชนมาตลอด

---

[50] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 45

ในปัจจุบันประเพณีกำฟ้าของบ้านป่าแดง ได้จัดอย่างใหญ่โตนับว่าเป็นประเพณีที่คนทั่วไปให้ความสำคัญและอยากร่วมงานประเพณีนี้ คณะผู้นำของชาวบ้านได้จัดทำแผ่นพับโฆษณางานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านป่าแดงจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป การประชาสัมพันธ์ประเพณีกำฟ้าของชาวบ้านป่าแดงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลดีทางด้านการตลาดสิ่งทอบ้านป่าแดงอย่างยิ่ง เมื่อถึงวันพิธีกำฟ้าชาวบ้านป่าแดงจะนำสินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตโดยกลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าป่าแดง และกลุ่มอื่น ๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียงมาจำหน่ายภายในงานอย่างคับคั่ง ในวันนี้ชาวบ้านป่าแดงจะสวมใส่ชุดที่เป็นผลผลิตของผ้าบ้านป่าแดงอวดลวดลายและสีสันของผ้าอย่างหลากหลายสวยงาม สิ่งเหล่านี้นับว่าดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และทำให้ผ้าทอบ้านป่าแดงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

เรื่องราวความเชื่อของชาวบ้านป่าแดงในยุคปัจจุบันยังคงมีความเชื่อเหมือนสมัยยุคกำเนิดชุมชน มีทั้งความศรัทธาในศาสนาพุทธ และนับถือเทวดา นับถือผี เช่น ในปัจจุบันยังคงมีการนำเครื่องเซ่นไปบูชาขอพรจากศาลเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่เสมอ เมื่อชาวบ้านมีงาน เช่น งานบวชพระ งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า มีการแห่รอบบ้าน ขบวนแห่ในงานพิธีเหล่านี้จะแห่รอบบ้านป่าแดง เมื่อขบวนแห่เดินผ่านถึงหน้าศาลต้องหยุดขบวนเพื่อทำพิธีบอกกล่าวเจ้าพ่อแสงอรุณให้รับทราบ และนำเครื่องเซ่นมาบูชาศาลเจ้าพ่อแสงอรุณเพื่อแสดงถึงความนอบน้อมต่อเจ้าพ่อ

ชาวบ้านป่าแดงเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งในศาสนา เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปทำบุญที่วัด และทางวัดจะมีบทบาทในด้านการให้บริการสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีการสั่งสอนอบรมเพื่อให้ชาวบ้านได้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของประเพณีไทยที่ดีงาม นับว่าวัดมีบทบาทที่สำคัญในการขัดเกลาด้านจิตใจประชาชนชาวบ้านป่าแดงให้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีสมกับเป็นชาวพุทธที่ดี นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การจัดพิธีกำฟ้า การจัดงานต่างๆ เป็นต้น [51]

จากการศึกษาค้นคว้าของคณะผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม ความเชื่อ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนชาวบ้านป่าแดง ยังคงยึดถือประเพณีดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะเข้ายุคโลกาภิวัฒน์แล้วก็ตาม กลุ่มของคนหนุ่มคนสาวในบ้านป่าแดงก็เช่นกัน ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ แม้บางครั้งจะเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการเลียนแบบที่ผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมเดิมได้อย่างเหมาะสม โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนให้การแนะนำชี้ทางให้เยาวชนบ้านป่าแดง มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เช่น คณะครูของโรงเรียนบ้านป่าแดงได้พยายามฟื้นฟูสืบทอดศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง ให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา

---

[51] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 4

และชั้นมัธยมศึกษา และส่งเสริมสินค้าท้องถิ่นโดยการกำหนดให้นักเรียนของโรงเรียนบ้านป่าแดงสวมเสื้อผ้าที่ตัดจากผ้าทอบ้านป่าแดงไปโรงเรียนทุกวันพุธ นับว่าเป็นวิธีการที่ดีที่จะทำให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในถิ่นของตน

ภาษา และการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้สังเกตพบว่าในปัจจุบันผู้ใช้ภาษาไทยพวน ได้แก่ คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะผู้ที่ผ่านการศึกษามาในระบบโรงเรียนจะไม่นิยมพูดภาษาไทยพวน โดยเฉพาะเมื่อพูดกับบุคคลภายนอกชุมชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ชาวบ้านป่าแดงอพยพมาจากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีเชื้อสายไทยพวน วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ตลอดจนภาษาที่ใช้ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชาวไทยพวนอยู่จนถึงปัจจุบัน การใช้ภาษาพูดเป็นภาษาไทยพวนจะใช้กับทุกวัย ทั้งเด็กวัยรุ่นและผู้สูงอายุ เมื่ออยู่ในกลุ่มของคนไทยพวนด้วยกันจะพูดภาษาไทยพวน เนื่องจากชาวบ้านป่าแดงอพยพมาอยู่ในเขตตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งคนที่อยู่ดั้งเดิมเป็นคนไทยภาคกลางและใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อชาวบ้านป่าแดงเข้ามาอาศัยอยู่ในถิ่นนี้ย่อมต้องรับวัฒนธรรมทางภาษาของคนไทยที่อยู่เดิมบ้าง ชาวบ้านป่าแดงในยุคปัจจุบันจึงต้องใช้ภาษาพูด 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยพวนเดิมและภาษาไทยกลาง ภาษาไทยพวนจะมีสำเนียงอ่อนหวานไพเราะ เสียงของคำที่ประกอบด้วยสระเอ สระอือ จะออกเสียงสระเออ จะไม่ออกเสียงตัวสะกดเต็มเสียง เช่น หูก จะออกเสียงเป็น หู ฯลฯ ซึ่งเป็นสำเนียงแปลกไพเราะน่าฟังและน่าศึกษา ภาษาพูดจะแตกต่างจากภาษาไทยภาคกลาง เหมาะสำหรับผู้สนใจทางด้านภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น [52] จะได้ศึกษาในรายละเอียดต่อไป

การศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวดังนี้นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โรงเรียนวัดป่าแดงก็ได้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ ทางราชการได้ส่งครูมาดำรงตำแหน่งเพิ่มมากขึ้น สำหรับรายนามผู้บริหารของโรงเรียนในยุค พ.ศ. 2500 มีดังต่อไปนี้

1. นายศรี	ปุระปัญญา	พ.ศ. 2500 – 2509
2. นายชาญ	ไทยตรง	พ.ศ. 2510 – 2513
3. นายอนุสรณ์	ยกให้	พ.ศ. 2513 – 2513
4. นายดำรงฤทธิ์	นากอ่อน	พ.ศ. 2513 – 2538
5. นายประสิทธิ์	ภู่สอง	พ.ศ. 2538 - ปัจจุบัน

---

[52] อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 2

ปี พ.ศ. 2514 คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน คณะครู ทางกรรมการศึกษาอำเภอตะพานหิน ชาวบ้านป่าแดงได้ประชุมหาสถานที่เพื่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวทางการศึกษา ซึ่งขยายชั้นเรียนเดิมจากประถมปีที่ 1 – 4 ขยายเป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 , 6, 7 ทำให้นักเรียนได้เรียน มีโอกาสเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ปัญหาการส่งบุตรหลานไปเรียนในตัวอำเภอตะพานหินลดลง จึงปรึกษากันว่าจะหาที่ดินเพื่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ทางคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนจึงได้ขอที่ดินของวัดเทศสว่างเจริญ (วัดป่าแดงใต้) จำนวน 13 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา จากนายไฉน นางไสว ทองทวี จำนวน 2 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา รวมเนื้อที่ดิน 16 ไร่ เป็นผลสำเร็จจึงได้ของบประมาณจากทางราชการเพื่อสร้างอาคารเรียน

ปี พ.ศ. 2515 สร้างอาคารเรียนหลังที่ 1 แบบ ป.1 ข จำนวน 6 ห้องเรียน ซึ่งขณะนั้นทางรัฐบาลยังไม่ได้เปิดเรียนภาคบังคับถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ทางโรงเรียนกับคณะกรรมการศึกษาได้จัดหาสถานที่ อุปกรณ์การศึกษาการเรียนให้ ต่อมาทางราชการจึงอนุญาตให้ทางโรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อยมา ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติขยายการศึกษาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในขณะเดียวกันนั้นทางโรงเรียนได้เสนอเปิดรับนักเรียนก่อนประถมศึกษา (เด็กเล็ก) โดยผู้ปกครองนักเรียนยินดีออกเงินค่าอุปกรณ์การเรียน เงินเดือนครูช่วยสอน ขณะนี้ทางรัฐบาลได้ให้โรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาเปิดเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลเป็นต้นไป

ปี พ.ศ. 2519 ทางราชการได้ให้งบประมาณซ่อมแซมเพิ่มเติมอาคารเรียนชั้นล่างอีก 5 ห้องเรียน อาคารโรงฝึกงานอีก 1 หลัง บ้านพักครูรวม 6 หลัง สร้างส้วมและห้องน้ำ 10 ห้อง ที่ดินเดิมเป็นท้องนาหน้าฝนน้ำเจิ่งนอง ได้งบจากสภาตำบลหนองพยอมมาถมที่ดินและได้สนามฟุตบอล มีการขุดสระน้ำสาธารณะของหมู่บ้านโดยนำดินที่ขุดมาถมสนามหน้าอาคารเรียน

ปี พ.ศ. 2521 สร้างอาคารเรียนหลังที่ 2 แบบ ป.1 ข ใต้ถุนสูง 5 ห้องเรียน เปิดทำการสอนระดับชั้นอนุบาลชนบท ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6

ปี พ.ศ. 2532 โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวิชาการทอผ้าขั้นพื้นฐาน และชั้นสูง ร่วมกับศึกษานิเทศก์ วิทยากรชำนาญการทอผ้าเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยพวน และให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานการทอผ้า สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สามารถจบออกไปประกอบอาชีพทอผ้าได้ ถ้าไม่มีโอกาสศึกษาต่อ โดยทำการทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ

ปี พ.ศ. 2533 พ.ต.ท.อดุลย์ บุญเสริฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิจิตร เขต 2 บริจาคเงิน จำนวน 140,000 บาท สมทบทุนก่อสร้างอาคารเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นอาคารเอกเทศสำหรับเรียนวิชาชีพ จัดสร้างหอกระจายข่าว ชาวบ้านได้ร่วมมือร่วมใจกันไปตัดไม้ที่ล้มหมอนนอนไพรจากจังหวัดเพชรบูรณ์มาทำรั้วโรงเรียน โรงเรียนดำเนินงานตามโครงการ

การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) และ ได้รับเกียรติบัตรชนะเลิศ ระดับอำเภอ โรงเรียนในโครงการ กศ.พช. จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตะพานหิน

ปี พ.ศ. 2534 ได้รับเกียรติบัตรชนะที่ 1 ระดับจังหวัด โรงเรียนในโครงการ กศ.พช. จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร และ ได้รับเกียรติบัตรดีเด่น โรงเรียนในโครงการ กศ.พช. จากกระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2535 เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม. 1 – 3 ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีโรงเรียนในข่ายบริการ คือโรงเรียนวัดหนองแก โรงเรียนบ้านเขาพนมกาวหนองนกยางและโรงเรียนพนมกาว (เขตสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังทรายพูน) ทางโรงเรียนวัดป่าแดงได้รับมอบที่ดินของวัดห้วยเกตุเกษม(วัดป่าแดงเหนือ) จำนวน 15 ไร่ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเกี่ยวกับการเกษตร โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวิชาช่างทอผ้า ให้นักเรียนชั้น ม. 1 – 3 เลือกเรียนในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดทำหลักสูตรวิชาช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเชื่อมไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างปูน ฯลฯ ให้เลือกเรียนตามความถนัด ในปีการศึกษานี้มีนักเรียนจำนวน 402 คน (ชั้นอนุบาล 68 คน ชั้นประถมศึกษา 188 คน และชั้นมัธยม 146 คน) ครู 23 คน ไปช่วยราชการ 1 คน มาช่วยราชการ 1 คน นักการภารโรง 2 คน อาคารเรียน 2 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง อาคารการงานและพื้นฐานอาชีพ 1 หลัง โรงเรียนปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะวิชาชีพได้รับการสนับสนุนจากวิทยากรในท้องถิ่น สามารถบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรและโครงการของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เป็นต้นแบบของโรงเรียนที่จัดสอนวิชาชีพ โรงเรียนใกล้เคียง และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดมาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้โรงเรียนได้ทำหลักสูตรวิชาทอผ้าขั้นพื้นฐานนำมาสอนนักเรียนชั้น ป. 5 และ ป.6 ในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ได้เปิดขยายโอกาสทางการศึกษาจึงได้นำหลักสูตรการทอผ้ามาใช้สอนเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

ปีพ.ศ.2537 คณะครูร่วมกันสร้างสนามวอลเล่บอลล์ กรมทรัพย์ธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม ได้สร้างประปาโรงเรียนจากน้ำบาดาลหนึ่งบ่อ

ปัจจุบันเป็นที่น่ายินดีที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง ในการนำหลักสูตรท้องถิ่นการทอผ้ามาสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการทอผ้าได้เป็นอย่างดี ทุกขั้นตอนตั้งแต่การกรอเส้นด้าย การเดินเส้นด้าย การหวีเส้นด้าย การนำใบพัดม้วนด้วย การเก็บตะกอ การพันด้ายมัดหมี่ การมัดลายผ้ามัดหมี่ การย้อม การตาก การกรอด้าย ตลอดจนการทอเป็นผืนผ้า และการตกแต่งผ้าทอ เรียกกันว่า ทุกขั้นตอนนักเรียนของเราทำได้เป็นอย่างดี และเมื่อกลับจากโรงเรียนหลังจากทำการบ้านเสร็จก็ยังได้ช่วยพ่อแม่ทอผ้าหา

รายได้เพิ่มให้กับครอบครัว นับว่าเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้ไม่น้อยเลยทีเดียว ถือได้ว่าเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการลดปัญหาการมั่วสุมเสพสารเสพติดที่กำลังเป็นปัญหาของประเทศชาติ จากการตั้งใจจริงของคณะครูอาจารย์ที่สอน อาจารย์นาตยา มะโนเครื่อง หัวหน้าโครงการที่ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถบวกกับทักษะประสบการณ์ และอุทิศเวลาให้กับงานด้านนี้อย่างจริงจัง จึงทำให้นักเรียนมีความรู้เกิดทักษะในด้านการทอผ้าเป็นอย่างดี ผลงานที่ปรากฏและสร้างชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ดั่งในงานนิทรรศการการหัตถกรรม – อุตสาหกรรม ภาคเหนือครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2545 โดยศูนย์อุตสาหกรรมภาคที่ 3 จังหวัดพิจิตรเป็นเจ้าภาพ ในครั้งนี้จัดให้มีการแข่งขันการทอผ้าขาวม้าด้วยกี่กระตุก ซึ่งมีผู้เข้าร่วมแข่งขันจากศูนย์อุตสาหกรรมภาคที่ 2 และภาคที่ 3 รวม 9 จังหวัด นักเรียนจากโรงเรียนบ้านป่าแดงได้เข้าร่วมทำการแข่งขัน โดยได้รับรางวัลที่ 1 พร้อมโล่เกียรติบัตร และเงินรางวัลจาก นายทำนุ วะสีนนท์ อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม นับเป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งของนักเรียนที่เข้าทำการแข่งขัน และคณะครูอาจารย์โรงเรียนตลอดจนชื่อเสียงของจังหวัดพิจิตร

นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการสนับสนุนการทอผ้าโดยมีการจัดให้มีระเบียบในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ในการแต่งกายโดยระบุไว้ ดังนี้

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ถึง ปีที่ 6 ในวันพุธ ใส่ผ้าทอเสื้อสีเขียว

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ถึง ปีที่ 3 ในวันพุธ ใส่ผ้าทอเสื้อสีส้ม

คณะครูทุกคน ในวันพุธใส่ผ้าทอเสื้อสีฟ้า ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 คณะครูทุกคนในวันพุธจะใส่เสื้อผ้าทอไม่กำหนดสีของผ้าทอ ใส่สีอะไรก็ได้ [53]

จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า หมู่บ้านป่าแดงเป็นหมู่บ้านที่มีความพยายามในการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพและมีการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพมาโดยตลอด จะเห็นได้จากการที่ชาวบ้านป่าแดงมีการพัฒนาอาชีพเสริมอันได้แก่ การทอผ้าพื้นเมือง และมีการพัฒนาให้เป็นที่นิยมของตลาดตลอดจนมี การปรับตัวด้านวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ประเพณีกำฟ้า จึงถือได้ว่าหมู่บ้านป่าแดงเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่พยายามปรับตัวไปตามศักยภาพของตนภายใต้ปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การเพิ่มของประชากร จากการที่มีคนอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านป่าแดงเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ป่ามีจำนวนลดน้อยลง ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย จนทำให้พื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์เสื่อมสภาพลง ในปัจจุบันพื้นที่ป่าได้เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่นาเป็นส่วนใหญ่ การที่

---

53 สัมภาษณ์ นายประสิทธ์ ภู่สอง (ชาย) อายุ 45 ปี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าแดง สปอ. ตะพานหิน จ. พิจิตร 20 มกราคม 2545

ประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวของหมู่บ้าน เดิมหมู่บ้านป่าแดงมีเพียงหมู่เดียว ปัจจุบันได้แบ่งเป็น 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 1 ,6 ,7

2. การเข้ามาของเทคโนโลยี สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน การสื่อสาร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็วกว่าเดิม

3. การขยายตัวทางการศึกษา เดิมเรียนที่วัดแต่ปัจจุบันเรียนที่โรงเรียน โดยทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชาวบ้านป่าแดงมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา ซึ่งแสดงความเป็นตัวตนของชุมชนตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

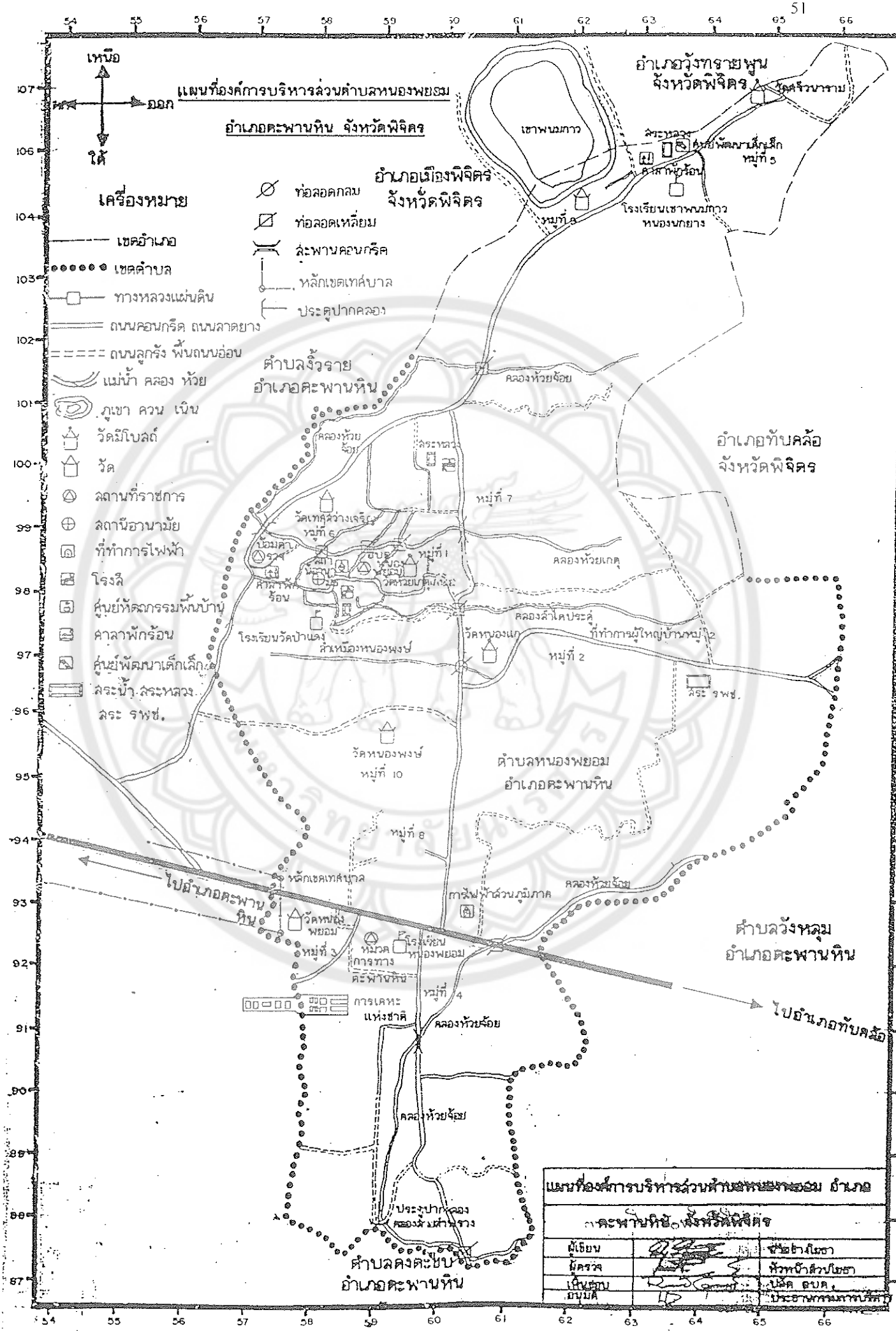
แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม
อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
เหนือ
ออก
ใต้
เครื่องหมาย
เขตอำเภอ
เขตตำบล
ทางหลวงแผ่นดิน
ถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง
ถนนลูกรัง พื้นถนนอ่อน
แม่น้ำ คลอง ห้วย
ภูเขา ควน เนิน
วัดมีโบสถ์
วัด
สถานที่ราชการ
สถานีอานามัย
ที่ทำการไฟฟ้า
โรงสี
ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน
ศาลาพักร้อน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สระน้ำ สระหลวง
สระ รพช.
ท่อลอดกลม
ท่อลอดเหลี่ยม
สะพานคอนกรีต
หลักเขตเทศบาล
ประตูปากคลอง
อำเภอวังทรายพูน
จังหวัดพิจิตร
อำเภอเมืองพิจิตร
จังหวัดพิจิตร
อำเภอทับคล้อ
จังหวัดพิจิตร
ตำบลงิ้วราย
อำเภอตะพานหิน
ตำบลหนองพยอม
อำเภอตะพานหิน
ตำบลวังหลุม
อำเภอตะพานหิน
ตำบลดงตะขบ
อำเภอตะพานหิน
ไปอำเภอตะพานหิน
ไปอำเภอทับคล้อ
เขาพนมกาว
หมู่ที่ 1
หมู่ที่ 2
หมู่ที่ 3
หมู่ที่ 4
หมู่ที่ 5
หมู่ที่ 6
หมู่ที่ 7
หมู่ที่ 8
หมู่ที่ 10
คลองห้วยจ้อย
คลองห้วยเกตุ
คลองลำไดประดู่
วัดหนองแก
วัดหนองพงษ์
ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2
สระ รพช.
หลักเขตเทศบาล
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
การเคหะแห่งชาติ
ประตูปากคลอง
แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม อำเภอ
ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
ผู้เขียน
ผู้ตรวจ
เห็นชอบ
อนุมัติ
นายช่างโยธา
หัวหน้าส่วนโยธา
ปลัด อบต.
ประธานกรรมการบริหาร

บทที่ 5

สรุป : อนาคตของชุมชน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน คณะผู้วิจัยได้ค้นพบสาระของชุมชน ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนมีประวัติศาสตร์ของตนเอง การก่อตั้งของชุมชนเริ่มต้นจากการเป็นชุมชนอพยพ สาเหตุของการอพยพมาจากการขาดแคลนที่ทำกิน จุดเริ่มต้นของชุมชนจึงเกิดจากการบุกเบิกที่ดินทำกิน วิถีชีวิตของชุมชนในระยะแรกจึงพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติ
2. ชุมชนมีความสัมพันธ์กันบนฐานความเป็นเครือญาติและชาติพันธุ์
3. มีวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
4. มีประเพณีวัฒนธรรมสืบทอดกันมาบนฐานของความเป็นชาติพันธุ์
5. มีพลวัต คือมีความเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เช่นเรื่องการทำนา ทอผ้า

จากการศึกษากำเนิด และพัฒนาการของหมู่บ้านป่า ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับชุมชน 2 ประการ

ประการแรก ชุมชนที่ทำการศึกษามีรากเหง้า มีประวัติศาสตร์ มีความเป็นตัวตน ดังจะเห็นได้จาก ชาวไทยพวนบ้านป่าแดงเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น วัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงยึดถืออยู่ เช่น ประเพณีกำฟ้า การทอผ้าพื้นเมืองโดยใช้เครื่องมือพื้นบ้าน คือ กี่กระตุก สำหรับภูมิปัญญาชาวบ้าน ชาวบ้านของตำบลหนองพยอมมีความสามารถที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านดั้งเดิม คือ การทอผ้าด้วยมือบ้านป่าแดง ซึ่งเป็นผ้าทอจากฝ้ายผสมไหมที่มีสีสรรต่าง ๆ มากมาย ทั้งยังมีราคาถูกกว่าผ้าทอด้วยมือของจังหวัดอื่นมาก ด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้เอง ทำให้ผ้าทอด้วยมือบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย และมีชื่อเสียง ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวของตำบล

หมู่บ้านป่าแดงถึงแม้ว่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็กและมีความเป็นอิสระของหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลมีความเสียสละมีความรักกันฉันท์พี่น้อง มีการฟื้นฟูองค์ความรู้เดิมของชุมชน อันได้แก่การทอผ้า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นมีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของตัวเองได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบันผ้าทอบ้านป่าแดงกำลังเป็นที่นิยมของคนทั่วไปทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ฝีมือการทอผ้าเริ่มพัฒนาจากดั้งเดิมซึ่งทอใช้เองมักจะไม่ประณีตความสวยงามไม่คำนึง คำนึงถึงแต่การนำไปใช้งานในไร่นา ปัจจุบันมีการส่งเสริมให้ ทอผ้าสำหรับจำหน่ายเป็นสินค้า ศิลปะการทอผ้าจึงต้องมีการทออย่างประณีต สวยงาม เรียบร้อย คัดคุณภาพเส้นใย และเลิกปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เลิกปลูกฝ้ายปั่นฝ้ายซื้อเส้นใยจากโรงงานมาใช้แทน

แม้กระทั่งต่างจังหวัดก็มาส่งผ้าทอที่บ้านป่าแดงไปใช้ ซึ่งสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมจนคนในชุมชนมีทักษะในการประกอบอาชีพสามารถที่จะเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ จึงทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สร้างรายได้ให้กับครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นทำให้การมีอาชีพเสริมดีขึ้น ทำให้คนในชุมชนไม่ต้องอพยพแรงงานออกนอกชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่สามารถสร้างรายได้เสริมทำให้ครอบครัว อยู่กันพร้อมหน้า ทำให้ครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวมีความยั่งยืน เป็นผลทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

ประการที่สอง ชุมชนมีการปรับตัว เมื่อการทำนารายได้ลด กลุ่มสมาชิกผู้หญิงได้ฟื้นฟูการทอผ้า เป็นอาชีพเสริมควบคู่ไปกับการทำนาทำให้ชาวบ้านมีรายได้ 2 ทาง

ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ 2 ทาง สามารถพึ่งตนเองได้ จากการสัมภาษณ์นางสังวรณ์ เหลืองสนิท เกี่ยวกับรายได้จากการทอผ้าว่า ชาวบ้านป่าแดงมีรายได้จากการทอผ้าเฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาทต่อครอบครัว และถ้าคิดเป็นรายได้ต่อคนจะมีรายได้ที่มากน้อยแล้วแต่ว่าใครทอได้ปริมาณมากขนาดไหน ชาวบ้านจะซื้อด้ายทอที่ศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดง และนำมาทอเองเมื่อทอเสร็จแล้วจะนำไปขายให้ศูนย์ทอผ้าในราคาผืนละ 380 บาท และศูนย์ก็จะนำมาขายรวมราคาที่อบแล้วผืนละ 550 บาท ชาวบ้านป่าแดงจะมีรายได้เฉลี่ย 100 – 150 บาทต่อคนต่อวัน ชาวบ้านคิดว่าเป็นรายได้ที่น่าพอใจ เพราะอยู่บ้านตนเองไม่ต้องจากบ้านจากญาติพี่น้องไปอยู่ที่อื่น รายจ่ายอื่น ๆ ก็ไม่ต้องเพิ่ม

ต่อมาทางราชการเห็นว่าชาวไทยพวนมีความสามารถในการทอผ้าด้วยมือกันได้ทุกคน แม้กระทั่งเด็ก ๆ ก็สามารถมัดหมี่ ทอผ้า ได้ จึงมีการส่งเสริมองค์ความรู้เรื่องการทอผ้า การย้อมผ้าด้วยสีวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สีทนทานไม่ตกจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าเพื่ออำนวยความสะดวกได้มากขึ้น มีการพัฒนาลวดลายผ้าเพื่อสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากผ้าทอมาผลิตเป็นของใช้ ของตกแต่ง เครื่องประดับของกุลสตรี เป็นการเพิ่มรายได้ ให้กับครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวข้างต้นของป่าแดงในการพัฒนานั้นยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เดิม ๆ ของชาวบ้านป่าแดงอยู่ และเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายองค์ความรู้เดิม แต่ทำเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้อยู่ดีกินดีขึ้น

จากการศึกษาคณะผู้ศึกษาเห็นว่าหมู่บ้านป่าแดงในอนาคตน่าจะเป็นชุมชนต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัฒน์ได้อย่างสมดุล เนื่องจากอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านป่าแดง คือการทำนา แต่ในปัจจุบันการทำนาต้องใช้ทุนสูง ราคาข้าวตกต่ำ จึงทำให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่ออาชีพทำนา จึงทำให้ชุมชนหันไปพึ่งพิงการทอผ้าซึ่งเป็นความรู้ดั้งเดิมของชาวบ้านป่าแดง เพื่อปรับตัวให้อยู่รอดได้

ข้อเสนอแนะของหมู่บ้านในอนาคต

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพื่อความยั่งยืนของหมู่บ้านในอนาคต หมู่บ้านควรเชื่อมโยงเรื่องการทอผ้าเข้าไว้กับงานประเพณีของหมู่บ้าน โดยขยายการผลิตไว้รองรับ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ชุมชนอาจจัดงานประเพณีและทำการผลิตสิ่งของต่าง ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยว

การทอผ้า

ด้านการผลิต

ในปัจจุบันมีหน่วยงาน เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรมองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานทางราชการมาช่วยพัฒนาด้านการผลิตเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด และมีคุณภาพดีขึ้น ควรให้หน่วยงานของภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องของลวดลายที่ทันสมัยให้เป็นที่นิยมของตลาด

ด้านการตลาด

ตลาดผ้าบ้านป่าแดงยังไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อระบบการผลิต สมควรให้หน่วยงานรัฐบาลเข้ามาสนับสนุนดูแลจึงจะส่งผลดีต่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนในชุมชนบ้านป่าแดง ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รัฐบาลควรส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชุมชนบ้านป่าแดง เช่น จัดหาตลาดผลิตภัณฑ์จากชุมชนจัดงานแสดงสินค้าที่ทำจากหัตถกรรมผ้าทอเพื่อแสดงให้เห็นถึงความงามและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านป่าแดงและแสดงให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของงานหัตถกรรรมผ้าทอ

1. สำรวจความต้องการของตลาด เช่น ลวดลายที่นิยม ขนาดของผ้าทอ เป็นต้น เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้บริโภค

2. ควรมีการอบรมให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงความต้องการทางด้านการตลาดของหัตถกรรมผ้าทอบ้านป่าแดง

3. ควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์หัตถกรรมผ้าทอบ้านป่าแดงให้ขึ้นชื่อเป็นของฝากประจำจังหวัด

4. ควรมีการอบรมในเรื่องของเทคนิค วิทยาการสมัยใหม่การแปรรูปสินค้า กลยุทธการตลาด เพื่อลดต้นทุน ลดแรงงานและเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่

5. เน้นการดำเนินแบบครบวงจร พึ่งพาตนเองได้ ในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง

6. ควรขยายอาคารสถานที่ของโครงการ ฯ ให้เหมาะสมกับการรองรับผู้ที่มาศึกษาดูงานและรองรับการแปรรูปสินค้าต่อไป

7. ในอนาคตควรมีการนำผ้าที่ทอเสร็จแล้วมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปหรือของใช้ออกจำหน่ายเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น

ส่งเสริมหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. ควรมีการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในระดับจังหวัด

2. เรื่องอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีรูปแบบแปลกออกไปอาจเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมศึกษาจึงควรจัดงานประเพณีให้มีลักษณะส่งเสริมให้คนภายนอกมาร่วมงาน เรียกว่าเชื่อมโยงประเพณีให้เข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อนำเงินรายได้เข้าหมู่บ้าน ซึ่งชุมชนอาจมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกจากนักท่องเที่ยว ผู้สนใจมาชมประเพณีแปลก ๆ เช่น ประเพณีกำฟ้า

3. การส่งเสริมงานประเพณีนี้คณะผู้วิจัยคาดว่าชุมชนทำได้ เพราะมีรากเหง้ารองรับและเป็นการปรับตัวไปตามศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน

บรรณานุกรม

ปรานอม อัตโตหิ. การศึกษาการทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดงตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.

พร หุมวังลี้ และคณะ. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูพิลาสธรรมพันธ์. (ป่านอุตตโม) วัดห้วยเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) 2540.

พระธรรมมหาวีรานุวัตร. พจนานุกรมภาษาไทยพวน. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2523.

ไพรัช ชัยพิพัฒน์ และศิริญญา กระเป๋าทอง. การทอเสื่อกก. ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (การผลิต)คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, 2543.

วิเชียร วงศ์วิเศษ. ไทยพวน. กรุงเทพ ฯ : วัฒนาพานิช จำกัด, 2525.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร. โครงการศึกษาเพื่อการประกาศเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หัตถกรรมทอผ้าชุมชนบ้านป่าแดง อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร, 2541

อนันต์ ปุระปัญญา. ประเพณีกำฟ้าป่าแดง. พิจิตร : 2539. (เอกสารแผ่นพับ)

อนันต์ ปุระปัญญา. ประวัติการทอผ้าบ้านป่าแดง. พิจิตร : 2538. (เอกสารแผ่นพับ)

ภาคผนวก

ผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์ชุมชน : ศึกษากรณีกำเนิดและพัฒนาการหมู่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อ - สกุล
2. เพศ
3. อายุ
4. ที่อยู่ปัจจุบัน
5. สถานที่ทำงาน
6. อาชีพ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกำเนิดชุมชน

1. ประวัติการอพยพ
2. สาเหตุของการอพยพจากถิ่นฐานเดิม
3. ประวัติการก่อตั้ง
4. การตั้งถิ่นฐานในยุคดั้งเดิม
5. ตระกูลใดที่เข้ามาบุกเบิกเป็นตระกูลแรก
6. สภาพทางกายภาพในยุคดั้งเดิม
7. ใครเป็นผู้นำชุมชนในอดีต
8. ประวัติบุคคลสำคัญ
9. ประวัติกำเนิดวัด
10. การศึกษาในยุคดั้งเดิม
11. ความสัมพันธ์ภายในชุมชน
12. ปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนแน่นแฟ้นมีอะไรบ้าง
13. ความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้าพ่อแสงอรุณ
14. ประเพณีชาวไทยพวน เช่น ประเพณีกำฟ้า
15. ประวัติประเพณีกำฟ้า
16. ประเพณีทั่วไป เช่น การทำบุญกลางบ้าน การสู่ขวัญข้าว วันสารท วันสงกรานต์
17. ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า พิธีอุปสมบท
18. ยานพาหนะที่ใช้ติดต่อกับชุมชนภายนอก

19. ร้านค้าร้านแรก คือ
20. ประวัติการก่อตั้งโรงสี
21. เส้นทางการคมนาคมในยุคดั้งเดิม
22. สภาพถนนในยุคดั้งเดิม
23. สภาพลำคลองห้วยเกตุในอดีต
24. เส้นทางการเดินเท้าในยุคดั้งเดิม
25. ยานพาหนะที่ใช้ติดต่อกับชุมชนภายนอกในอดีต
26. ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และภาษา
27. การรักษาพยาบาลของคนในชุมชนในอดีต
28. การแต่งกายในสมัยก่อนแต่งกายอย่างไร
29. ใครที่มีฐานะร่ำรวยที่สุด
30. มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าให้กับบุคคลใดบ้างหรือไม่
31. มีชุมชนเก่าอยู่ก่อนหรือไม่
32. ในการผลิตอาศัยอะไร
33. ปัจจัยในการผลิตที่หาได้ภายในหมู่บ้านมีอะไรบ้าง
34. ปัจจัยในการผลิตที่ต้องซื้อจากนอกหมู่บ้านอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนกับความเปลี่ยนแปลง

1. ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนขยายตัวมีอะไรบ้าง
2. การรวมกลุ่มทอผ้า
3. วิวัฒนาการด้านการคมนาคม
4. วิวัฒนาการด้านการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการผลิต เช่น การทำนาโดยใช้รถไถ การทอผ้าโดยใช้กี่กระตุก
5. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม
6. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี
7. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ
8. การเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษา
9. ประวัติการทอผ้าและการพัฒนา เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน

1. สภาพโดยทั่วไปของชุมชนในยุคปัจจุบัน
2. อาณาเขตติดต่อกับชุมชนใกล้เคียง
3. สภาพทางกายภาพในยุคปัจจุบัน
4. เส้นทางการคมนาคมในยุคปัจจุบัน
5. สัมภาษณ์เกี่ยวกับไฟฟ้า
6. สัมภาษณ์เกี่ยวกับประปา
7. ประวัติการจัดตั้งสถานีอนามัย
8. รายชื่อผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
9. รายได้เฉลี่ยของประชากรบ้านป่าแดง หมู่ 1 ,6 , 7
10. จำนวนครัวเรือน หมู่ 1 ,6 ,7
11. จำนวนประชากร หมู่ 1 ,6 ,7
12. วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น การทำนา การทอผ้าและการประกอบอาชีพอื่น ๆ
13. งานหัตถกรรมทอผ้าบ้านป่าแดงในยุคปัจจุบัน
14. วัฒนธรรมยุคปัจจุบัน
15. ประเพณียุคปัจจุบัน
16. ความเชื่อยุคปัจจุบัน
17. ภาษายุคปัจจุบัน
18. การศึกษาปัจจุบัน
19. รายได้ – รายจ่ายจากการทำนา
20. รายได้ – รายจ่ายของอาชีพทอผ้า
21. การช่วยเหลือของรัฐ

ผนวก ข
ภาพสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน ศูนย์ทอผ้า ประเพณีกำฟ้า

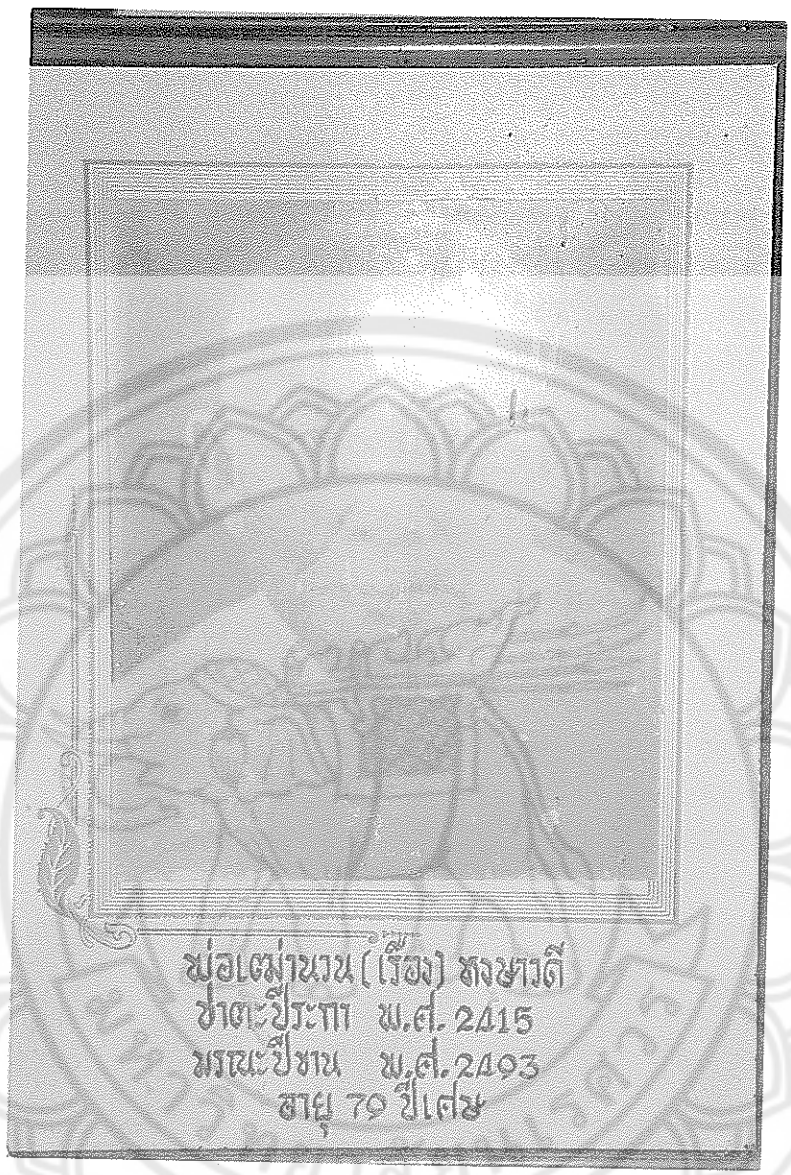

ภาพที่ 4 พ่อเฒ่านวน หงษาวดี อายุ 79 ปีเศษ
บุคคลสำคัญในยุคดั้งเดิม ถ่ายเมื่อ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

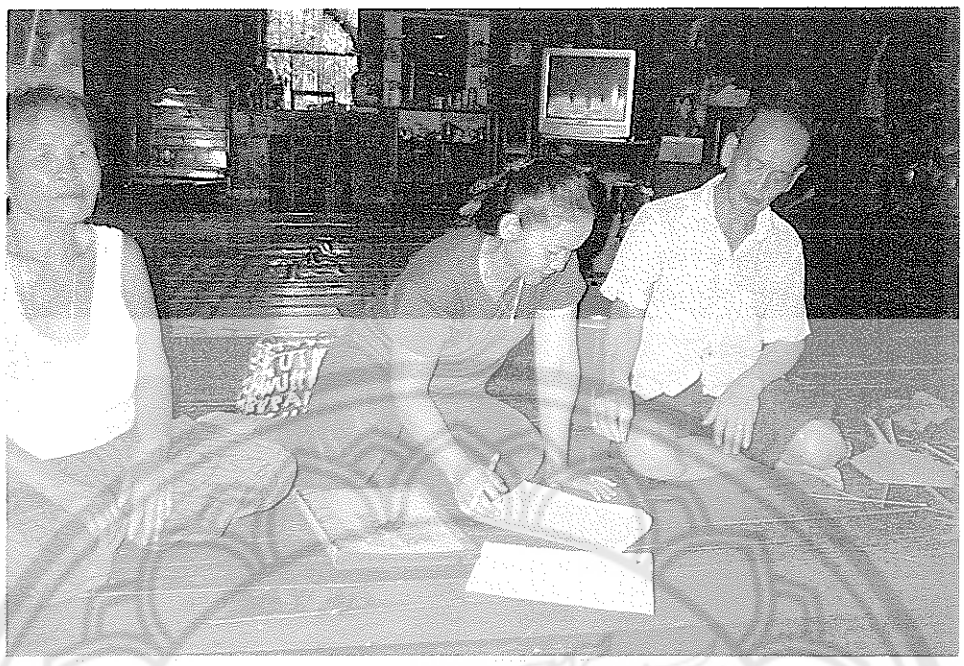

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์นายสุวรรณ นางบุญเลิศ หงษาวดี อายุ 75 ปี
บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
ถ่ายเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

ภาพที่ 6 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระสัมภาษณ์นายจันทร์ นันทวงษ์ สัมภาษณ์
อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 109 หมู่ 7 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน
จังหวัดพิจิตร

ภาพที่ 7 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระได้สัมภาษณ์ อาจารย์ อนันต์ ปุระปัญญา
อายุ 50 ปี บ้านเลขที่ 7 หมู่ 1 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน
จังหวัดพิจิตร ถ่ายเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

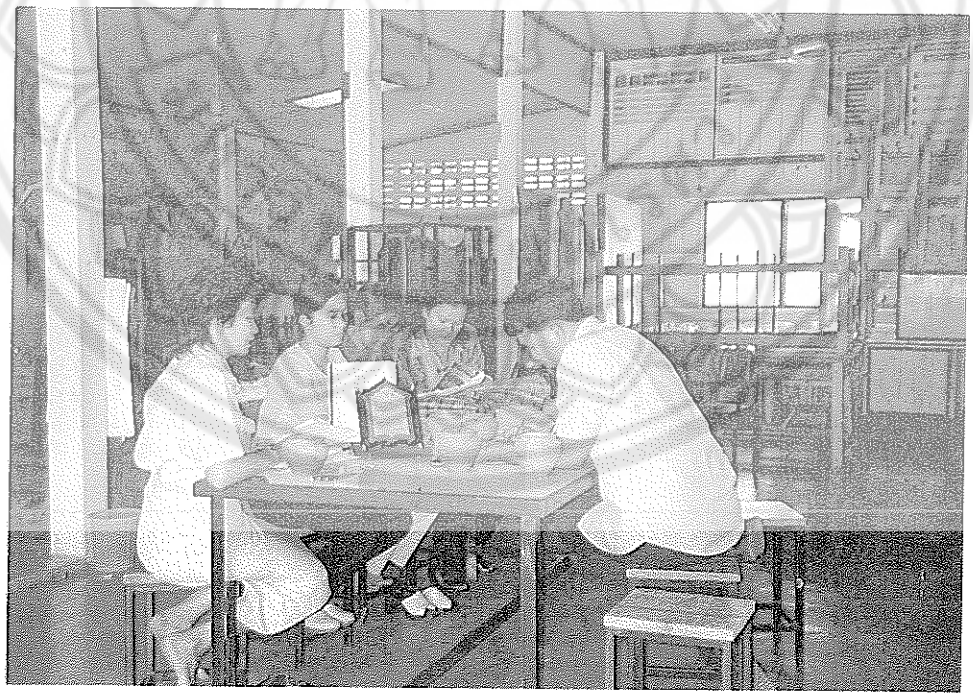

ภาพที่ 8 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระได้สัมภาษณ์อาจารย์นาตยา มะโนเครื่อง อายุ 44 ปี
อาจารย์ 2 โรงเรียนวัดป่าแดง เรื่องหลักสูตรของโรงเรียน เรื่องการทอผ้าที่ได้รับ
รางวัลที่ 1 พร้อมโล่เกียรติบัตรในการแข่งขันการทอผ้าขาวม้าด้วยกี่กระตุกใน
งานนิทรรศการหัตกรรม – อุตสาหกรรมภาคเหนือครั้งที่ 4
ถ่ายเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 9 สาเหตุของลำคลองตื้นเขิน ถ่ายเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2545

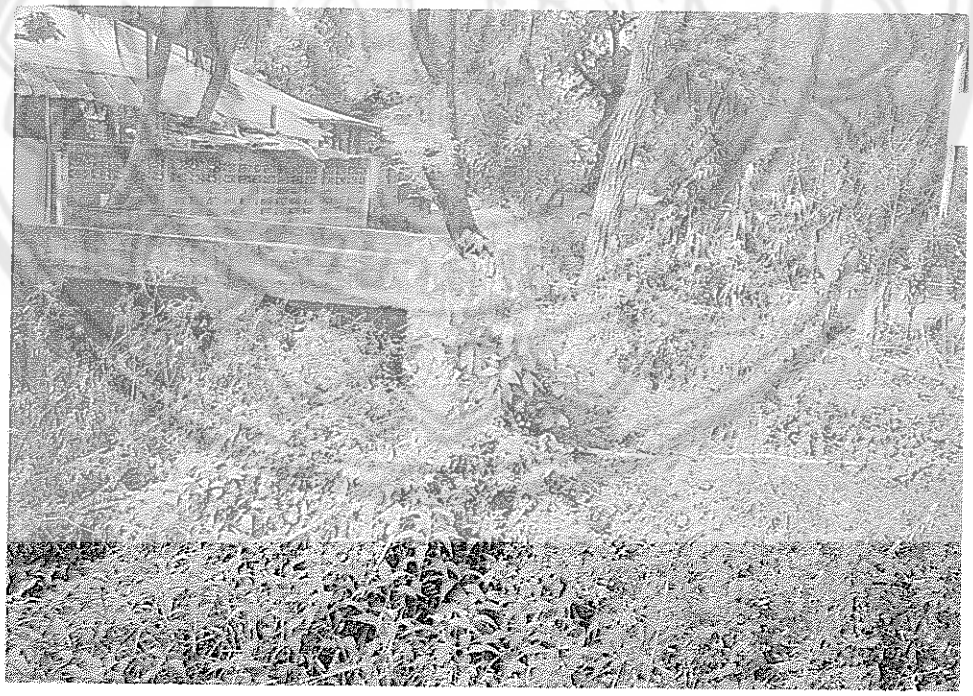

ภาพที่ 10 ลำคลองห้วยเกตุในสภาพปัจจุบันสภาพตื้นเขินของลำคลองห้วยเกตุในปัจจุบัน

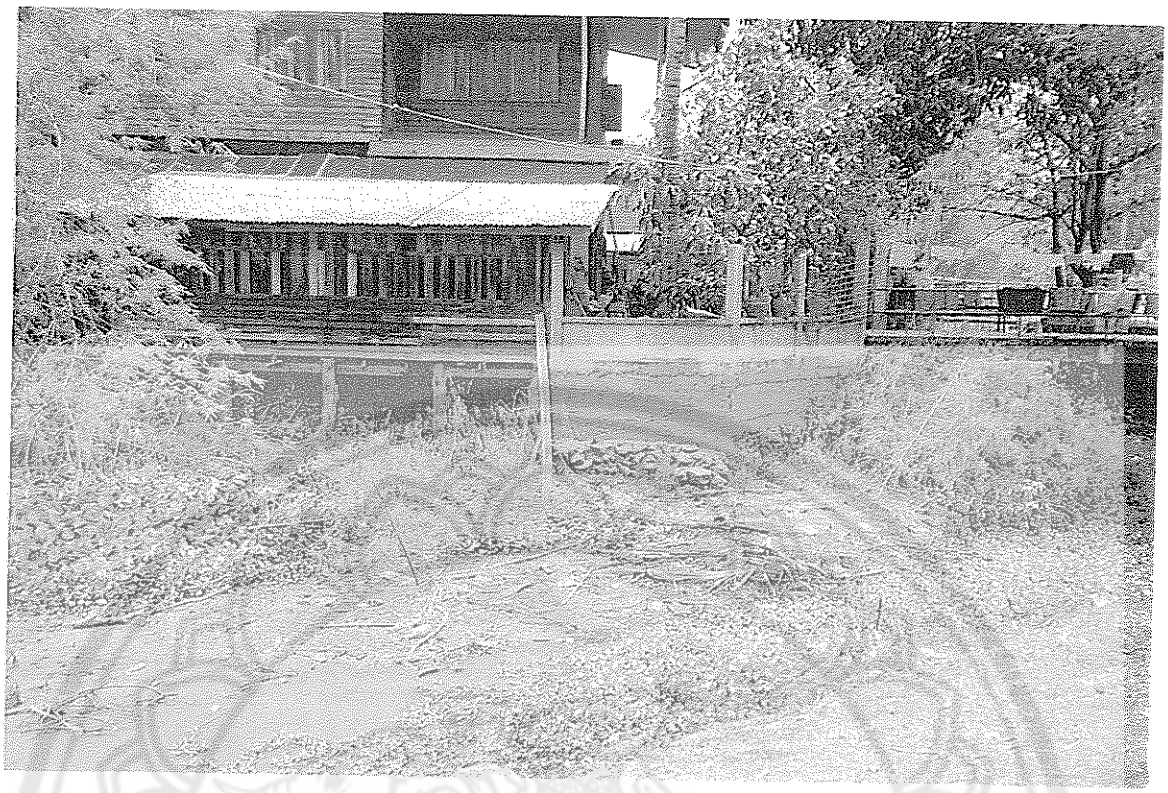

ภาพที่ 11 สิ่งปลูกสร้างที่ปลูกรุกล้ำลำคลองห้วยเกตุ
ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 12 น้ำที่พอเหลือใช้ในฤดูแล้ง ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 13 วัดห้วยเกตุเกษม (วัดป่าแดงเหนือ) ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

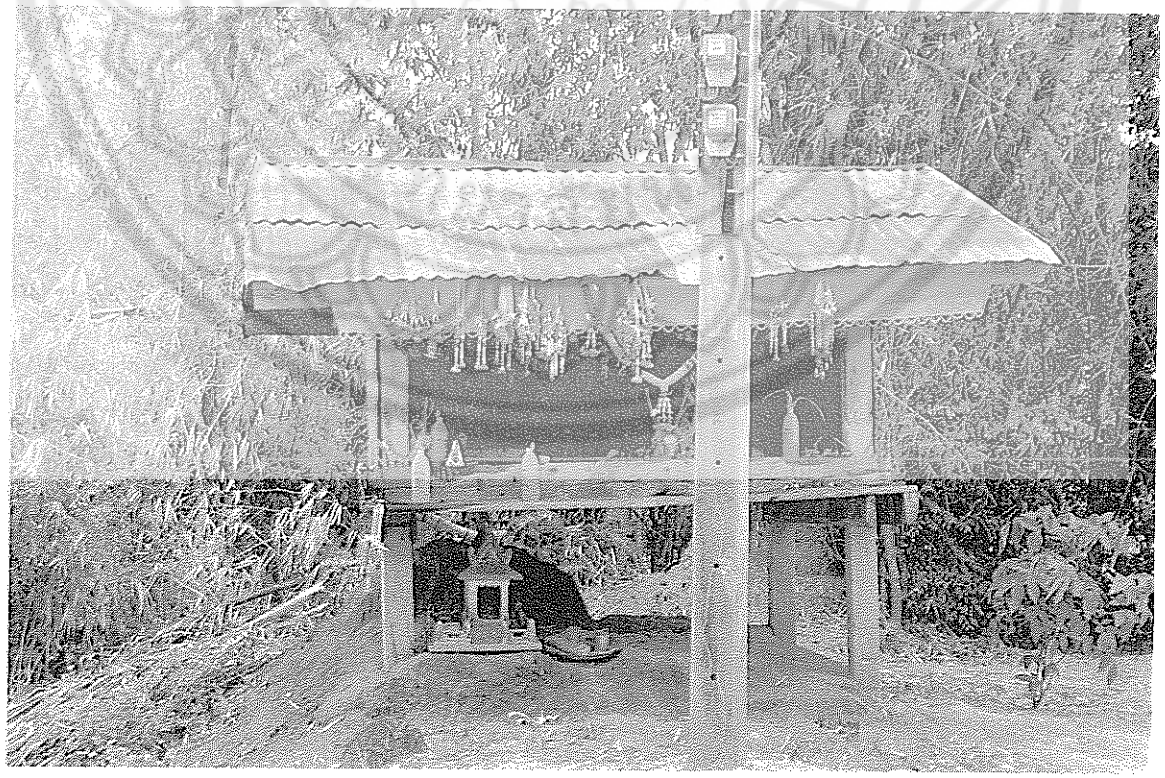

ภาพที่ 14 ศาลเจ้าพ่อแสงอรุณ ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 15 สภาพทุ่งนาหลังฤดูเก็บเกี่ยว ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 16 สภาพทุ่งนา หลังฤดูเก็บเกี่ยว ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

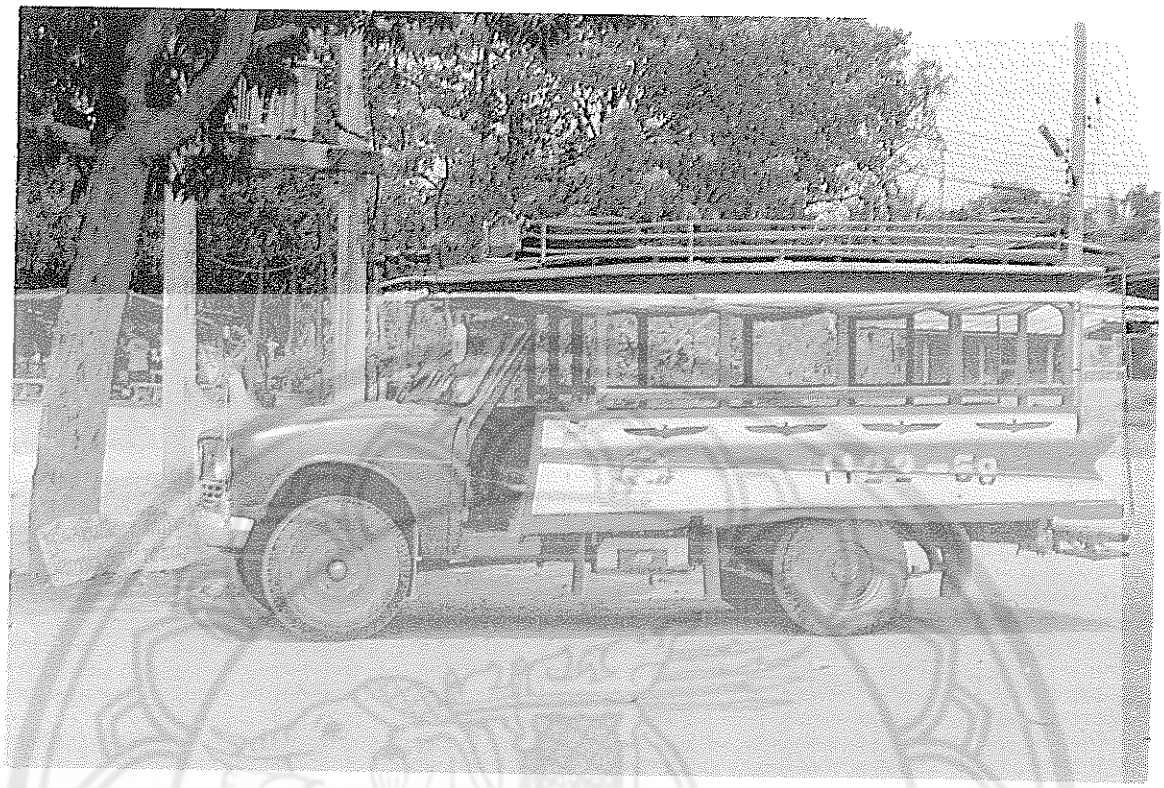

ภาพที่ 17 รถโดยสารประจำหมู่บ้านป่าแดง ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 18 ตลาดนัดทุกวันอาทิตย์ ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 19 บ้านในยุคดั้งเดิม ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 20 บ้านในยุคดั้งเดิม ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 21 บ้านในยุคปัจจุบัน ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545
บ้านผู้ที่มีฐานะในชุมชน

ภาพที่ 22 บ้านในยุคปัจจุบัน ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 23 กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 24 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพยอม ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 25 สถานี – อนามัยบ้านป่าแดง ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 26 โรงเรียนวัดป่าแดง ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

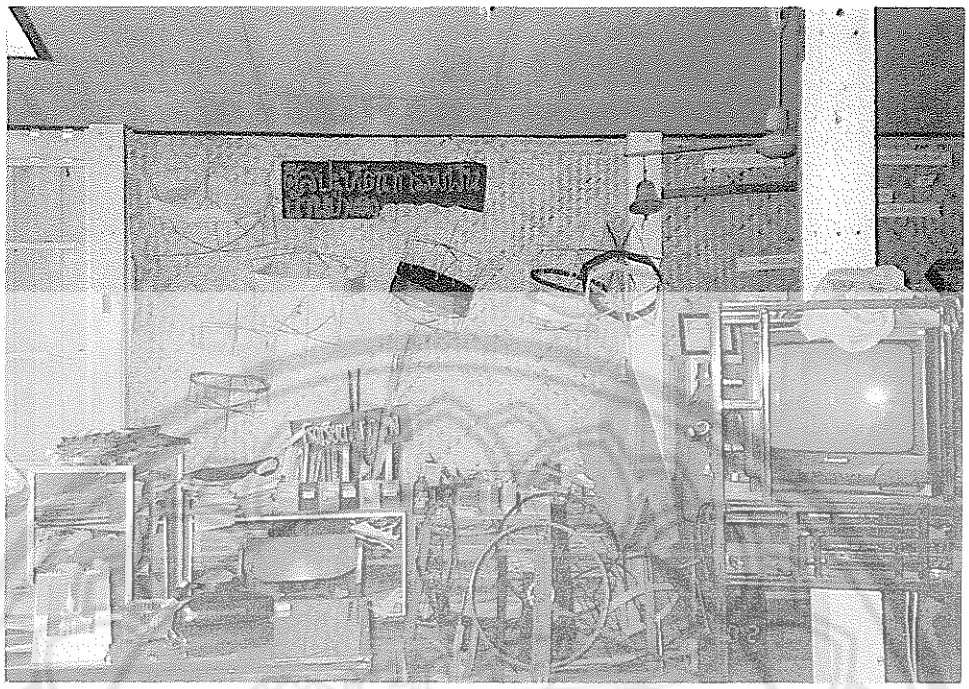

ภาพที่ 27 อุปกรณ์การทอผ้าและการจำหน่ายผ้าทอของโรงเรียนวัดป่าแดง
ถ่ายเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2545

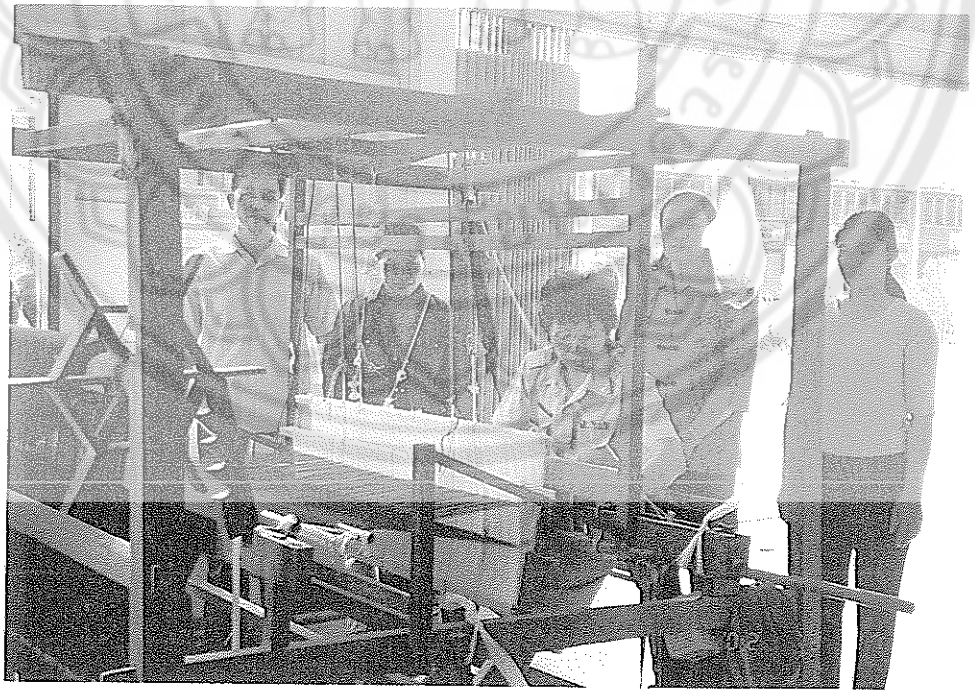

ภาพที่ 28 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระดูการสาธิตจากอาจารย์นาตยา มะโนเครื่อง
กำลังสาธิตการทอผ้าให้กับคณะผู้วิจัย ถ่ายเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2545

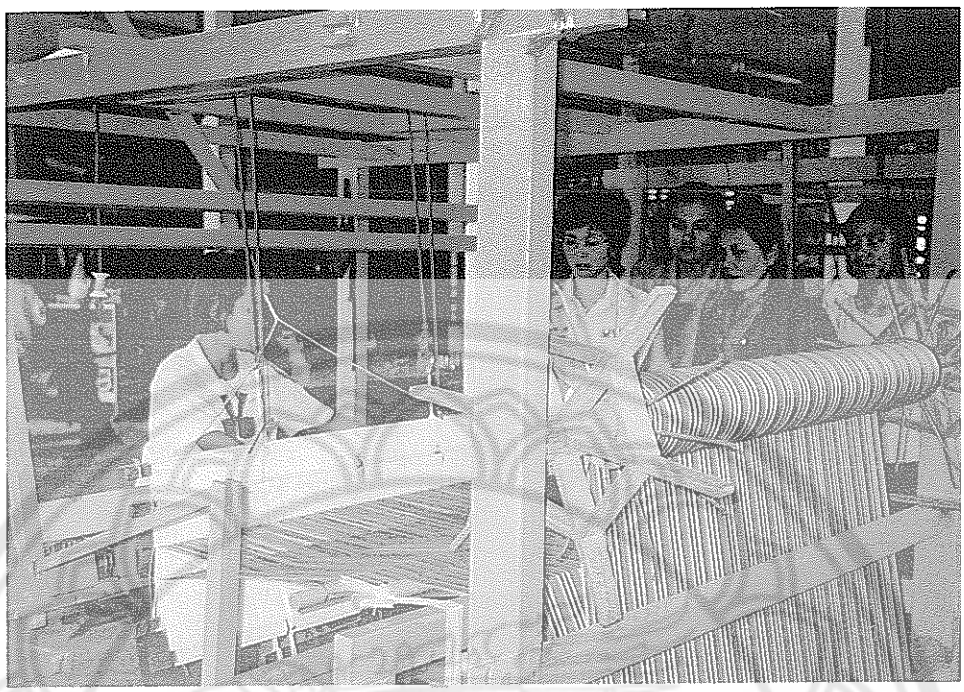

ภาพที่ 29 นักเรียนกำลังทอผ้าด้วยกี่กระตุกของโรงเรียนวัดป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ถ่ายเมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2545

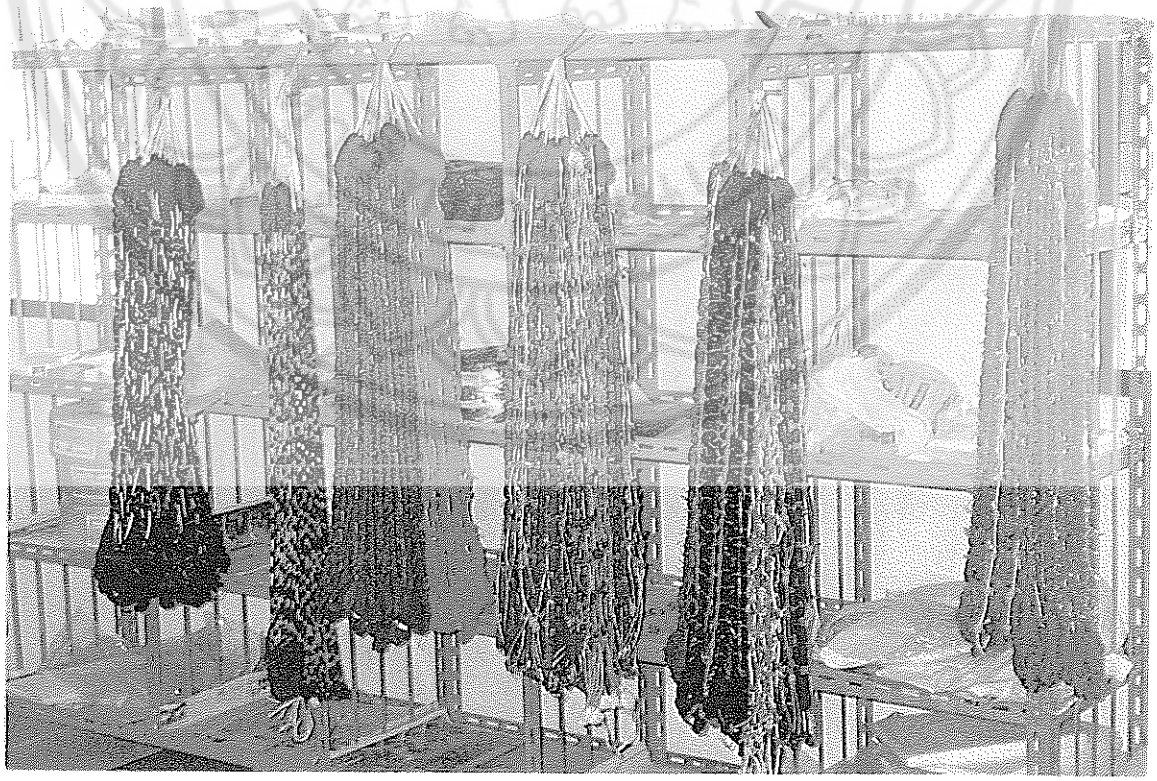

ภาพที่ 30 ด้ายมัดหมี่ ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

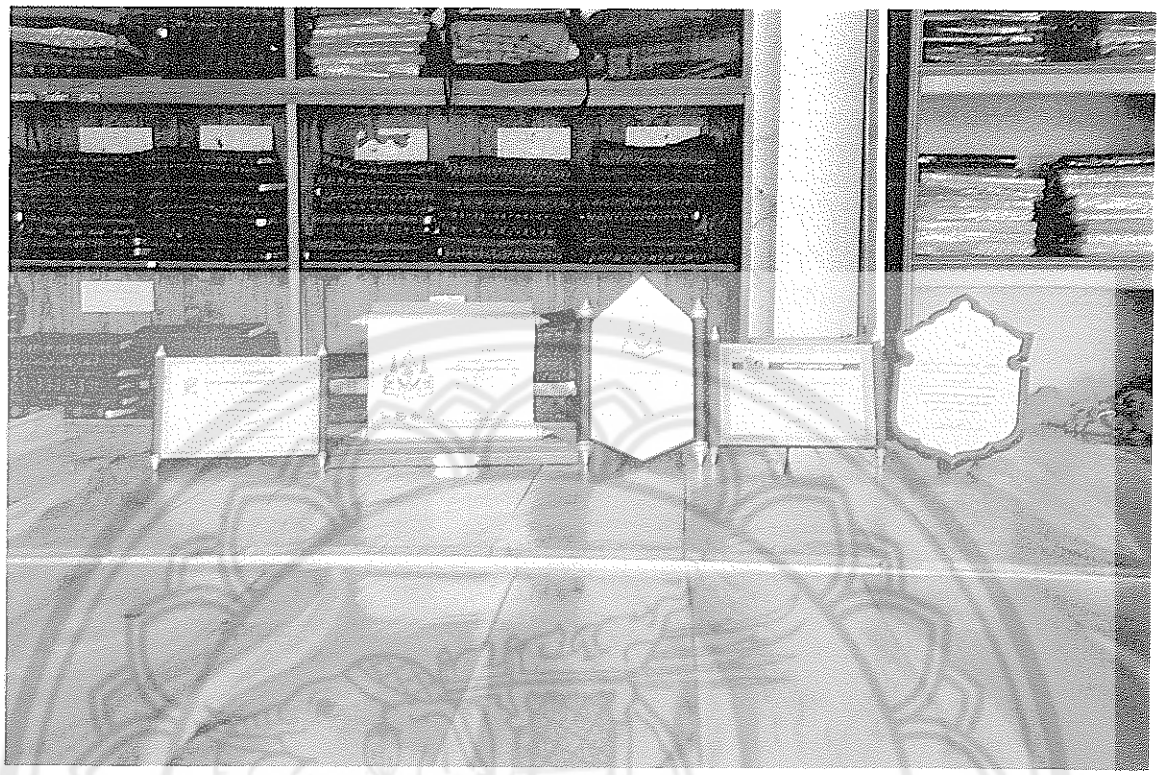

ภาพที่ 31 โล่เกียรติบัตร การประกวดผลิตภัณฑ์การทอผ้าชนะเลิศรางวัลที่ 1
ถ่ายเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 32 ศูนย์ฝึกอาชีพและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ตำบลหนองพยอม
อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ถ่ายเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2545

ภาพที่ 33 ขบวนแห่ในพิธีกำฟ้า กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงจัดพิธีเดินขบวนในงาน
สืบสานประเพณีกำฟ้าไทยพวน ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 34 กิจกรรมการแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพวน
ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 35 รำชุดไทยพวน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวไทยพวน
ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 36 พื้นเมืองนางกวัก การละเล่นพื้นเมือง (นางกวัก) เป็นการละเล่นพื้นเมือง
ของชาวไทยพวนอีกชนิดหนึ่งซึ่งเขาร่วมแสดงในงานพิธีกำฟ้า
ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 37 การแสดงบนเวทีในงานสืบสานประเพณีกำฟ้าไทยพวน ถ่ายเมื่อ
วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545 ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 โรงเรียนวัดป่าแดง

ภาพที่ 38 ประกวดเทพีกำฟ้า เป็นการโชว์ผ้าทอพื้นเมือง ในงานประเพณีกำฟ้า ขึ้น 3 ค่ำ
เดือน 3 ณ สนามโรงเรียนวัดป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน
จังหวัดพิจิตร ถ่ายเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545

ภาพที่ 39 พิธีเปิดงานประเพณีกำฟ้า นายประสาท พงษ์ศิวาภัย ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ทำพิธีเปิดงานประเพณีกำฟ้าบ้านป่าแดง เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545 ขึ้น 3 ค่ำเดือน 3

ภาพที่ 40 เลี้ยงพาข้างแลง แขกผู้มีเกียรติร่วมวงพาข้าวแลง (อาหารเย็น) เป็นการพบปะสังสรรค์ในงานประเพณีกำฟ้าเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2545 ขึ้น 3 ค่ำเดือน 3

ผนวก ค
นามานุกรม (รายนามผู้ให้สัมภาษณ์)

นามานุกรม

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ที่	ชื่อ - สกุล / ที่อยู่	อายุ	ความสำคัญ
1	นายจันทร์ นันทวงศ์ 109 หมู่ 7 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	80	เป็นบุตรของนายพัด นันทวงศ์ ซึ่งเป็นหนึ่งใน 15 ครอบครัวที่อพยพมาครั้งแรก
2	กำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล 274 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	48	เป็นหลานของผู้ใหญ่ยิ้ม บุระตะ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่คนแรกของหมู่บ้านป่าแดง และเป็นหนึ่งใน 15 ครอบครัวที่อพยพเข้ามาครั้งแรก
3	อาจารย์นาตยา มะโนเครื่อง 444 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	44	เป็นครูในเขตพื้นที่บ้านป่าแดงและเป็นหลานสาวของนายบัวลา ไชยศิลา ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในยุคดั้งเดิม และได้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างสถานีอนามัย
4	นางนวลจันทร์ ศรีนันทกุล 274 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	77	เป็นมารดาของกำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล และเป็นลูกของผู้ใหญ่ยิ้ม บุระตะ ซึ่งเป็นบุคคลในยุคดั้งเดิม
5	นางเบญจมาศ ผิวเพชร 123 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	45	เป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง
6	นางบุญเลิศ หงษาวดี 3 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	71	เป็นภรรยาของนายสุวรรณ หงษาวดี เป็นผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ
7	นางบัว ทองทวี 4 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	68	เป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง
8	นายประวิทย์ ผิวเพชร 123หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	49	เป็นบุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับยุคการเปลี่ยนแปลงและเป็นทายาทของบุคคลที่อยู่ในยุคดั้งเดิม

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

ที่	ชื่อ – สกุล / ที่อยู่	อายุ	ความสำคัญ
9	อาจารย์ประสิทธิ์ ภู่สอง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าแดง สปอ.ตะพานหิน	45	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าแดง สปอ.ตะพานหิน สปจ.พิจิตร
10	นางสาวเพียงใจ ยาดี เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5 อำเภอตะพานหิน	30	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5 อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
11	นางราตรี ศรีนันทกุล 274 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	46	เป็นภรรยาของกำนันเฉลิมชัย ศรีนันทกุล และเป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง
12	นายสุวรรณ หงษาวดี 3 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	75	เป็นผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และเป็นเจ้าพิธีในการจัดพิธีเลี้ยงศาลเจ้าพ่อแสงอรุณ ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี
13	นางสังวรณ์ เหลืองสนิท 577 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	45	เป็นรองประธานกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง
14	พระอาจารย์สำราญ สิริจันโท เจ้าอาวาสวัดเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ)	48	เป็นเจ้าอาวาสวัดเกตุเกษม (ป่าแดงเหนือ) ในยุคปัจจุบัน
15	อาจารย์อนันต์ ปุระปัญญา 7 หมู่ 1 ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร	50	เป็นครูในเขตพื้นที่และเป็นหลานชายของพ่อเฒ่านวน หงษาวดี ซึ่งอยู่ในยุคดั้งเดิม

ประวัติย่อคณะผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	:	นางสาวทรรศวรรณ เลี่ยมวิไล
เกิดเมื่อ	:	20 ธันวาคม 2508
สถานที่เกิด	:	64 หมู่ 1 ต.บ้านบุ่ง อ.เมือง จ.พิจิตร 66000
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	174/2 หมู่ 1 ต.บ้านบุ่ง อ.เมือง จ.พิจิตร 66000
ตำแหน่งหน้าที่		
พ.ศ.2535 – ปัจจุบัน		ครูผู้สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	:	โรงเรียนบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีพิษณุโลก ถนนพระองค์ขาว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2525	ม.3 โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม
พ.ศ.2527	ปวช. วิทยาลัยเทคนิคพิจิตร
พ.ศ.2529	ปวส. โรงเรียนบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีพิษณุโลก
พ.ศ.2532	กศ.บ. เอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
พ.ศ.2538	ศศ.บ. เอกการจัดการ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
พ.ศ.2545	ศศ.ม. (เอกสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวรพิษณุโลก

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	:	นางสาวละมัย โคมทอง
เกิดเมื่อ	:	16 ตุลาคม 2505
สถานที่เกิด	:	87 / 1 ม.2 ต.วังโมกข์ อ.วชิรบารมี จ. พิจิตร 66140
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	6/16 ม.16 ต.บึงบัว อ. สามง่าม จ. พิจิตร 66140
ตำแหน่งหน้าที่		
พ.ศ. 2524-2540		ครู 1 ระดับ 1 – อาจารย์ 2 ระดับ 6
พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน		อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	:	โรงเรียนบ้านบึงบัว ต. บึงบัว อ. วชิรบารมี จ. พิจิตร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2520	ม.ศ. 3 โรงเรียนสามง่ามชนูปถัมภ์ อ.สามง่าม จ.พิจิตร
พ.ศ. 2522	ป.กศ. วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2526	พ.ม. ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2535	ศษ.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี
พ.ศ. 2545	ศศ.ม. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	:	นางลัดดา เมฆสุวรรณ
เกิดเมื่อ	:	25 มีนาคม 2502
สถานที่เกิด	:	พิจิตร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	32 ม.9 ต.วังโมกข์ อ.วชิรบารมี จ.พิจิตร
ตำแหน่งหน้าที่		
พ.ศ. 2525-2542		ครู 2 ระดับ 2 – อาจารย์ 2 ระดับ 6
พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน		อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	:	โรงเรียนบ้านบังบัว อ.วชิรบารมี จ.พิจิตร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2518	ม.ศ. 3 โรงเรียนสามง่ามชนูปถัมภ์
พ.ศ. 2521	ปวช. วิทยาลัยเทคนิคพิจิตร
พ.ศ. 2523	ปวส. วิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์
พ.ศ. 2529	ปริญญาตรี วิทยาลัยครูกำแพงเพชร
พ.ศ. 2545	ศศ.ม. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	:	จ.ส.อ.สุขเกษม ขุนทอง
เกิดเมื่อ	:	11 พฤษภาคม 2504
สถานที่เกิด	:	อ.เมือง จ.สระบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	181 ม.4 ต.ห้วยโป่ง อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์
ตำแหน่งหน้าที่		
พ.ศ.2523 – 2525		นายสิบประจำหมวด กองพันทหารม้าที่ 13 พล.ม.1 เพชรบูรณ์
พ.ศ.2525 – 2530		รองหัวหน้าชุดลาดตระเวร ร้อย ลว. ไกล พล.ม. 1 เพชรบูรณ์
พ.ศ.2530 – 2532		นายสิบประจำหมวด กองพันฝึกรบพิเศษ รร.ม.ศม. สระบุรี
พ.ศ.2532 – 2537		รองหัวหน้าชุดจู่โจม กองพันจู่โจม นสศ. ลพบุรี
พ.ศ.2537 – ปัจจุบัน		เจ้าหน้าที่สืบสวน กรมข่าวทหารบก กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา		
พ.ศ.2519		ม.ศ. 3 โรงเรียนราษฎรศึกษา อ.เมือง จ.สระบุรี
พ.ศ.2523		โรงเรียนนายสิบทหารบก หลักสูตร 2 ปี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์
พ.ศ.2528		ม.6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ.2539		อศศ. สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ.2542		คบ. สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ.2545		ศศม.(สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	:	นางสาวสุภาพร ศรีวิลัย
เกิดเมื่อ	:	7 ตุลาคม 2518
สถานที่เกิด	:	อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์
สถานที่อยู่อาศัย	:	489 ม.2 ต. ยางงาม อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์ 67220
ตำแหน่งหน้าที่		
พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน		ครูผู้สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	:	โรงเรียนศรีปัญญา ต. นาเฉลียง อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2534	ม.3 โรงเรียนนาเฉลียงพิทยาคม อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2537	ม.6. โรงเรียนหนองไผ่ อ. หนองไผ่ จ. เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2539	อศศ. สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ. เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2543	คบ. สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2545	ศศ.ม. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก